

Označivanje i pretraživanje na Archive of Our Own

Kurtović, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:847398>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 4.0 International](#) / [Imenovanje-Nekomercijalno 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb](#)
[Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2020./2021.

Iva Kurtović

Označivanje i pretraživanje na Archive of Our Own

Diplomski rad

Mentorica: dr. sc. Sonja Špiranec, red. prof.

Zagreb, rujan 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenom i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Zahvale

Željela bih se zahvaliti svojoj mentorici dr. sc. Sonji Špiranec što mi je omogućila da pišem o nečemu u vezi čega sam istinski uzbuđena, kao i na svim savjetima i potpori tijekom procesa pisanja.

Osjećam golemu zahvalnost prema svim ispitanicima ovog istraživanja. Činjenica da je toliko ljudi vidjelo moj upitnik i odlučilo ne samo riješiti ga, već to učiniti na nevjerojatno promišljen i detaljan način vjerojatno govori više o korisnicima A03-a od cijelog ovog rada. Nadam se da ovim diplomskim radom mogu vratiti natrag barem malo onoga što ste mi svi vi pružili u svojim odgovorima.

Hvala Ani Miletić, što mi je pomogla da se suočim s ovim radom (i samom sobom).

Hvala svim prekrasnim prijateljima i prijateljicama koji su sazrijevali uz mene i učinili me boljom osobom. Goga, cure iz Stan Groupa, Nikol, Bakić i Jalžabetić, mislim da već znate koliko mi je značilo što ste bile uz mene u ovih godinu i po, ali za slučaj da ikada zaboravite: prekrasne ste i apsurdne, i sve vas volim do srži.

Naposljetku, hvala mojim roditeljima, sestri Dori i noni Milki. Bez vaše bezuvjetne ljubavi i potpore ne bih bila osoba koja jesam, i sigurno ne bih mogla napisati ovaj rad. Sve ste mi omogućili.

Sadržaj:

1. Uvod	1
2. Korisničko označivanje i folksonomije	2
3. Archive of Our Own	6
3.1. Povijest i nastanak AO3-a	6
3.2. AO3 kao upravljana folksonomija	9
3.3. Kategorije oznaka na AO3-u	11
3.4. Pretraživanje na AO3-u	18
4. Istraživanje	23
4.1. Cilj istraživanja	23
4.1.1. Hipoteze istraživanja	24
4.2. Metode istraživanja	24
4.2.1. Uzorak ispitanika	24
4.2.2. Mjerni instrument	26
4.2.3. Način prikupljanja podataka	27
4.2.4. Metode obrade podataka	27
4.3. Rezultati i rasprava	27
4.3.1. Usporedba AO3-a i drugih stranica za čitanje i objavljivanje fanfikcije	30
4.3.2. Stavovi o označivanju i pretraživanju	39
4.3.3. Odgovori na izjavna pitanja i završni komentari ispitanika	51
4.4. Verifikacija hipoteza	60
4.5. Ograničenja istraživanja i nova istraživačka pitanja	61
5. Zaključak	64
6. Literatura	66
7. Prilozi	73
8. Sažetak	80
9. Summary	81

1. Uvod

Objavljivanje fanfikcije¹ fenomen je koji je zanimljiv na nekoliko različitih razina: riječ je o „kolektivnom pripovijedanju u koje upuštaju fanovi popularne kulture te, oslanjajući se na ideju ‘poštene uporabe’, stvaraju transformativnu fikciju utemeljenu na djelima koja su zaštićena autorskim pravima“.² Iz samog opisa ovog oblika kreativnog izražavanja, razvidno je da se u nekoliko područja preklapa s bibliotekarskom teorijom i praksom. Osim očite problematike autorskih prava (koja je, kao što autorica navodi u prethodnom citatu, u američkom zakonskom sustavu razriješeno konceptom *fair use*), tu je i pitanje stvaranja novih djela u kolektivnom okruženju, koje je u današnje vrijeme dodatno facilitirano lakim pristupom internetu. Tako možemo govoriti o „društvenom čitanju“, koje se „odvija u virtualnim okolinama u kojima knjige i čitatelji potiču razvoj zajednice koja razmjenom informacija uspostavlja horizontalne veze između pojedinih članova zajednice koji procjenjuju i kategoriziraju djela“.³ Jedna takva virtualna okolina je i mrežna stranica *Archive of Our Own*. Poznata (te nadalje u radu navedena) i kao *AO3*, ovo je „nekomercijalna i neprofitna središnja web hosting stranica za transformativna fanovska djela kao što su fanfikcija, fanovska umjetnost, fanovski videi i podficovi“.⁴ U vrijeme pisanja ovog rada, *AO3* sadrži više od 8 milijuna djela te ima gotovo 4 milijuna registriranih korisnika⁵ (iako valja istaknuti da se djela na ovoj stranici mogu čitati i bez izrade korisničkog računa).⁶ Ova iznimno velika količina građe nužno nameće pitanje organizacije znanja, pogotovo uzevši u obzir da stranica počiva na korisničkom označivanju sadržaja. Sustav označivanja na *AO3*-u, međutim, nije tipična folksonomija: riječ je o upravljanoj⁷ ili hibridnoj⁸ folksonomiji, u kojoj volonteri stranice iza kulisa standardiziraju korisničke oznake i stavljaju ih u hijerarhijske

¹ U izvorniku *fanfiction*, iako su u zajednici spisatelja/ica i čitatelja/ica ovih djela popularne i skraćenice poput *fanfic* ili *fic*.

² Roberts, J. An Archive By Any Other Name: The Organizational Structure of the Archive of Our Own. // Information System Research Report, 2020., str. 1.

³ Cordón-García, J.-A., et al. Social reading: platforms, applications, clouds and tags. Oxford ; Cambridge ; New Delhi : CP [Chandos Publishing], 2013. Str. 243.

⁴ Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/> (25.7.2021.)

⁵ Isto.

⁶ Roberts, J. An Archive By Any Other Name: The Organizational Structure of the Archive of Our Own. // Information System Research Report, 2020., str. 6.

⁷ Bullard, J. Curated Folksonomies: Three Implementations of Structure through Human Judgment. // KO KNOWLEDGE ORGANIZATION 45.8 (2019), str. 9.

⁸ Johnson, S. F. Fan fiction metadata creation and utilization within fan fiction archives: three primary models. // Transformative Works and Cultures 17.1 (2014). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/download/578/459?inline=1?inline=1>.

odnose.⁹ Cilj rada je prezentirati ovaj specifičan sustav za označivanje i pretraživanje te uz teorijska razmatranja iz literature predstaviti i rezultate istraživanja provedenog među korisnicima ove stranice. Analizom odgovora ispitanika istraživanja doći će se do novih spoznaja o tome u kojoj mjeri su sami korisnici upoznati sa specifičnom organizacijom oznaka i sustavom za pretraživanje i u kojoj mjeri su zadovoljni svojim korisničkim iskustvom.

2. Korisničko označivanje i folksonomije

Iako korisničko označivanje – organizacija sadržaja pridruživanjem oznaka koje su sami korisnici stvorili koristeći prirodni jezik¹⁰ – možda na prvi pogled nalikuje procesu indeksiranja koje provode informacijski stručnjaci, postoji nekoliko ključnih razlika.¹¹ Osim dihotomija koje se naziru iz same definicije pojma (odluke velikog broja raspršenih korisnika suprotstavljene ekspertizi predmetnog stručnjaka; kontrolirani rječnik nasuprot prirodnog jezika)¹², tu je i pitanje subjektivne procjene. Tako u svojem članku „Subjektivna paradigma sadržajnog označivanja“, Špiranec piše o korisničkom označivanju kao o „krajnjem vidu subjektivnog pristupa označivanja“¹³:

„Koncept korisničkog označivanja i rezultat označivanja, folksonomija, predstavljaju svojevrsnu protutežu tradicionalnim modelima organizacije informacija. Korisničko označivanje počiva na ideji da korisnici po vlastitom nahođenju odabranim informacijskim izvorima dodjeljuju oznake (tags), i to ad hoc i bez konzultiranja nekoga postojećeg uređenog ili nadziranog rječnika.“¹⁴

Prilazeći ovoj problematici iz slične perspektive kao Špiranec, Keshet ukazuje na važan kontrast: kontrolirani rječnici nude standardiziranu klasifikaciju koja ujedinjuje razne perspektive u jednu glavnu ontologiju koja je djelo stručnjaka katalogizatora, dok

⁹ Brezovec, B. Korisničko označivanje kao pristup organizaciji mrežnih izvora na primjeru stranice Archive of Our Own : diplomski rad. University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences, 2019., str. 35.

¹⁰ Banek Zorica, M.; Špiranec, S.; Zauder, K. Collaborative Tagging : Providing User Created Organizational Structure for Web 2.0 // The Future of Information Sciences: INFUTURE2007 - Digital Information and Heritage / uredili Sanja Seljan i Hrvoje Stančić. Zagreb : Filozofski fakultet, 2007. Str. 195.

¹¹ Ivanjko, T. Korisničko označivanje i predmetni pristup. // Pregledna obrada: Pogled unaprijed / uredile Branka Purgarić-Kužić i Sonja Špiranec. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2017. Str 43.

¹² Isto.

¹³ Špiranec, S. Subjektivna paradigma sadržajnog označivanja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 1/3 (2014), str. 9.

¹⁴ Isto, str. 10.

folksonomije omogućuju zajednicama korisnika da same definiraju vlastite kategorije i procesom označavanja decentraliziraju opisivanje i klasifikaciju.¹⁵

Weinberger razmatra i šire, filozofske implikacije tolike korisničke slobode i subjektivnosti, tvrdeći da “[korisničko] označivanje negira jedan od temeljnih projekata naše kulture: smještanje svog znanja u jednu univerzalnu strukturu”, čiji “unutarnji raspored mogu razotkriti stručnjaci i autoriteti”.¹⁶ Odbacujući “mit o racionalnosti”, inzistira na tome da red i kategorizacija ovise o kontekstu i pojedinom projektu te da u mrežno povezanom svijetu “polu-kaotično stanje ‘tagosfere’ predstavlja prirodu svijeta” na adekvatniji način od uvriježenih pristupa organizaciji znanja.¹⁷

Ivanjko se pak fokusira na praktične prednosti folksonomija:

- 1) niski kognitivni trošak – korisnik ne mora poznavati ikakav prekoordinirani sustav ili taksonomsku podjelu
- 2) bolja osobna organizacija i pretraga izvora – vlastite oznake su korisniku mnogo intuitivnije, te mogu biti znatno specifičnije od nečega što može pronaći u kontroliranom rječniku
- 3) neposredna komunikacija i povratna informacija – korisniku će biti preporučene već postojeće oznake, no može izabrati i vlastite; uključivanje novih termina je mnogo brže i jednostavnije nego u kontroliranim rječnicima
- 4) prilagođenost korisniku i stvaranje korisničkih zajednica – mogućnost korištenja vlastitog rječnika potiče interes korisnika za sustav te se vrlo lako oko dijeljenja i organizacije izvora stvaraju snažne zajednice.¹⁸

No, upravo zbog svoje utemeljenosti u prirodnom jeziku te silne fleksibilnosti i subjektivnosti koju omogućuju, folksonomije nedvojbeno sa sobom donose i niz problematičnih aspekata. Tu je pitanje homografa (primjerice, luk kao arhitektonski element ili biljka), sinonimije (doktor i liječnik), različitih varijanti istih izraza (pogotovo zamjetno kod izraza koji se sastoje od više riječi, gdje korisnici često ne znaju smiju li i kako odvajati kompleksne izraze, što rezultira mnoštvom neujednačenih oznaka), nenamjernih pogreški pri pisanju, kao i općeg

¹⁵ Keshet, Y. Classification systems in the light of sociology of knowledge. // *Journal of Documentation* 67, 1 (2011), str. 146.

¹⁶ Weinberger, D. Tagging and why it matters. // *Berkman Center Research Publication* 2005-07 (2005), str. 6.

¹⁷ Isto.

¹⁸ Ivanjko, T. Korisničko označivanje i predmetni pristup. // *Pregledna obrada: Pogled unaprijed / uredile Branka Purgarić-Kužić i Sonja Špiranec*. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2017. Str 48-50.

manjka hijerarhije, strukture i povezivanja srodnih pojmova.¹⁹ Osim navedenih problema, tu su i dva pozadinska pitanja: ono (manjka) edukacije korisnika koji označuju svoje sadržaje te same motivacija za označivanje.²⁰

Korisničku motivaciju Ivanjko dijeli na osobnu (čiji je cilj organizacija i lakše pronalaženje vlastitih sadržaja u mrežnom okruženju) i društvenu (koja se temelji na dijeljenju izvora s drugim korisnicima te se tako doprinosi organizaciji cijelog sustava).²¹ Cañada čak razvija čitavu tipologiju korisničkih oznaka utemeljenu na motivaciji i društvenoj koristi, diferencirajući tako četiri vrste oznaka:

- 1) egoistične – motivacija korisnika je posve osobna, pa takve oznake nekada uopće nisu razumljive ostalim korisnicima ili im ništa ne predstavljaju
- 2) prijateljske – korisnik je motiviran time što želi facilitirati dijeljenje zajedničkih interesa s drugima; ove oznake imaju veliku društvenu vrijednost, ali najčešće samo na razini određene skupine
- 3) altruistične – korisnici namjerno koriste jako deskriptive i lako prepoznatljive termine s ciljem dijeljenja sadržaja; ovaj tip označivanja je najzahtjevniji no donosi najveću društvenu korist budući da je olakšava pretraživanje
- 4) popularne – korisnici su iznimno motivirani time da privuku pozornost na svoje sadržaje, ali budući da je cilj korisnika samo povećati vlastitu popularnost, šira društvena korist je vrlo mala.²²

Različite korisničke motivacije, dakle, mogu iznjedriti oznake različite razine informativnosti i pretraživosti. Stoga valja imati na umu da folksonomije treba procjenjivati u kontekstu vlastitih specifičnih prednosti i mana, a ne (samo) kroz usporedbe s tradicionalnim sustavima za označivanje i pretraživanje. Kao što ističe Vander Wal, tvorac izraza “folksonomija”, “[v]rijednost ovog označivanja dolazi iz toga što ljudi koriste vlastiti rječnik i dodaju eksplicitna značenja koja proizlaze iz njihovog razumijevanja informacije ili objekta. Oni niti nužno ne stavljaju stvari u kategorije, koliko stvaraju sredstvo kojim mogu povezati predmete

¹⁹ Syn, S.Y. Social Tags for Linked Data with Resource Description Framework (RDF). // Social Tagging in a Linked Data Environment / edited by Diane Rasmussen Pennington and Louise F. Spiteri. London : Facet, 2019. Str. 39.

²⁰ Banek Zorica, M.; Špiranec, S.; Zauder, K. Collaborative Tagging : Providing User Created Organizational Structure for Web 2.0 // The Future of Information Sciences: INFUTURE2007 - Digital Information and Heritage / uredili Sanja Seljan i Hrvoje Stančić. Zagreb : Filozofski fakultet, 2007. Str. 196.

²¹ Ivanjko, T. Korisničko označivanje i predmetni pristup. // Pregledna obrada: Pogled unaprijed / uredile Branka Purgarić-Kužić i Sonja Špiranec. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2017. Str 44.

²² Navedeno u Cordon-García, J.-A., et al. Social reading: platforms, applications, clouds and tags. Oxford ; Cambridge ; New Delhi : CP [Chandos Publishing], 2013. Str. 231-233.

sa vlastitih shvaćanjem njihovog značenja.”²³ Ukoliko folksonomijama pristupamo iz ove perspektive, moguće je shvatiti zašto, pišući o tendenciji korisnika da u mrežnom okruženju putem oznaka prenose svoje misli i osjećaje (što, objektivno gledajući, ne doprinosi pretraživosti), Dobson zaključuje da “ono što ima smisla u tradicionalnim bazama podataka i sustavima za pretraživanje ne mora nužno imati smisla drugdje”.²⁴

Međutim, osim gledišta koje promatra kontrolirane rječnike i korisničko označivanje kao relativno odvojene fenomene koje izviru iz standarda bibliotekarske struke s jedne, i potreba nepreglednih masa internetskih korisnika s druge strane, u literaturi postoji i druga struja, koja teži miješaju ovih dvaju pristupa. Banek Zorica, Špiranec i Zauder u svojem radu tako ističu da, iako korisničko označivanje ne može zamijeniti postojeće sustave organizacije znanja, ono može poslužiti kao dodatna metoda; primjerice, stvaranjem mrežne stranice knjižnice koja počiva na tradicionalnoj organizaciji resursa, no korisnicima dopušta opciju građenja osobnih zbirki kroz označivanje.²⁵

Peters i Weller pristupaju ovoj problematici iz suprotnog polazišta: umjesto da razmišljaju kako korisničkim oznakama dodati novu dimenziju u knjižnične kataloge, one u fokus stavljaju folksonomije i teoretiziraju o mogućem uvođenju kontroliranog rječnika i uređene semantike.²⁶ Koristeći metaforu vrta, u svojem članku “Seeding, weeding, fertilizing: different tag gardening activities for folksonomy maintenance and enrichment” autorice razmatraju kako ujediniti dinamičnost korisničkog odabira oznaka sa stabilnosti i kompleksnosti kontroliranih rječnika, te predlažu nekoliko „vrtlarskih aktivnosti“: sadnju, plijevljenje, te gnojidbu.²⁷ „Plijevljenje“ se bavi problemima standardizacije: ujednačavanje pravopisa, gramatičkog broja i roda, izbjegavanje nekonzistentnosti oznaka.²⁸ „Sadnja“ se odnosi na namjerno unošenje specifičnijih oznaka u sustav s ciljem povećanja preciznosti pri

²³ Vander Wal, T. Folksonomy Coinage and Definition. 2007. // vanderwal.net. Dostupno na: <https://vanderwal.net/folksonomy.html> (28.7.2021.)

²⁴ Dobson, M. #FandomCommunication : how online fandom utilizes tagging and folksonomy. // Social Tagging in a Linked Data Environment / edited by Diane Rasmussen Pennington and Louise F. Spiteri. London : Facet, 2019. Str. 137.

²⁵ Banek Zorica, M.; Špiranec, S.; Zauder, K. Collaborative Tagging : Providing User Created Organizational Structure for Web 2.0 // The Future of Information Sciences: INFUTURE2007 - Digital Information and Heritage / uredili Sanja Seljan i Hrvoje Stančić. Zagreb : Filozofski fakultet, 2007. Str. 197.

²⁶ Weller, K.; Peters, I. Seeding, weeding, fertilizing. different tag gardening activities for folksonomy maintenance and enrichment. // Proceedings of I-Semantics08, International Conference on Semantic Systems. (2008.), str. 110.

²⁷ Isto, str. 111-114.

²⁸ Isto, 112.

pretraživanju.²⁹ Završno, „gnojdba“ predstavlja miješanje folksonomije s već postojećim, kompleksnijim sustavima za organizaciju znanja.³⁰ Peters i Weller iznijele su ove ideje 2008. godine, točno u razdoblju kada je stvaran (i javnosti postao dostupan) *AO3*³¹ – sustav koji će, kako će se pokazati u narednim godinama, unutar zajednice svojih korisnika uspješno ostvariti i održavati ono što Peters i Weller i dalje uvelike razmatraju samo na hipotetskoj razini.

3. *Archive of Our Own*

3.1. Povijest i nastanak *AO3*-a

17. svibnja 2007. godine, autorica fanfikcije poznata u fandomu³² pod korisničkim imenom astolat objavila je na svojem blogu na *LiveJournalu* tekst pod nazivom “An Archive of One’s Own”.³³ Ova objava, koja je u desetak dana prikupila gotovo 600 komentara, stvorena je kao protureakcija na pokretanje komercijalne stranice za objavljivanje fanfikcije *FanLib*:

“Ljude iz *FanLiba* nije zapravo briga za fanfic, zajednicu koja se okuplja oko fanfica, niti za išta osim zgrtanje novaca na sadržaju kojeg su stvorili drugi i dobivanje medijske pažnje. U svojem upravnom odboru nemaju ni jednu čitateljicu ili autoricu fanfica; nemaju čak ni jednu ženu... Treba nam vlastiti središnji arhiv. Nešto što NE BI bilo sakriveno od Googlea ili bilo kakvog javnog spomena, i što bi jasno izrazilo naše uvjerenje u legalnost ovog hobija, bez da pritom nastojimo profitirati od tuđeg intelektualnog vlasništva, već bi nam samo omogućilo da se lakše okupljamo i stvorimo mjesto dobrodošlice za nove fanove, mjesto koje sadrži duh naše povijesti i zajednice.”³⁴

U ostatku teksta, kao i brojnim komentarima, astolat i deseci drugih fanova pokušavaju u tančine dokučiti što bi njihov “vlastiti arhiv” trebao sadržavati, kakve sve kompetencije bi trebali imati fanovi koji bi ga stvorili te koje bi bili organizacijski temelji ovakvog

²⁹ Isto, 112.

³⁰ Isto, 114.

³¹ Fiesler, C.; Morrison S.; Bruckman A. S. An archive of their own: a case study of feminist HCI and values in design. // *Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (2016), str. 2574.

³² Izraz za zajednicu fanova koja se okuplja oko određenog predmeta interesa (poput knjige, sportske momčadi ili glazbenika); u radu će se primarno koristiti kako bi se raspravljalo o dijelovima fandoma koji svoje zanimanje i ljubav izražavaju kroz pisanje i/ili čitanje fanfikcije, no valja imati na umu da to nipošto ne predstavlja fandom u punini tog pojma.

³³ astolat. An Archive of One’s Own. 2007. // *LiveJournal*. Dostupno na: <https://astolat.livejournal.com/150556.html> (29.7.2021.)

³⁴ Isto.

poduhvata.³⁵ Iako tijekom razvoja same stranice u narednim godinama nije bilo moguće implementirati baš svaku ideju iz ove izvorne objave³⁶, aspekt na kojem astolat i ostatak idejnih začetnica AO3-a od samog početka inzistira je da to mora biti mjesto “za čitatelje fanfica koje su stvorili čitatelji fanfica”.³⁷ Ova temeljni imperativ osnivačica AO3-a u potpunosti se preklapa sa Weinbergerovim viđenjem korisničkog označivanja kao revolucionarne prakse:

“Pokret za [korisničko] označavanje tvrdi, ukratko, da nećemo čekati da nam stručnjaci spuste taksonomiju s nebasa. Jednostavno ćemo si ju sami izgraditi. Biti će neuredna, nezgrapna i neučinkovita, ali bit će *dovoljno dobra*. I, najbitnije, bit će naša, odražavajući naše potrebe i načine razmišljanja.”³⁸

Kroz pregled relevantne literature i istraživanje stavova korisnika, ovaj rad će nastojati pružiti nešto jasniju sliku toga uklapa li se AO3 zapravo u Weinbergerov model odvažnih, no potencijalno “neurednih, nezgrapnih i neučinkovitih” folksonomija. No prije toga, nužno je svrnuti pozornost na to kako je AO3 iz puke ideje iznesene na nečijem osobnom blogu prerastao u funkcionalnu mrežnu stranicu koju svakodnevno posjećuju deseci milijuna korisnika.³⁹

Moguće je izdvojiti nekoliko ključnih faktora koji su potaknuli astolat i njene suradnice da uistinu krenu u realizaciju ove zamisli. S jedne strane, tu je već istaknuta revoltiranost dijela zajednice čitatelja fanfikcije idejom komercijalizacije njihovog hobija. Međutim, nužno je imati na umu da astolat ne navodi zarađivanje od repozitorija fanfikcije samo kao nešto neprimjereno ili neusklađeno s vrijednostima fanova⁴⁰, već se eksplicitno referira na moguće tužbe kojima bi stranica poput *FanLiba* bila podložna zbog potencijalnog kršenja autorskih

³⁵ xenacryst. astolat is made of awesome. 2007. // LiveJournal. Dostupno na: <https://xenacryst.livejournal.com/25619.html?style=mine> (29.7.2021.)

³⁶ Glavnina *ključnih* ideja na kojima je astolat namjeravala utemeljiti novi “vlastiti arhiv” svoje internetske zajednice, međutim, u potpunosti je i uspješno ostvarena na AO3. Uvjeti poput financiranja isključivo donacijama korisnika (bez oglašavanja) te dopuštanja svih sadržaja bez cenzure i dalje su jedni od najprepoznatljivijih karakteristika ovog repozitorija fanfikcije.

³⁷ astolat. An Archive of One's Own. 2007. // LiveJournal. Dostupno na: <https://astolat.livejournal.com/150556.html> (29.7.2021.)

³⁸ Weinberger, D. Tagging and why it matters. // Berkman Center Research Publication 2005-07 (2005), str. 3-4.

³⁹ AO3 Statistics 2020: An Update. 2021. // Archive of Our Own. Dostupno na: http://www.archiveofourown.org/admin_posts/19828 (30.7.2021.)

⁴⁰ Fiesler, C.; Morrison S.; Bruckman A. S. An archive of their own: a case study of feminist HCI and values in design. // Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (2016), str. 2574

prava.⁴¹ Dakle, AO3 je nastao dijelom iz potrebe za neprofitnom organizacijom koja bi osiguravala fanovskim djelima zaštitu od naglog brisanja zbog upitnih pravnih praksi stranice na kojoj je objavljena.⁴²

Osim autorskih prava, problematično pitanje također je predstavljao i sadržaj samih fanovskih djela. Mnoge masovno korištene stranice koje dopuštaju objavljivanje fanfikcije tijekom posljednja dva desetljeća provele su takozvane “čistke”⁴³ na temelju (najčešće seksualno eksplicitnog) sadržaja djela.⁴⁴ A samo nekoliko dana nakon što je astolat objavila svoj poziv za stvaranjem “vlastite arhive”⁴⁵, *LiveJournal* je proveo takozvani *Strikethrough* – iznenadnu i automatsku suspenziju više od 500 blogova utemeljenu na navedenim interesima blogera iz raznih fanovskih zajednica.⁴⁶ Ovaj događaj nedvojbeno je unio dodatni osjećaj hitnoće ideji stvaranja vlastitog fanovskog kutka interneta, zaštićenog od potencijalnih pravnih problema ili naglog uklanjanja sadržaja, bez pokoravanja hirovima vlasnika stranice ili interesima oglašivača. Tako je rođena *Organization for Transformative Works (OTW)*, neprofitna udruga posvećena pružanju pristupa i zaštiti fanovskih djela i kulture.⁴⁷ Iako je najpoznatiji dio djelatnosti OTW-a upravo AO3, valja istaknuti i ostale projekte, koji između ostalog uključuju fanovsku verziju Wikipedije (*Fanlore*), očuvanje starijih arhiva pojedinih fandoma (*Open Doors*), akademski časopis o fanovskoj kulturi (*Transformative Works and Cultures*) i pravnu zaštitu za fanove i njihova djela.⁴⁸

Možda se čini izlišnim u radu o sustavu za označivanje i pretraživanje posvetiti toliko prostora detaljnom pregledu dramatičnih preokreta koji su se odvijali unutar iznimno specifične internetske supkulture prije gotovo 15 godina. Međutim, način na koji je AO3 danas organiziran nemoguće je odvojiti od začetaka samog projekta, kao ni od šire povijesti

⁴¹ astolat. An Archive of One's Own. 2007. // *LiveJournal*. Dostupno na: <https://astolat.livejournal.com/150556.html> (29.7.2021.)

⁴² Lothian, A. An archive of one's own: subcultural creativity and the politics of conservation. // *Transformative Works and Cultures* 6 (March 2011). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/267/197> (30.7.2021.).

⁴³ Griesse, B. Mediating Conflicting Values in a Community Archives Setting : diplomski rad. Austin : The University of Texas, 2019., str. 18.

⁴⁴ Dalton, K. L. Searching the Archive of Our Own: the usefulness of the tagging structure : diplomski rad. Milwaukee : University of Wisconsin-Milwaukee, 2012., str. 3.

⁴⁵ Strikethrough and Boldthrough. // *Fanlore*. Dostupno na: https://fanlore.org/wiki/Strikethrough_and_Boldthrough (30.7.2021.)

⁴⁶ Zarin, B. From the Mixed-Up Files of Fandom: The Tagging of an Archive. // 10th Annual Bridging the Spectrum Symposium / Washington, D.C. : The Catholic University of America, 2018. Str. 6.

⁴⁷ What We Believe. // *Organization for Transformative Works*. Dostupno na: https://www.transformativeworks.org/what_we_believe/ (30.7.2021.)

⁴⁸ Our Projects. // *Organization for Transformative Works*. Dostupno na: <https://www.transformativeworks.org/our-projects/> (30.7.2021.)

fanovske kulture. Čitav *AO3*, kao što je moguće uvidjeti iz ovog povijesnog pregleda, nastao je kao odgovor i protureakcija na preispitivanje legitimnosti i legalnosti, nametnute komercijalizacije i cenzure fanovskih prostora. Ove preokupacije utkane su u svaki aspekt stranice, pa tako i označivanje i pretraživanje.⁴⁹

3.2. *AO3* kao upravljana folksonomija

AO3 je organiziran prema načelima onog što Bullard naziva “upravljanom folksonomijom”:

„Za razliku od klasičnih ili neuređenih folksonomija, upravljane folksonomije uzimaju oznake koje su korisnici stvorili kao svoju početnu točku, te na temelju stručnih ili zajedničkih odluka identificiraju i rješavaju probleme sa sinonimima i homografima. Temeljna obilježja upravljane folksonomije su:

- 1) Korisnici stvaraju oznake
- 2) Netko unutar sustava zatim kombinira sinonimne oznake i/ili diferencira homografske oznake
- 3) Odziv i preciznost su se povećali.“⁵⁰

Korisnici *AO3*-a, dakle, slobodno stvaraju svoje oznake, a rješavanje problema sa sinomima i homografima (te stvaranje hijerarhije pojmova i njihovo međusobno povezivanje) zadatak je volontera stranice, takozvanih krotitelja oznaka (*tag wranglers*).⁵¹ Prema „Smjernicama za kroćenje“ koje su dostupne na uvid svim korisnicima, „[s]vrha oznaka je pomoći korisnicima i korisnicama pronaći djela. Svrha kroćenja oznaka je grupiranje oznaka na način koji će najefikasnije omogućiti korisnicima i korisnicama da pronađu ono što traže.“⁵² U Smjernicama je izričito navedeno da je:

⁴⁹ Bullard, J. Curated Folksonomies: Three Implementations of Structure through Human Judgment. // KO KNOWLEDGE ORGANIZATION 45.8 (2019), str. 15.

⁵⁰ Bullard, J. Curated Folksonomies: Three Implementations of Structure through Human Judgment. // KO KNOWLEDGE ORGANIZATION 45.8 (2019), str. 9-10.

⁵¹ Usp. Brezovec, B. Korisničko označivanje kao pristup organizaciji mrežnih izvora na primjeru stranice Archive of Our Own : diplomski rad. University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences, 2019. za alternativan prijevod izraza *tag wranglers*.

⁵² Wrangling Guidelines – First Principles. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/wrangling_guidelines/16 (31.7.2021.)

„cilj što veća standardizacija kanonskih oznaka⁵³ i sinonimnih veza, pritom imajući na umu da različite zajednice fanova (i pojedinci) na različite načine organiziraju informacije o svojim fandomima. Rezultat kojem težimo, dakle, nije savršena struktura označivanja, već jasnoća, razlikovanje između sličnih oznaka koje prenose različite koncepte, sprječavanje pojave istih oznaka s različitim značenjima, i olakšavanje uporabe za što je više ljudi moguće. Važno je imati na umu da su ove smjernice namijenjene specifično za krotitelje oznaka, kako bi ih koristili pri povezivanju oznaka. Njihova svrha nikako nije preporučivanje ili promoviranje ikonih pojedinih oznaka korisnicima i korisnicama – iako možete koristiti ove smjernice dok stvarate svoje oznake, slobodno koristite koji god oblik oznaka preferirate.“⁵⁴

Iz ovih uputa vidljivo je da (kao što ističe i Brezovec) cjelokupni „upravljački“ dio „upravljanje folksonomije“ zapravo leži na volonterskom radu krotitelja oznaka, koji istovremeno omogućava korisnicima nesputanost folksonomije i strukturiranost kontroliranog rječnika.⁵⁵ Iako se krotitelji oznaka prijavljuju (i obučavaju⁵⁶) iz redova samih korisnika te su kad je o organizaciji znanja riječ potpuni laici, činjenica da se prijavljuju prema svojim fandomima prema Brezovec nudi mogućnost usporedbe s informacijskim stručnjacima (za koje je također poželjno da imaju određenu ekspertizu u polju u kojem će indeksirati izvore).⁵⁷ Kao što tvrdi Lawrence, „sve se više pažnje pridaje moći amatera, i činjenici da mogu (i često, hoće) utrošiti više vremena i truda na svoje interese zbog ljubavi koja ih je privukla k njima, no što bi učinili iz pukog profesionalnog interesa“.⁵⁸ Poštivanje i istraživanje rada koji dobrovoljno odrađuju ovakvi „amateri-stručnjaci“ može ponuditi nove uvide u to kako mogu izgledati sustavi izgrađeni na dobroj volji, kreativnosti i strasti.⁵⁹

S jedne strane, ovaj „srednji put“ koji je AO3 izabrao u organizaciji metapodataka možemo smatrati odrazom nove razvojne faze promišljanja i dizajniranja sustava za označivanje i

⁵³ Naziv za „ukroćene“ oznake koje su postale pretraživi dio šire strukture metapodataka na stranici, drugi naziv je i opća (engl. *common*) oznaka.

⁵⁴ Wrangling Guidelines – Intro and General Concepts. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/wrangling_guidelines/2 (31.7.2021.).

⁵⁵ Brezovec, B. Korisničko označivanje kao pristup organizaciji mrežnih izvora na primjeru stranice Archive of Our Own : diplomski rad. University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences, 2019., str. 35.

⁵⁶ Za više informacija o procesu obuke krotitelja oznaka, konzultirati: Zarin, B. From the Mixed-Up Files of Fandom: The Tagging of an Archive. // 10th Annual Bridging the Spectrum Symposium / Washington, D.C. : The Catholic University of America, 2018. Str. 7-8.

⁵⁷ Brezovec, B. Korisničko označivanje kao pristup organizaciji mrežnih izvora na primjeru stranice Archive of Our Own : diplomski rad. University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences, 2019., str. 33.

⁵⁸ Lawrence, K. F. The web of community trust – Amateur fiction online: a case study in community focused design for the semantic web : doktorska disertacija. University of Southampton, 2007., str 6.

⁵⁹ Price, L. Fandom, Folksonomies and Creativity: the case of the Archive of Our Own. // The Human Position in an Artificial World: Creativity, Ethics and AI in Knowledge Organization (2019), str., 16.

pretraživanje (što se očituje iz onovremenih akademskih tekstova poput prije spomenutog rada Peters i Weller). No, nužno je imati na umu da se *AO3* uvijek mora kontekstualizirati kroz svoje prethodnike i suvremenike; načini na koje su kreatorice sustava pristupile pitanju oznaka posljedica je lekcija koje su naučile korištenjem drugih stranica. Tako Johnson uspoređuje metapodatke na tri stranice za čitanje fanfikcije: *FanFiction.net*, gdje se korisnici mogu koristiti već strukturiranim kontroliranim rječnikom, *LiveJournal*, koji je baziran na (u potpunosti slobodnom) korisničkom označivanju, i naposljetku *AO3*, koji nudi “hibridni” model folksonomije.⁶⁰ Johnson u svojoj analizi daje prednost *AO3*-u, tvrdeći da hibridna folksonomija „radom iza kulisa omogućuje razinu standardizacije i klasifikacije koju nije moguće postići slobodnim označivanjem, a istovremeno autori(ca)ma dopušta veću razinu kontrole i kreativnosti od strukture tipičnog kontroliranog rječnika“.⁶¹ Do sličnih zaključaka dolaze i Fiesler, Morrison i Bruckman u svojim intervjuima s korisnicima i osobljem *AO3*-a⁶², kao i Dalton putem svojeg upitnika namijenjenog čitateljima i krotiteljima oznaka⁶³. Ovaj hibridni model, dakle, uspješno zadovoljava potrebe svojih korisnika, i to baš zato što su sami fanovi bili ti koji su izradom sustava odgovarali na potrebe svoje zajednice.⁶⁴

3.3 Kategorije oznaka na *AO3*-u

Pišući o označivanju usmjerenom korisnicima koje provodi informacijski stručnjak, Špiranec ističe koja je razlika između ovog pristupa i slobodnog korisničkog označavanja:

“Osoba koja označuje mora razumjeti korisnike u određenom području/domeni, njihove ciljeve, svrhu pretraživanja, potrebe i postupke kako bi mogla utvrditi sadržajna obilježja dokumenta. Mjerila o tome što možemo računati kao informaciju koju treba iskazati označiteljem formiraju se društveno-kulturološkim i znanstvenim postupcima. Korisnici informacije percipiraju u konkretnim okolnostima, kontekstu i domenama znanja, u odnosu na koje treba prepoznati informacijsku vrijednost nekog izvora. To ujedno znači da ne može postojati jedna valjana ili objektivna informacijska vrijednost, što je podudarno s korisničkim

⁶⁰ Johnson, S. F. Fan fiction metadata creation and utilization within fan fiction archives: three primary models. // *Transformative Works and Cultures* 17.1 (2014). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/download/578/459?inline=1?inline=1>.

⁶¹ Isto, n.p.

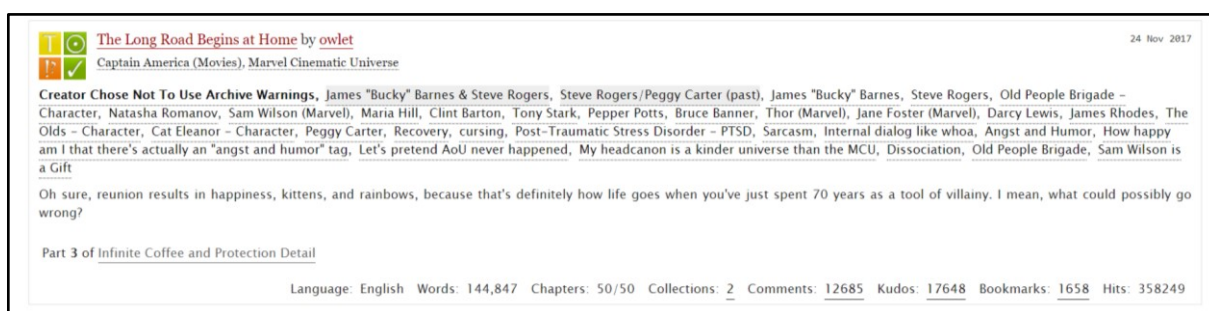
⁶² Fiesler, C.; Morrison S.; Bruckman A. S. An archive of their own: a case study of feminist HCI and values in design. // *Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (2016), str. 2580.

⁶³ Dalton, K. L. Searching the Archive of Our Own: the usefulness of the tagging structure : diplomski rad. Milwaukee : University of Wisconsin-Milwaukee, 2012. Str 82.

⁶⁴ Fiesler, C.; Morrison S.; Bruckman A. S. An archive of their own: a case study of feminist HCI and values in design. // *Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (2016), str. 2574.

označivanjem. Svakako je riječ o subjektivnom pristupu označivanju jer umnožava informacijske mogućnosti dokumenta i omogućuje različite perspektive i gledišta (ovisno o domeni), ali ta subjektivnost nema individualno obilježje kao korisničko označivanje.”⁶⁵

Ova distinkcija na kojoj Špiranec inzistira omogućuje povlačenje paralele s načinom na koji funkcionira organizacija oznaka na AO3-u. Iako dopušta korisnicima slobodno označavanje, sustav na ovoj stranici zapravo ima vlastite predmetne (ako ne i informacijske stručnjake) u vidu krotitelja oznaka, koji se specijaliziraju za kroćenje domena s kojima su već upoznati.⁶⁶ No, ovo vrijedi i na široj razini odabira kategorija samih oznaka; dok korisničko označivanje predstavlja potpunu slobodu, subjektivnost i nestrukturiranost, postojanje zasebnih kategorija oznaka – neke od kojih su obavezne – pokazuje da sustav “društveno-kulturnim postupcima” vrednuje neke informacije kao ključne.

Slika 1: primjer prikaza zapisa o djelu koji je dostupan korisnicima prilikom pretraživanja ili pregledavanja⁶⁷

Kao što je vidljivo na Slici 1, metapodaci na AO3-u grafički su odvojeni u nekoliko skupina: sličice sa simbolima u gornjem lijevom kutu, podaci o naslovu, autoru i fandomu te zatim čitav niz oznaka, od kojih su neke napisane podebljanim slovima, a neke istaknute sivom bojom. Općenito su sve oznake (osim onih izraženih simbolima) podcrtane, prema čemu korisnici znaju da su to hiperveze pomoću kojih mogu pregledavati i druge sadržaje.⁶⁸ Tu su i metapodaci koji nisu izraženi oznakama (poput jezika djela i broja riječi i poglavlja) kojima se korisnici mogu služiti kao kriterijima pri složenom pretraživanju, no ne za pregledavanje.⁶⁹

⁶⁵ Špiranec, S. Subjektivna paradigma sadržajnog označivanja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 1/3 (2014), str. 11.

⁶⁶ Price, L. Fandom, Folksonomies and Creativity: the case of the Archive of Our Own. // The Human Position in an Artificial World: Creativity, Ethics and AI in Knowledge Organization (2019), str., 14-15.

⁶⁷ Dostupno na: <https://archiveofourown.org/series/195689>.

⁶⁸ Griesse, B. Mediating Conflicting Values in a Community Archives Setting : diplomski rad. Austin : The University of Texas, 2019., str. 5.

⁶⁹ Isto.

Prva skupina oznaka namjerno je prikazana simbolima u jarkim bojama – to su, naime, jedine oznake u sustavu čije je nazivlje striktno određeno kontroliranim rječnikom.⁷⁰ Na Slici 1, simbol u gornjem lijevom kutu predstavlja uzrast kojem je djelo primjereno (oznaka T predstavlja tinejdžere). Simbol u gornjem desnom kutu odnosi se na tip romantične ili seksualne veze prikazane u djelu – ovdje je riječ o oznaci za priču u kojoj nema romantične veze ili ona nije ključan dio priče. Kvačica u donjem desnom kutu odnosi se na status djela, koje je u ovom slučaju završeno. Donje lijevo polje zauzima oznaka upozorenja za potencijalno uznemirujuće sadržaje, za koje je ovdje naznačeno da je autorica odlučila ne koristiti Upozorenja Arhiva.⁷¹ Svrha ove skupine oznaka jest da omoguće čitateljima minimalne uvjete za informirani pristanak prije nego što se upuste u čitanje fanfikcije na AO3-u.

Činjenica da su autori obvezni kroz oznake odrediti upravo ove aspekte svog djela, kao i to da je ovo jedini dio sustava koji zahtijeva od korisnika da se služi unaprijed određenim, simbolima iskazanim kontroliranim rječnikom, pokazuje da zajednica upravo ove informacije smatra ključnima za uspješno pretraživanje i pregledavanje radova na AO3-u. (Ne)završenost djela je jasno razumljiv predmet interesa za čitatelje koji pregledavaju ili pretražuju sustav. Pitanja primjerenog uzrasta i roda partnera u tekstu povezana su s romantičnom (te često LGBT+) tematikom mnogih djela u arhivi, kao i misijom AO3-a da, za razliku od nekih svojih prethodnika⁷², ponudi prostor i seksualno eksplicitnim sadržajima⁷³ – ukoliko su oni pravilno i odgovorno označeni. Isti taj svjetonazor odgovoran je i za vidljivost oznake potencijalno uznemirujućih sadržaja, koja se osim u četverokutu simbola pojavljuje i kao prva, podebljana oznaka u nizu. U ovoj kategoriji moguće je naznačiti da djelo ne sadrži nikakve uznemirujuće teme, označiti da za priču vrijede neka od Upozorenja Arhiva (detaljni prikazi nasilja, smrt glavnog lika, silovanje, maloljetnički seks), ili se odlučiti za oznaku “Autor(ica) je odlučio/la ne koristiti Upozorenja Arhiva” (*Creator Chose Not To Use Archive Warnings*) u svrhu zadržavanja neizvjesnosti.⁷⁴

⁷⁰ Isto, str. 6.

⁷¹ Symbols we use on the Archive. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/help/symbols-key.html>. (1.8.2021.).

⁷² Dalton, K. L. Searching the Archive of Our Own: the usefulness of the tagging structure : diplomski rad. Milwaukee : University of Wisconsin-Milwaukee, 2012. Str. 3.

⁷³ Fiesler, C.; Morrison S.; Bruckman A. S. An archive of their own: a case study of feminist HCI and values in design. // Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (2016), str. 2582.

⁷⁴ Symbols we use on the Archive. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/help/symbols-key.html>. (1.8.2021.).

Sljedeća kategorija je ona oznaka veza, gdje je moguće diferencirati platonske (naznačene znakom "&" koji povezuje imena likova) i romantične/seksualne odnose (naznačene znakom "/"). Ovo je tip oznaka gdje se rad krotitelja oznaka pokazuje ključnim; kao što Dobson ističe, veze su vrlo značajan element fanfikcije i čitatelji često upravo na temelju njih pretražuju, no također su primjer jedne od mana folksonomija:

“Formati za označivanje veza su tijekom vremena prolazili kroz znatne promjene. Prije nekoliko godina, ukoliko je neki fan želio čitati priču u kojoj je Tony Stark u romantičnoj vezi s Captainom Americom, vjerojatno bi pretraživao tako da bi umetnuo “X” između imena likova. Ovo više nije popularna praksa, budući da je danas mnogo učestalije naići na “/” kao indikator romantične veze.. Međutim, još jedan način ukazivanja na romantične veze je stvaranje nadimaka za vezu. Ovi nadimci mogu jednostavno biti stopljenica imena likova ili referenca na neke druge karakteristike tih likova.

Ako ovo zvuči kao da bi potencijalno moglo biti komplicirano i zbunjujuće, to je zato što je označivanje u fandomu oboje. Može postojati velik broj različitih oznaka sa svrhom označivanjem samo jedne veze.”⁷⁵

Kao što je vidljivo iz Dobsonovog primjera, označivanje koje dopušta korisničke opcije “stevetony”, “stony”, “Captain America/Tony Stark”, “Steve Rogers/Tony Stark”, “Steve Rogers/Iron Man” i “Captain America/Iron Man”, uz pregršt dodatnih ortografskih opcija (poput povezivanja znakom “X” ili pisanja malim slovima) i nikakvu mogućnost povezivanja uistinu predstavlja noćnu moru za pretraživanje. Upravo zato je rad krotitelja oznaka u ovoj kategoriji toliko značajan. Stvaranjem jednog “kanoniziranog” oblika oznake veze s kojim su povezani svi ostali mogući pojmovi, korisnici imaju slobodu izraziti koncepte poput “(minor) Steve Rogers/Tony Stark”, “stony?” ili “Tony/Steve(past)”, no to ne utječe negativno na pretraživost, budući da sve alternativne verzije vode do kanonske oznake.⁷⁶ Stranica kanonske oznake također upućuje i na “roditeljske” oznake (engl. *parent tag*), to jest šire pojmove koji predstavljaju oznake fandoma, ili samih likova izvan konteksta tih specifičnih veza. Na ovaj način oznake nisu samo povezane samo sa svojim sinonimima, već i uključene u relativno

⁷⁵ Dobson, M. #FandomCommunication : how online fandom utilizes tagging and folksonomy. // Social Tagging in a Linked Data Environment / edited by Diane Rasmussen Pennington and Louise F. Spiteri. London : Facet, 2019. Str. 147.

⁷⁶ Steve Rogers/Tony Stark. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/tags/Steve%20Rogers*s*Tony%20Stark (2.8.2021.).

kompleksnu hijerarhiju oznaka različitih vrsta i značaja⁷⁷, koju Roberts čak eksplicitno uspoređuje s FRBR modelom poznatim u knjižničarskoj struci.⁷⁸

Ovdje još jednom valja naglasiti činjenicu da su sve ove informacije o strukturi i načinu funkcioniranja upravljane folksonomije, kao i opsežne upute za krotitelje oznaka, dostupne svim korisnicima ili posjetiteljima AO3-a klikom na gumb “About” na početnoj stranici.⁷⁹ Ovakva transparentnost čini AO3 ne samo *user-friendly* stranicom, već i internetskom zajednicom u kojoj je vodstvu stranice stalo do toga da korisnici i korisnice razumiju procese u kojima se oblikuje stranica. *Organization for Transformative Works*, krovna organizacija unutar koje djeluje AO3, svake godine korisnicima podnosi financijska izvješća,⁸⁰ te koristi svoj blog kako bi obavještavala korisnike o raznim aspektima svojeg djelovanja, bila to pravna ili programerska pitanja. Tako je u jednoj objavi u rubrici “AO3 News” na lako razumljiv način objašnjeno kako (i zašto) funkcionira proces kroćenja oznaka.⁸¹ Ovo možemo protumačiti kao nastojanje AO3-a da se, osim poznatih problema folksonomija poput sinonima, homografa i manjka povezanosti i hijerarhija, pozabavi i pitanjem edukacije korisnika, koje je vrlo važno za uspješno funkcioniranje bilo kojeg sustava.

Nakon grafički posebno izdvojene kategorije oznaka veza, slijede oznake za likove i dodatne oznake. Dok su oznake za likove samoobjašnjive, dodatne, slobodne oznake (engl. *additional* ili *freeform tags*), prostor je u kojem autori mogu iznijeti bilo kakve informacije koje smatraju važnima ili ih žele prenijeti čitateljima. Iako je i u ovoj kategoriji moguća standardizacija (autorima koji označuju svoja djela sustav pri upisivanju nove oznake automatski predlaže kanonsku inačicu⁸²; krotitelji oznaka po “pravilu trojice” trebaju kanonizirati svaku slobodnu oznaku koju je koristilo barem troje korisnika⁸³), ovo je najslobodniji dio upravljane

⁷⁷ Wrangling Guidelines – Intro and General Concepts. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/wrangling_guidelines/2 (31.7.2021.).

⁷⁸ Roberts, J. An Archive By Any Other Name: The Organizational Structure of the Archive of Our Own. // Information System Research Report, 2020., str. 11.

⁷⁹ Wrangling Guidelines. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/wrangling_guidelines (3.8.2021.).

⁸⁰ OTW Finance: 2021 Budget. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://www.archiveofourown.org/admin_posts/19032 (3.8.2021.).

⁸¹ The past, present, and hopeful future for tags and tag wrangling on the AO3. // Archive of Our Own. 15.12.2012. Dostupno na: https://archiveofourown.org/admin_posts/267. (3.8.2021.)

⁸² Griesse, B. Mediating Conflicting Values in a Community Archives Setting : diplomski rad. Austin : The University of Texas, 2019., str. 6

⁸³ Wrangling Guidelines - Additional Tags (Freeforms). // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/wrangling_guidelines/11#Base_Rules (3.8.2021.).

folksonomije, karakteriziran i najvećim rasponom svrha kojima oznake mogu služiti.⁸⁴ Gursoy, Wickett i Feinberg istražuju upravo ovu vrstu oznaka na AO3-u te nude sljedeću podjelu:

- a) Oznake koje identificiraju – cilj je uspješna pretraživost djela; tipično kategorije oznaka likova i veza
- b) Oznake koje promišljaju - upućuju na način na koji je priča ispričana, ukazuju na elemente koji se razlikuju od izvornika; često je riječ o oznakama koje zbog svoje učestale upotrebe već ukroćene ili kanonizirane
- c) Oznake koje izražavaju – svrha je prenošenje misli autora/ice (stoga ih karakterizira uporaba osobnih zamjenica), nalikuju oznakama na Tumblru⁸⁵; pretraživost nije nužno cilj, već to može biti prepričavanje procesa pisanja, predviđanje čitateljskih reakcija, komentiranja elemenata izvornog djela; ne mogu biti nasumično smještene u nizu oznaka jer se često nadovezuju jedna na drugu u razgovornom tonu.⁸⁶

Kao što je vidljivo iz navedene podjele, ovo je kategorija oznaka koja ispunjava jako širok raspon funkcija. Već letimičnim pogledom na oznake sa Slike 1, moguće je uočiti oznake koje pripadaju svakoj od ovih kategorija (primjerice “Natasha Romanov” je oznaka koja identificira, “Sarcasm”, “Recovery” i “Post-Traumatic Stress Disorder -PTSD” oznake su koje promišljaju o tonu djela i relevantnim temama, a “Let’s pretend AoU never happened” oznaka je koja izražava neslaganje autorice s izvornim materijalom, filmom “Avengers: Age of Ultron”).

Iako bi bilo opravdano pretpostaviti da oznaka poput “Let’s pretend AoU never happened” ne bude pretraživa (budući da iskazuje osobne stavove autorice, a ne sadržaj djela), klikom na ovu oznaku korisnika se povezuje s kanoniziranom verzijom⁸⁷ “Not Avengers: Age of Ultron

⁸⁴ Gursoy, A.; Wickett K.; Feinberg M. Understanding tag functions in a moderated, user-generated metadata ecosystem. // Journal of Documentation (2018), str. 494.

⁸⁵ Oznake na Tumblru su, po standardima oznaka na drugim društvenim platformama, generalno poprilično dugačke i razgovornog tona. Za detaljniji pregled ove problematike i distinkciju između “ključnih riječi” i “oznaka za komentiranje”, konzultirati Bourlai, E. “Comments in Tags, Please!”: Tagging practices on Tumblr. // Discourse, Context and Media 22 (2017).

⁸⁶ Gursoy, A.; Wickett K.; Feinberg M. Understanding tag functions in a moderated, user-generated metadata ecosystem. // Journal of Documentation (2018), str. 500-504.

⁸⁷ Not Avengers: Age of Ultron (Movie) Compliant. // Archive of Our Own. Dostupno na: [https://archiveofourown.org/tags/Not%20Avengers:%20Age%20of%20Ultron%20\(Movie\)%20Compliant](https://archiveofourown.org/tags/Not%20Avengers:%20Age%20of%20Ultron%20(Movie)%20Compliant) (4.8.2021.)

(Movie) Compliant”⁸⁸. Ova oznaka trenutno okuplja više od 1400 djela⁸⁹ i 1800 bookmarkova⁹⁰ (dodatna, pretraživa opcija dostupna samo registriranim korisnicima kojom čitatelji mogu stvarati privatne ili javne zabilješke o djelima, u koje po želji mogu pisati opise, recenzije, ili stvarati nove oznake za djelo u svrhu organizacije vlastitih zbirki⁹¹). Ova činjenica nije značajna samo zato što ukazuje na to da je AO3 izgrađen kako bi u svoj sustav konstantno i agilno uklapao nove kanonske oznake⁹², već i zbog toga što se unutar same uređene folksonomije očekuje da će neke od tih novih kanonskih oznaka biti u potpunosti utemeljene na (kolektivnim) emocionalnim reakcijama. Wilson tvrdi da je “fanfikcija oblik književnog odgovora gdje književne aluzije ne bude u publici samo zajedničku intelektualnu zajednicu, već i zajedničku afektivnu zajednicu”.⁹³ AO3 dakle nudi mogućnost korištenja oznaka za izricanje izrazito širokog spektra značenja koja su korisnicima važna na razini fanovskog djela, izvornog materijala, osobnih i kolektivnih emocionalnih reakcija, ali i širih društvenih pitanja. Raw tako piše o normalizaciji invaliditeta kroz označivanje⁹⁴, dok se Dym, Brubaker i Fiesler fokusiraju na načine na koji korisnici promišljaju o transrodnosti putem oznaka⁹⁵. Iako se u literaturi o korisničkom označivanju tipično govori o subjektivnosti i moći izražavanja pojedinaca⁹⁶, uzevši u obzir ove primjere možda bi se u proučavanju AO3-a valjalo usredotočiti na *intersubjektivnost* – sposobnost stotina ili tisuća različitih ljudi da kroz oznake (u potencijalno različitim, ali povezanim inačicama) izraze iste interpretacije, stavove i osjećaje.

⁸⁸ Oznake u kojima nakon naziva izvornog medija slijedi izraz „Compliant“ upućuju čitatelje na to da se autor u svojem djelu odlučio pridržavati događaja koji su se dogodili u izvorniku, a „Not Compliant“ da je autor odlučio ignorirati izvornik i predstaviti vlastitu verziju.

⁸⁹ Not Avengers: Age of Ultron (Movie) Compliant. // Archive of Our Own. Dostupno na: [https://archiveofourown.org/tags/Not%20Avengers:%20Age%20of%20Ultron%20\(Movie\)%20Compliant/works](https://archiveofourown.org/tags/Not%20Avengers:%20Age%20of%20Ultron%20(Movie)%20Compliant/works) (4.8.2021.)

⁹⁰ Not Avengers: Age of Ultron (Movie) Compliant. // Archive of Our Own. Dostupno na: [https://archiveofourown.org/tags/Not%20Avengers:%20Age%20of%20Ultron%20\(Movie\)%20Compliant/bookmarks](https://archiveofourown.org/tags/Not%20Avengers:%20Age%20of%20Ultron%20(Movie)%20Compliant/bookmarks) (4.8.2021.)

⁹¹ Roberts, J. An Archive By Any Other Name: The Organizational Structure of the Archive of Our Own. // Information System Research Report, 2020., str. 8.

⁹² Isto, str. 14-15.

⁹³ Wilson, A. The role of affect in fan fiction. // Transformative Works and Cultures 21 (2016). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/684/570>.

⁹⁴ Raw, A. E. Normalizing Disability: Tagging and Disability Identity Construction through Marvel Cinematic Universe Fanfiction. // Canadian Journal of Disability Studies 8.2 (2019), str. 196.

⁹⁵ Dym, B.; Brubaker J; Fiesler C. „theyre all trans sharon”: authoring gender in video game fan fiction. // Game Studies 18.3 (2018). Dostupno na: http://gamestudies.org/1803/articles/brubaker_dym_fiesler.

⁹⁶ Špiranec, S. Subjektivna paradigma sadržajnog označivanja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 1/3 (2014).

3.4. Pretraživanje na *AO3*-u

Pretraživanje na *AO3*-u nerazmrsivo je povezano s oznaka, budući da su one najznačajniji metapodaci i organizacijski alati ove mrežne stranice. Iako je u prethodnom poglavlju naglašena važnost ekspresivne prirode oznaka, također je ustanovljeno da to ne znači automatski da je oznaka nepretraživa. Banek Zorica, Špiranec i Zauder ističu da je za uspješan sustav u Web 2.0 okruženju nužno da nudi određenu raznovrsnost i fleksibilnost u pretraživanju:

“Uspješno organizirana zbirka omogućuje pretraživanje i otkrivanje resursa nudeći različite pristupne točke resursima, a ne samo oslanjajući se na pretraživanje čitavog teksta upareno sa statističkim metodama i algoritmima za rangiranje. Iako su tražilice izvrsne za pronalaženje poznatih pojmova, pomalo su manjkave pri pronalaženju srodnih pojmova i ležernom otkrivanju novih sadržaja (kao što je to moguće pregledavanjem polica u knjižnici).”⁹⁷

Ukoliko prihvatimo Johnsoninu tvrdnju da je “uključenost programerki i knjižničarki pri stvaranju *AO3*-a očita” zbog načina na koje je organizirano kroćenje oznaka⁹⁸, tada isto zasigurno vrijedi i u kontekstu pretraživanja, budući da ova stranica zaista nudi mnoge “ulazne točke” u proces pretraživanja i pregledavanja sadržaja.

Kao prvu opciju, *AO3* omogućava korisnicima pretraživanje putem tražilice u gornjem desnom uglu početnog zaslona, u kojoj se ne pretražuju specifično oznake, već bilo koji sadržaj poput naslova ili sažetka djela. Za fokusiranije pretraživanje, korisnici mogu također na početnoj stranici kliknuti na gumb “Search” koji će im ponuditi da pretražuju preko djela⁹⁹, bookmarkova¹⁰⁰, oznaka¹⁰¹ i korisnika¹⁰². Dok je pretraživanje preko oznaka i korisnika prilično rudimentarno (kod oznaka je uz ručno upisivanje pojmova moguće ograničavanje po kategorijama i samo na kanonizirane oblike; kod pretraživanja po korisnicima moguće je suziti i po fandomu), bookmarkovi i pogotovo djela nude mnogo detaljnije pretraživanje.

⁹⁷ Banek Zorica, M.; Špiranec, S.; Zauder, K. Collaborative Tagging : Providing User Created Organizational Structure for Web 2.0 // The Future of Information Sciences: INFUTURE2007 - Digital Information and Heritage / uredili Sanja Seljan i Hrvoje Stančić. Zagreb : Filozofski fakultet, 2007. Str. 194.

⁹⁸ Johnson, S. F. Fan fiction metadata creation and utilization within fan fiction archives: three primary models. // Transformative Works and Cultures 17.1 (2014). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/download/578/459?inline=1?inline=1>.

⁹⁹ Work Search. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/works/search> (4.8.2021.).

¹⁰⁰ Bookmark Search. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/bookmarks/search> (4.8.2021.).

¹⁰¹ Tag Search: Beta. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/tags/search> (4.8.2021.).

¹⁰² People Search. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/people/search> (4.8.2021.).

Složeno pretraživanje po djelima tako nudi dvadesetak mogućih kriterija koje je moguće (ali nije sve nužno) iskoristiti u tvorbi upita. Uz to, sve ove metode složenog pretraživanja omogućuju uporabu Booleovih operatora¹⁰³, tako da je osim preko specifičnih kategorija moguće formulirati isti upit pomoću Booleovih operatora u prvom polju, “Any field on work”. Kao što Dalton ističe u svojoj analizi uspješnosti pretraživanja na AO3-u, “postojanje mnogo različitih načina pretraživanja odgovarat će i različitim korisnicima, i potencijalno nadoknaditi bilo kakve probleme kojima bi određeni tip pretraživanja zbunio pojedinog korisnika”.¹⁰⁴

Shodno tome, početna tražilica i razne inačice složenog pretraživanja nisu jedini način za pronalaženje materijala za čitanje. Korisnici, naime, imaju i opciju filtriranja oznaka. Tako primjerice mogu započeti pretraživanje samo izborom oznake fandoma, određenog lika ili veze (što će im potencijalno dati jako veliki broj rezultata), no potom suziti svoje pretraživanje kroz alat za filtriranje ponuđen na krajnjoj desnoj strani zaslona.¹⁰⁵ Slično kao i kod alata za složeno pretraživanje djela, alat za filtriranje je vrlo detaljan, no klikom na gumb “?” pored određenih polja korisnici mogu dobiti odgovore na moguće nedoumice. Nešto po čemu se alat za filtriranje razlikuje, međutim, jest to što osim polja za uključivanje željenih oznaka također nudi i opcije *isključivanja*. Ova opcija je u sustav uvedena relativno nedavno (AO3 je po prvi put najavio uvođenje filtera za isključivanje u lipnju 2018. godine)¹⁰⁶, ali zapravo odražava višegodišnje želje i zahtjeve korisnika. Tako Dalton u svojem istraživanju zadovoljstva korisnika ovom upravljanim folksonomijom već 2012. godine navodi da su “ispitanici zaista željeli dodatne opcije isključivanja”:

“Ovo je djelomično pitanje učinkovitosti i organizacije, brzog uklanjanja iz pretraživanja svih djela koja nisu točno onakva kakva korisnik traži. No to je također i primjer razine strasti koju osjećaju fanovi koji su dovoljno posvećeni izvornom materijalu da o njemu čitaju fanfikciju; ukoliko im se ne sviđa neki lik ili veza onda im se *zaista* ne sviđe te ne žele niti u prolazu

¹⁰³ Griesse, B. Mediating Conflicting Values in a Community Archives Setting : diplomski rad. Austin : The University of Texas, 2019., str. 34.

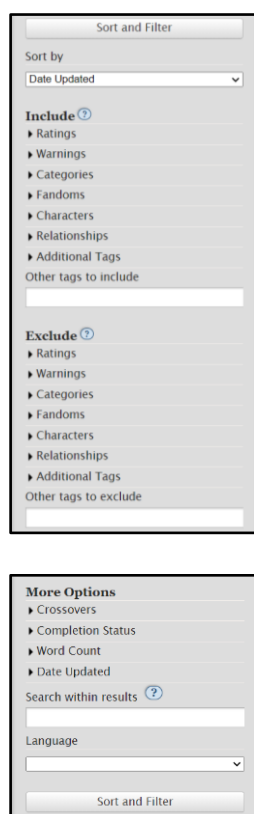
¹⁰⁴ Dalton, K. L. Searching the Archive of Our Own: the usefulness of the tagging structure : diplomski rad. Milwaukee : University of Wisconsin-Milwaukee, 2012., str. 23

¹⁰⁵ Gursoy, A.; Wickett K.; Feinberg M. Understanding tag functions in a moderated, user-generated metadata ecosystem. // Journal of Documentation (2018), str. 494.

¹⁰⁶ Upcoming changes to the search and filter functionality. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/admin_posts/10575 (5.8.2021.)

vidjeti te sadržaje. Opcije filtriranja koje [fanovi] zahtijevaju nisu samo način sužavanja pretrage, nego i način da izdvoje i isključe priče koje su im neprihvatljive.”¹⁰⁷

Međutim, filteri za isključivanje nisu važni korisnicima samo kako bi lakše izbjegli likove ili veze koje ih ne zanimaju – oni, u kombinaciji sa savjesnim označivanjem¹⁰⁸, igraju i važnu ulogu u tome da se čitatelji zaštite od (za određene korisnike) jako uznemirujućih sadržaja¹⁰⁹ koji nisu obuhvaćeni Upozorenjima Arhiva, poput primjerice prikaza ovisnosti ili poremećaja u prehrani.

Slika 2: alat za sortiranje oznaka

¹⁰⁷ Dalton, K. L. Searching the Archive of Our Own: the usefulness of the tagging structure : diplomski rad. Milwaukee : University of Wisconsin-Milwaukee, 2012., str. 83.

¹⁰⁸ Dobson, M. #FandomCommunication : how online fandom utilizes tagging and folksonomy. // Social Tagging in a Linked Data Environment / edited by Diane Rasmussen Pennington and Louise F. Spiteri. London : Facet, 2019. Str. 142.

¹⁰⁹ Fidler, V. Finding the Path Through the Ethics of Fanfiction : An analysis of the ethical ramifications of fan-written fiction works : diplomski rad. Tallahassee : Florida State University, 2019., str. 8.

Iako je opcija isključivanja zasigurno vrlo važna, postoje i brojni drugi načini na koje korisnici mogu koristiti alat za filtriranje. Tako Popova opisuje moguće rute kojima različiti korisnici mogu doći do željenih rezultata koristeći ovaj alat:

“Čitateljica koja je nova u pojedinom fandomu, primjerice, možda će tražiti sva djela koja s oznakom tog fandoma a zatim sortirati po kudosima¹¹⁰ ili komentarima kako bi prvo pročitala najpopularnija djela i stekla dojam što se u toj specifičnoj zajednici fanova smatra izvrsnim. Druga čitateljica će možda samo biti zainteresirana za pojedinu vezu; ona može pregledati sva djela koja sadrže oznaku te veze pa zatim primjerice sortirati prema datumu kada su objavljeni i krenuti čitati od najnovijih radova. Treći čitatelj će možda tražiti priče koje sadrže njegovu omiljenu vezu i specifičan zaplet, pa će uz oznaku veze koristiti i filter za dodatne oznake. Četvrta čitateljica je možda zainteresirana samo za seksualno eksplicitne priče, dok ih peta čitateljica u potpunosti želi izbjeći – one obje mogu iskoristiti filter za uzrast kojem je djelo primijenjeno kako bi našle ispravni sadržaj za sebe.”¹¹¹

Uz sve ove relativno jednostavne primjere, moguća je naravno i mnogo kompleksnija kombinacija filtera. Primjerice, čitateljica može unutar oznake fandoma za Harryja Pottera filtrirati da želi čitati samo djela primjerena svim uzrastima (oznaka General Audiences) koja ne sadrže nijedno od Upozorenja Arhiva (oznaka No Archive Warnings Apply), sadrži romantične veze između ženskih likova (oznaka F/F) te se odvija u generaciji Harryjevih roditelja i humorističnog je karaktera (oznake Marauders Era (Harry Potter) i Humor). U istom filtriranju, pod kategorijom za isključivanje, čitateljica može isključiti sva eksplicitna djela (oznaka Explicit) i dodatne oznake za dramatične te emocionalno nestabilne i turobne priče (oznake Drama i Angst). Pod kategorijom “Više opcija”, korisnica zatim može izabrati isključivanje crossovera¹¹², ograničiti svoje pretraživanje samo na završena djela na engleskom jeziku te sortirati po broju bookmarkova. Ovim sortiranjem, korisnica dobija četiri djela¹¹³ – unutar fandoma koji sadrži više od 300 000 radova¹¹⁴. Ukoliko nije zadovoljna

¹¹⁰ Ekvivalent “lajka” na društvenim mrežama.

¹¹¹ Popova, M. “Slightly dub-con but they both wanted it hardcore”: Erotic fanfiction as a form of cultural activism around sexual consent : doktorski rad. Bristol : University of the West of England, 2017., str. 74.

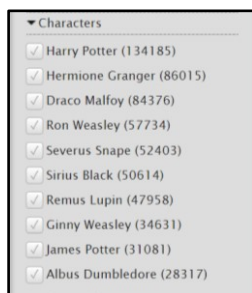
¹¹² Crossover je naziv za fanfikciju koja na neki način kombinira više od jednog fandoma, primjerice susretom likova iz dva različita izvorna materijala ili smještanjem likova iz jednog djela u fiktivni svijet drugog djela.

¹¹³ [4 Works in Harry Potter - J. K. Rowling. // Archive of Our Own.](#) (6.8.2021.)

¹¹⁴ 1-20 of 312808 Works in Harry Potter - J. K. Rowling. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/tags/Harry%20Potter%20-%20J*d*%20K*d*%20Rowling/works (6.8.2021.)

ovako malim brojem rezultata i odziv joj je ipak važniji od preciznosti¹¹⁵, u alatu za filtriranje koji joj je i dalje dostupan u na desnoj strani zaslona može prilagoditi filtere u različitim kategorijama kako bi proširila svoje pretraživanje. Tako kroz samo nekoliko izmjena (izbacivanjem dodatne oznake “Humor”, uklanjanjem filtera isključivanja za “Dramu” i “Angst” te dopuštanjem crossovera i potencijalno nedovršenih djela) korisnica može doći do 141 rezultata.¹¹⁶

Ovdje valja istaknuti da alat za filtriranje dopušta ručno unošenje i pretraživanje po bilo kojoj kanoniziranoj oznaci (bila to oznaka fandoma, lika, veze, određenog elementa radnje,...), no korisniku će klikom na filtere za fandome, likove, veze i dodatne oznake biti ponuđeno deset najpopularnijih oznaka u svakoj kategoriji. Ova činjenica može imati potencijalnog utjecaja na izbore korisnika, budući da će se čitatelji koji ne pristupaju pretraživanju s već utvrđenom idejom specifičnog štiva koje traže vjerojatno povesti za onim opcijama koje su im predložene u alatu za filtriranje.

Slika 3: najpopularniji likovi koje alat za sortiranje nudi u fandomu za Harryja Pottera

No, korištenje alata za složeno pretraživanje i filtriranje nisu jedini načini na koje korisnici koriste oznake za pronalaženje štiva. Iskustvo traženja djela na AO3-u može umnogome biti nalik ležernom pregledavanju polica u knjižnici, samo što osim (ili čak umjesto) naslova, imena autora i sažetka na poleđini knjige, korisnici mogu svoje procjene djela temeljiti na metapodacima poput dodatnih oznaka koje im mogu pobuditi interes za pojedini rad.¹¹⁷ Također, ukoliko uoče neku oznaku koja ih posebno zainteresira, korisnici mogu klikom na tu oznaku dobiti pregled svih djela koji je upotrebljavaju, neovisno o fandomu.

¹¹⁵ Dobson, M. #FandomCommunication : how online fandom utilizes tagging and folksonomy. // Social Tagging in a Linked Data Environment / edited by Diane Rasmussen Pennington and Louise F. Spiteri. London : Facet, 2019. Str. 138.

¹¹⁶ [1-20 of 141 Works in Harry Potter - J. K. Rowling. // Archive of Our Own.](#) (6.8.2021.)

¹¹⁷ Gursoy, A.; Wickett K.; Feinberg M. Understanding tag functions in a moderated, user-generated metadata ecosystem. // Journal of Documentation (2018), str. 494.

Vrijedi napomenuti da je jezik kojim su izražene dodatne oznake često poprilično specifičan, ne samo u vidu toga da oznake predstavljaju koncepte vezane uz različite fiktivne likove i svjetove, već su formulirane pojmovima koji su se razvili (i jedino imaju smisla) u kontekstu fanovskih zajednica. Ovo se može opisati kao “fanovski govor”, koji upotrebljava specifične skraćenice, novotvorenice i mijenja značenja postojećim riječima¹¹⁸ kako bi izrazio bitne elemente radnje i ugođaja fanfikcije.¹¹⁹ Prema Herzog, ključno obilježje fanovskog govora je da je on “odmah i lako shvatljiv svim članovima zajednice, no nerazumljiv svima izvan nje”.¹²⁰ Učestale dodatne oznake poput “fluff”, “hurt/comfort”, “angst”, “fix-it”, “curtain fic”, ili “pwp” egzistiraju na spektru od blago zbunjujućih do potpuno neshvatljivih ljudima koji nisu upućeni u fanovski govor.¹²¹ Wilson pak ističe da je način na koji fanovi kategoriziraju svoja djela nerazmrsivo povezan s njihovim emocionalnim doživljajem izvornog materijala, kao i osjećajima koje žele (i očekuju) dobiti od fanfikcije označene određenom oznakom.¹²² Sve ove specifičnosti jezika, supkulture, afektivnosti i intersubjektivnosti čine *AO3* jedinstvenim sustavom, na kojem označivanje ima mnogo kompleksnije implikacije od puke pretraživosti. U sljedećem poglavlju, kroz analizu istraživanja provedenog među korisnicima ove stranice, bit će ustanovljeno na koji način autori i čitatelji na *AO3*-u percipiraju ovaj sustav i njegovu funkcionalnost.

4. Istraživanje

4.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati stavove korisnika *AO3*-a, posebice o sustavu za označivanje i pretraživanje na ovoj stranici. Također, cilj je ustanoviti uočavaju li korisnici razlike u organizaciji metapodataka na *AO3*-u u odnosu na druge stranice na kojima čitaju i /ili objavljuju fanfikciju.

¹¹⁸ Herzog, A. The Power of “AH, E/B, Very OOC” : Agency in Fanfiction Jargon // *COPAS—Current Objectives of Postgraduate American Studies* 14, 1(2013), str. 6.

¹¹⁹ Herzog, A. “We, the Fans”: Power in the Democratic Archive of Fandom : doktorski rad. Regensburg : Universität Regensburg, 2014., str. 146.

¹²⁰ Herzog, A. The Power of “AH, E/B, Very OOC” : Agency in Fanfiction Jargon // *COPAS—Current Objectives of Postgraduate American Studies* 14, 1(2013), str. 1.

¹²¹ Herzog, A. “We, the Fans”: Power in the Democratic Archive of Fandom : doktorski rad. Regensburg : Universität Regensburg, 2014., str. 152-154.

¹²² Wilson, A. The role of affect in fan fiction. // *Transformative Works and Cultures* 21 (2016). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/684/570>.

4.1.1. Hipoteze istraživanja

Sukladno navedenim ciljevima istraživanja, postavljene su sljedeće radne hipoteze:

H1: Korisnici preferiraju *AO3* nad drugim stranicama za čitanje i objavljivanje fanfikcije.

H2: Korisnici smatraju da je sustav za označivanje i pretraživanje bolji u odnosu na druge stranice za čitanje i objavljivanje fanfikcije.

H3: Sustav za označivanje i pretraživanje jedan je od značajnih faktora zbog kojih korisnici preferiraju ovu stranicu.

H4: Korisnici imaju suprotstavljena mišljenja o prikladnosti načina na koje drugi korisnici dodjeljuju oznake, pogotovo što se tiče dodatnih oznaka neformalnijeg karaktera.

4.2. Metode istraživanja

4.2.1 Uzorak ispitanika

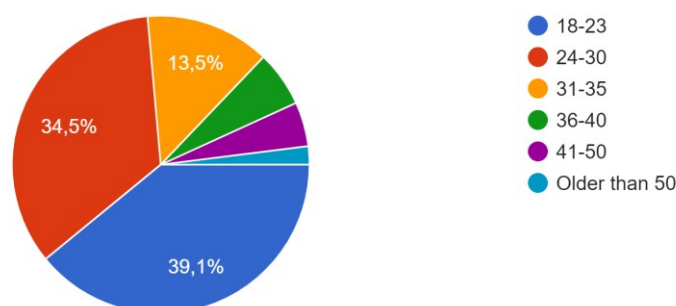
Uzorak ispitanika je prigodni; ispitanici su osoba starije od 18 godina s dovoljnim poznavanjem engleskog jezika za potrebe ispunjavanja upitnika. Podaci prikupljeni upitnikom u potpunosti su anonimni i dobrovoljno dani te su korišteni isključivo u svrhu ovog istraživanja i izrade diplomskog rada.

U istraživanju je sudjelovalo 6386 ispitanika. Najzastupljenija dobna skupina su pojedinci od 18 do 23 godina starosti (2495 ispitanika) i oni od 24 do 30 godina starosti (2204 ispitanika), sačinjavajući zajedno gotovo tri četvrtine uzorka. Slijede ispitanici između 31 i 35 godina (865), između 36 i 40 godina (387 to jest 6.1% uzorka), između 41 i 50 godina (308 to jest 4.8% uzorka) i oni stariji od 50 godina (127 to jest 2% uzorka). Ovakva dobna distribucija u velikoj mjeri se poklapa s upitnikom sličnog opsega (10000 ispitanika) kojeg je 2013. godine provela korisnica Tumblra korisničkog imena *centrumlumina*.¹²³

¹²³ *centrumlumina*. Age. 2013. // Tumblr. Dostupno na:
<https://centrumlumina.tumblr.com/post/62805734754/age> (8.8.2021.)

1. How old are you?

6.386 odgovora

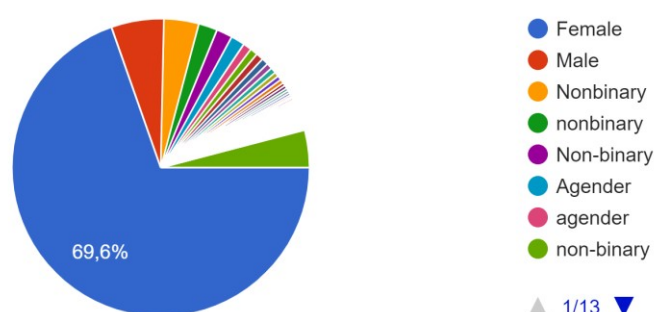

Slika 4: grafički prikaz dobne distribucije ispitanika

Rodna distribucija ispitanika također se poklapa s dosadašnjim saznanjima iz literature¹²⁴ i neovisnih fanovskih cenzusa¹²⁵, koji upućuju na to da je pisanje i čitanje fanfikcije primarno aktivnost žena i rodno nebinarnih ljudi, dok su muškarci u zamjetnoj manjini. Tako u upitniku 69.6% (4446) uzorka zauzimaju žene, 24.7% (1575) korisnici koji su se na pitanju o rodu odlučili za opciju “Ostalo” (većina je ovdje nadopisala neku ortografsku varijaciju pojma *nonbinary*, no učestali su bili i odgovori poput *genderqueer*, *queer*, *agender*, *questioning*, *transmasculine*,...), a muškarci samo 5.7% (365).

2. What is your gender?

6.386 odgovora

Slika 5: grafički prikaz rodne distribucije ispitanika

¹²⁴ Duggan, J. Who writes Harry Potter fan fiction? Passionate detachment, "zooming out," and fan fiction paratexts on AO3. // *Transformative Works and Cultures* 34 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1863/2599>.

¹²⁵ centrumlumina. Gender. 2013. // Tumblr. Dostupno na: <https://centrumlumina.tumblr.com/post/62816996032/gender> (8.8.2021.)

4.2.2 Mjerni instrument

U svrhu prikupljanja podataka, putem besplatnog softvera Google Obrasci načinjen je upitnik “Označivanje i pretraživanje na Archive of Our Own”. S ciljem širenja kruga potencijalnih ispitanika, upitnik je preveden na engleski jezik pod nazivom “Tagging and searching on Archive of Our Own”. Prije početka dijela za ispunjavanje, potencijalnim ispitanicima dane su informacije o svrsi upitnika u kontekstu izrade diplomskog rada na studiju bibliotekarstva, dobrovoljnosti i anonimnosti rješavanja upitnika, kao i procijenjenom vremenu trajanja (10 minuta). Sam upitnik sastoji se od četiri dijela i sadrži mješavinu pitanja višestrukog izbora (na nekim od ovih pitanja moguće je izabrati više opcija), slobodnih pitanja dugog odgovora te izjavnih rečenica na koje ispitanici daju da/ne odgovore.

Prvi dio sastojao se od dva već navedena demografska pitanja (dob i rod ispitanika) te pitanja o navikama korištenja *AO3*-a: ispitanici su pitani koliko već dugo i koliko često koriste *AO3* te koriste li uz *AO3* i neke druge stranice za čitanje fanfikcije. Ukoliko su odgovorili potvrdno, u sljedećih nekoliko pitanja trebali su naznačiti o kojim je stranicama riječ, koriste li ih jednako učestalo kao i *AO3* te, ukoliko preferiraju bilo *AO3* bilo neku drugu stranicu, navesti svoje razloge. Ispitanici su zatim pitani za koje sve aktivnosti koriste ovu stranicu, na koji način pretražuju stranicu te doživljavaju li sustav za pretraživanje na *AO3*-u kao značajno različit u odnosu na druge stranice. Ukoliko su na prethodno pitanje odgovorili potvrdno, od ispitanika je zatraženo da daju kratko objašnjenje. Zatim su ispitanici pitani doživljavaju li sustav za označivanje na *AO3*-u kao značajno različit u odnosu na druge stranice te u slučaju potvrdnog odgovora pitani za obrazloženje. Ovaj dio upitnika sastojao se od 15 pitanja, od kojih je 9 bilo obavezno.

Drugi dio sastojao se od 7 izjava o oznaka, na kojima su ispitanici trebali indicirati slažu li se ili ne slažu s njima. Izjave su se ticale stavova o oznaka iz perspektive čitatelja koji na temelju oznaka pronalazi i procjenjuje potencijalno štivo. Sva pitanja u ovom dijelu upitnika bila su obavezna.

Treći dio upitnika sastojao se od 4 izjave o oznakama i procesu označivanja te su ispitanici trebali indicirati slažu li se ili ne slažu s njima. Izjave su bile namijenjene autori(ca)ma, a budući da svi korisnici *AO3*-a nisu i autori, na ovaj dio upitnika nije bilo obavezno odgovoriti.

Četvrti dio upitnika sastojao se od samo jednog pitanja, zaokruživši tako upitnik na 27 pitanja.¹²⁶ Budući da je ovo pitanje tražilo od ispitanika po želji iznesu dodatne komentare i stavove o AO3, i ovo pitanje je bilo neobavezno.

4.2.3 Način prikupljanja podataka

Poveznice na hrvatsku i englesku verziju upitnika odaslane su elektroničkim putem potencijalnim ispitanicima u svibnju 2021. godine. Kako bi se prikupio što veći uzorak, engleska verzija upitnika objavljena je u nekoliko *Discord* servera koji okupljaju čitatelje fanfikcije, kao i na *Tumblr*. Budući da je na engleskoj verziji upitnika u samo nekoliko dana prikupljeno već navedenih 6386 ispitanika, nakon konzultacija s mentoricom donesena je odluka da ovo bude uzorak na kojem će se vršiti analiza u svrhu izrade diplomskog rada. Putem hrvatske verzije upitnika prikupljeni su odgovori 22 ispitanika te su isti ostali sačuvani za potencijalnu buduću analizu.

4.2.4 Metode obrade podataka

Rad se temelji na kombinaciji kvantitativne i kvalitativne analize. Svi prikupljeni podaci obrađeni su softverom Google Obrazaca; na izračunatim postocima i grafičkim prikazima temelji se kvantitativni dio analize. U kvalitativnoj obradi pregledani su odgovori na sva pitanja otvorenog tipa (kao i svi odgovori na opciji “Ostalo” kod pitanja višestrukog izbora) s ciljem uočavanja i analize ključnih tema i argumenata koji se provlače kroz odgovore ispitanika.

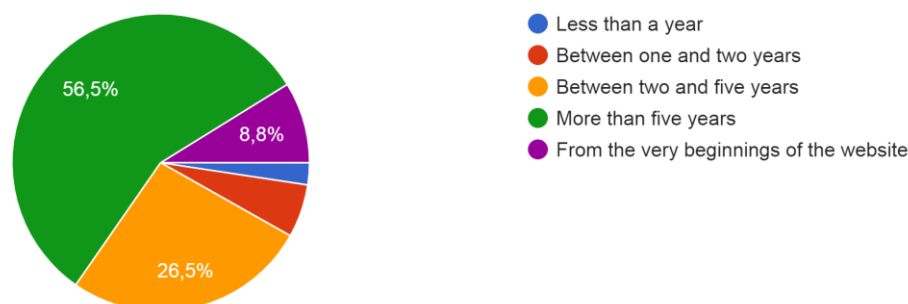
4.3. Rezultati i rasprava

U svrhu utvrđivanja relevantnih podataka o ispitanicima, osim demografskih pitanja o dobi i rodu ispitanicima su postavljena kvantitativna pitanja vezana uz njihovo korištenje AO3-a. Ova pitanja odnosila su se na duljinu i učestalost korištenja ove stranice.

¹²⁶ Cjeloviti upitnik u engleskoj verziji moguće je pronaći u poglavlju Prilozi.

3. How long have you been using the Archive of Our Own?

6.386 odgovora

Slika 6: grafički prikaz duljine korištenja AO3-a

Kao što je vidljivo iz Slike 6, više od polovice ispitanika (56.5%) koristi AO3 više od pet godina, a malo više od četvrtine ispitanika (26.5%) su korisnici između dvije i pet godina. Sljedeća najzastupljenija skupina (8.8%) su korisnici koji se služe ovom stranicom od samih začetaka stranice. Vrijedi istaknuti da ispitanicima nije ponuđen konkretan vremenski okvir (primjerice, 2009. ili 2009. i 2010. godina), pa kategoriju “samih početaka stranice” možemo smatrati podložnom interpretacijama ispitanika. Najmanje zastupljeni su ispitanici koje možemo smatrati “novim” korisnicima AO3-a: ispitanici koji stranicu koriste između jedne i dvije godine predstavljaju 5.8% uzorka, a ispitanici koji su korisnici manje od godinu dana 2.4% uzorka. Ovo je možda moguće objasniti činjenicom da noviji korisnici (još) nemaju čvrsto formirana i jasna stajališta o označivanju i pretraživanju, ili jednostavno nisu toliko emocionalno uloženi da bi odvojili svoje vrijeme za rješavanje upitnika o ovoj temi. Također je moguće da su na lokacijama gdje je prikupljen najveći broj ispitanika (*Discord* i *Tumblr*) prezastupljeni iskusni čitatelji i autori fanfikcije.

Ispitanici su zatim upitani o učestalosti korištenja AO3-a. Ponuđeno im je šest odgovora (“Svakodnevno”, “Nekoliko puta tjedno”, “Nekoliko puta mjesečno”, “Jednom u mjesec ili dva”, “Nekoliko puta godišnje”, “Trenutno ne koristim *Archive of Our Own*, ali imao/la sam period aktivnog korištenja stranice”) i opcija “Ostalo”, gdje su po želji mogli sami opisati svoje navike korištenja.

4. How often do you use the Archive of Our Own?

6.386 odgovora

Slika 7: grafički prikaz učestalosti korištenja AO3-a

Iako se većina ispitanika odlučila za jednu od već predloženih opcija (53.9% koriste AO3 svakodnevno, 31.9% nekoliko puta tjedno, 8.8% nekoliko puta mjesečno, 2.2% jednom u mjesec ili dva, 1.5% ne koristi trenutno stranicu ali su bili aktivni korisnici u prošlosti i 0.7% nekoliko puta godišnje), 1% ispitanika je iskoristilo opciju “Ostalo” da pobliže opišu učestalost korištenja, koja se ne uklapa u nijedan od ponuđenih odgovora. Većina ovih opisnih odgovora mogu se svesti na “učestalost moje uporabe stranice varira”. Tako jedna ispitanica navodi da

“[o]visi o tome jesam li trenutno aktivna u nekom fandomu ili ne. Kada jesam, tada je odgovor nekoliko puta tjedno. Tijekom neaktivnih perioda, koristim ju nekoliko puta godišnje.”

Iako većinu ispitanika možemo okarakterizirati kao vrlo aktivne korisnike (85.8% ispitanika koristi stranicu svakodnevno ili nekoliko puta tjedno), moguće je da bi rezultati bili ponešto drugačiji da je kao jedna od zadanih opcija bilo ponuđeno nešto što odražava ovu samoprocjenjenu nestalnost korištenja.

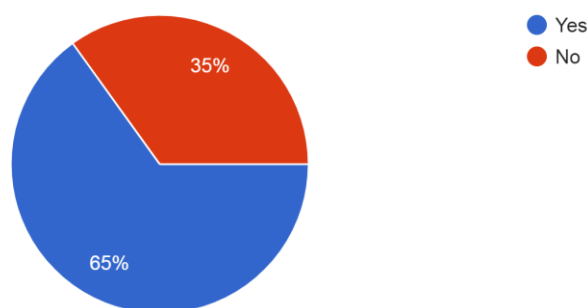
Ispitanici su također pitani u koje svrhe koriste AO3, s ponuđenim opcijama “Čitanje fanfikcije (ili konzumiranje drugih kreativnih djela fanova)”, “Objavljivanje vlastite fanfikcije (ili drugih kreativnih fanovskih djela)”, “Komentiranje djela”, “Bookmarkanje djela”, “Praćenje rada omiljenih fanovskih autora” i “Ostalo” (bilo je moguće izabrati više odgovora). Opciju “Čitanje fanfikcije (ili konzumiranje drugih kreativnih djela fanova)” izabralo je 99.6% ispitanika, opciju “Bookmarkanje djela” 69.4% ispitanika, opcije “Komentiranje djela” i “Praćenje rada omiljenih fanovskih autora” 66.7% ispitanika, a opciju

“Objavljivanje vlastite fanfikcije (ili drugih kreativnih fanovskih djela)” 55.9% ispitanika. 1.2% ispitanika odlučilo se za rubriku “Ostalo” bez dodatnih objašnjenja, no među odgovorima koje su korisnici nadopisali ističu se opcije poput davanja kudosa, preuzimanja djela, slušanje podficova¹²⁷, sudjelovanja u fanovskim razmjenama i izazovima, praćenja trendova i računanje statistika (bilo iz znatiželje ili znanstvenog interesa), stvaranja zbirki, čitanja i objavljivanja originalnih djela i analitičkih eseja o izvornom djelu, pronalaženja novih autora ili fandoma, upoznavanja drugih fanova, kroćenja oznaka, pretplaćivanja na autore i serijale, praćenja obavijesti AO3-a i prevođenja fanfikcije. Iz danih odgovora moguće je zaključiti da, iako je AO3 svakako primarno stranica namijenjena i korištena za čitanje fanfikcije, postoji širok spektar aktivnosti kojima se korisnici bave u ovom okruženju. Valja naglasiti i visok postotak ispitanika koji se odlučio za opcije “Bookmarkanje djela” i “Komentiranje djela”, budući da to upućuje na aktivnu konzumaciju s čitateljske strane te veliku vjerojatnost dobivanja povratnih informacija za autore.

4.3.1. Usporedba AO3-a i drugih stranica za čitanje i objavljivanje fanfikcije

Zasebna skupina pitanja ticala se usporedi između AO3-a i drugih stranica za čitanje i objavljivanje fanfikcije koje ispitanici potencijalno koriste.

5. Do you use any fanfiction websites or repositories other than the Archive of Our Own?
6.386 odgovora

Slika 8: grafički prikaz korištenja stranica za čitanje i objavljivanje fanfikcije osim AO3-a

Na pitanju “Koristite li uz *Archive of Our Own* i neke druge stranice ili repozitorije za čitanje fanfikcije?”, 65% ispitanika je odgovorilo potvrdno. Ti ispitanici su zatim pitani koje stranice koriste, a ponuđene su im opcije “FanFiction.net”, “Wattpad”, “Tumblr”, “LiveJournal”, “Manji arhivi i repozitoriji pojedinih fandoma”, “Blogovi i mrežne stranice pojedinih

¹²⁷ Zvučne snimke fanfikcije čitane naglas.

fanovskih autora” i “Ostalo”. Ispitanici su mogli izabrati više opcija, stoga zbroj svih odgovora ne iznosi 100%.

Valja istaknuti da neki od ponuđenih odgovora nisu stranice posvećene isključivo fanfikciji, kao što je to slučaj s *AO3*-em. *Tumblr* i *LiveJournal* su, primjerice, platforme za blogove na kojima je objavljivanje i čitanje fanfikcije samo jedna od brojnih mogućih aktivnosti. Međutim, obje opcije su uključene zbog svoje uloge značajnih okupljališta za fanovske zajednice.

83.8% ispitanika izabralo je *Tumblr* kao drugu stranicu na kojoj objavljuju ili čitaju fanfikciju. Ovako visok postotak zasigurno je djelomično objašnjiv činjenicom da je veliki broj odgovora prikupljen na *Tumblru*. Sljedeće najzastupljenije opcije su *FanFiction.net* s 54% ispitanika, *LiveJournal* s 15% ispitanika, Manji arhivi i repozitoriji pojedinih fandoma s 13.1%, *Wattpad* s 12.4% i Blogovi i mrežne stranice pojedinih fanovskih autora s 10.3% ispitanika.

Opcija “Ostalo” ponudila je zanimljive uvide u raznovrsnost fanovskih prostora na internetu: dok se određeni dio ispitanika (2.8%) samo odlučio za ovu opciju bez pisanja dodatnih objašnjenja, neki ispitanici su nadopisali svoje odgovore. 1.2% je tako izabralo *Dreamwidth*, platformu za blogove izniklu iz *LiveJournala* u slično vrijeme (i sa sličnom misijom¹²⁸) kao *AO3*. Više korisnika je kao odgovore navelo *Twitter*, *Discord* ili *DeviantArt*, što su na prvi pogled možda neobični izbori budući da se radi o društvenoj mreži, aplikaciji za dopisivanje i pozive te stranici posvećenoj primarno likovnim umjetnostima. Međutim, ovi odgovori imaju smisla u kontekstu tumačenja fanfikcije kao društvene i kreativne aktivnosti koja se odvija u okrilju zajednice (koja se potencijalno okuplja na ovakvim platformama).¹²⁹ Slično objašnjenje vrijedi i za ponavljanje opcija *SpaceBattles*¹³⁰ i *Sufficient Velocity*¹³¹, foruma posvećenih znanstvenoj fantastici koji nude rubrike za kreativno pisanje. Veći broj ispitanika je također naveo (imenom ili opisom) stranice za čitanje i objavljivanje fanfikcije na jezicima osim engleskog: *Ficbook* (ruski), *FanFiktion.de* i *Animexx.de* (njemački), *EFP* (talijanski), *Nyah! Fanfiction* i *Spirit Fanfics* (brazilske stranice na portugalskom jeziku),... Ispitanici također navode stranice za specifične interese poput *Asianfanfics*, koja okuplja azijsku

¹²⁸ Guiding Principles. // Dreamwidth. Dostupno na: <https://www.dreamwidth.org/legal/principles> (11.8.2021.)

¹²⁹ Alberto, M. Fan users and platform studies. // *Transformative Works and Cultures* 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1841/2441>.

¹³⁰ Creative Writing. // SpaceBattles. Dostupno na: <https://forums.spacebattles.com/forums/creative-writing.18/> (11.8.2021.)

¹³¹ Creative Forums. // Sufficient Velocity. Dostupno na: <https://forums.sufficientvelocity.com/categories/creative-forums.1/> (11.8.2020.)

fanfikciju, ili *ralst.com*, koja objavljuje samo lezbijsku fanfikciju. Analiza odgovora daje sliku širine i rasprostranjenosti fanovskih zajednica na raznim (više ili manje specijaliziranim) stranicama, i to na raznim jezicima. Ispitanici također kontekstualiziraju ovo pitanje obzirom na starost specifičnih fandoma i mijene u internetskom okruženju. Tako jedna je jedna ispitanica kao odgovor na ovo pitanje samo napisala “ako je fandom stariji, moraš ići gdje god ga možeš pronaći”, dok druga kaže da je “koristila sve navedene stranice (osim *Wattpada*) dugo prije nego što je *AO3* postojao (kada su aktualni bili *GeoCities* i grupe na *Yahoou*)”.

Ispitanici su zatim pitani koriste li ove stranice jednako često kao i *AO3*. 87.7% odgovorilo je da preferira koristiti *AO3*, 11% odgovorilo je da nema razlike u učestalosti korištenja, a 1.3% izjavilo je da preferira koristiti drugu (ili druge) stranice. Od ispitanika je zatim zatraženo da, ukoliko su izrazili preferenciju (bilo prema *AO3*-u ili nekoj drugoj stranici) ukratko objasne svoj izbor.

Među ispitanicima koji su naveli da preferiraju druge stranice, velik broj je obrazložio da zapravo koriste druge stranice usporedno s *AO3* za drugačije svrhe. *Tumblr* se primjerice često pojavljuje u odgovorima, ne samo zato što je najzastupljeniji u upitniku, već i zato što, kao platforma koja se (između ostalog) koristi za objavljivanje fotografija, GIF-ova, zvučnih zapisa i slanje privatnih poruka, omogućuje korisnicima drugačiji tip fanovskog iskustva od repozitorija fanfikcije poput *AO3*-a.

“Nije niti da nužno preferiram Tumblr, jednostavno sam već tamo zbog memeova.”

*“Ne koristim Tumblr *radije nego* AO3, zapravo je to *uz* AO3. Iskustvo na Tumblru je divlje – spontanije je, šareno, društveni prostor u usporedbi s knjižnicom, što je dojam koji ostavlja AO3.”*

“Dva aspekta koji su mi draži kod Tumblra su to da su ficovi ispremješani s drugim sadržajima, pa se pregledavanjem Tumblra dobiva kohezivno fanovsko iskustvo, i to da mogu slati privatne poruke ljudima ukoliko imam pitanje ili komentar koji ne želim ostaviti javno. Nemam osjećaj da mogu stvoriti poveznice s pojedinim autorima/čitateljima na isti način na AO3-u.”

Navedeni problem stvaranja i održavanja odnosa s drugim fanovima te općenita razina interaktivnosti također se javljaju kao značajni faktori u korist drugih stranica:

“I dalje mi je draži LJ [LiveJournal] zbog zajednice, objava prijatelja, grupa i fanovskih izazova.”

“Wattpad, zbog mogućnosti komentiranja unutar poglavlja.”

Osim osjećaja zajednice i razine interaktivnosti, potencijalni nedostatak AO3 koji ističu određeni ispitanici je pitanje količine sadržaja u određenim (pretežno starijim) fandomima. U ovom kontekstu ispitanici posebno ističu *FanFiction.net*:

“Iako preferiram sustav za označivanje i pretraživanje na AO3, kao i njihova pravila o sadržaju koji dopuštaju, ponekad druge stranice poput FanFiction.net imaju brojnije i bolje sadržaje u fandomima koji su stariji od AO3. Jedan primjer je fandom za Harryja Pottera. FanFiction.net ima golemu količinu dovršenih, jako dugih ficova u tom fandomu, a AO3 ih sadrži puno manje. Mislim da fanovski autori koji pišu o Harryju Potteru nikada nisu migrirali na AO3 kao cjelovita zajednica i to je vidljivo prema kvaliteti radova koji su dostupni tamo.”

Još jedan značajan faktor su potencijalne jezične barijere, budući da AO3 velikom većinom sadrži fanfikciju na engleskom jeziku.¹³²

“Ponekad mi je draži Wattpad. Nisam izvorni govornik engleskog, a AO3 ne nudi toliko sadržaja na mojem materinjem jeziku.”

“FanFiction.net. Pišem fanfikciju na francuskom (mojem materinjem jeziku) i engleskom. Na FanFiction.net ima više francuskih čitatelja nego na AO3-u, što je prava šteta.”

Nekoliko ispitanika također ističu kako bi voljeli da AO3 ima mogućnost namještanja tamne pozadine, iako je to opcija koja već postoji na stranici. Ovo ukazuje na potencijalnu potrebu za dodatnom edukacijom korisnika kako bi maksimalno mogli iskoristiti sve resurse koje AO3 nudi. Zanimljivo je istaknuti da, kao što je vidljivo iz navedenih odgovora, ispitanici većinom preferiraju druge stranice zbog razloga koji nemaju izravne veze s organizacijskim aspektima. Međutim, nekoliko ispitanika ističe upravo označivanje i pretraživanje na AO3 kao razlog zbog kojeg više vole koristiti druge stranice, i to specifično mogućnost korištenja velikog broja oznaka.

“Ne mogu podnijeti izljeve oznaka na AO3-u.”

“Dode mi da poludim od sustava za označivanje na AO3-u. Sviđa mi se što se na FF [FanFiction.net] može izabrati samo četiri lika i to je to. Ne mogu ništa pronaći na AO3-u. Ne znam kako da to bolje objasnim na engleskom, osim da su oznake zatrpane?”

¹³² Roberts, J. An Archive By Any Other Name: The Organizational Structure of the Archive of Our Own. // Information System Research Report, 2020., str. 5-6.

Ovi odgovori su vrlo znakoviti, budući da indiciraju da je određenim korisnicima jezgrovitost koju nudi stranica poput *FanFiction.net* bitnija od slobode korisničkog iskustva koje omogućava sustav temeljen na (upravljanjoj) folksonomiji.

Sve ove kritike, međutim, valja suprotstaviti pozitivnim komentarima; ipak je udio ispitanika koji preferiraju *AO3* gotovo 90%. U pitanju o razlozima zbog kojih preferiraju *AO3*, ispitanicima je u zagradi navedeno nekoliko mogućih argumenata kao primjer (“kvaliteta ili kvantiteta dostupnih fanficova, oznake, alati za pretraživanje, opcije komentiranja ili bookmarkanja, prisustnost omiljenih autora, grafički dizajn stranice,...”). Ovi prijedlozi mogli su utjecati na odgovore ispitanika, budući da ih je nekoliko svoja objašnjenja započelo sa “sve navedeno u pitanju”. Međutim, analizom odgovora istaknulo se i nekoliko tema koje nisu bile obuhvaćene u primjerima (te nisu bile navedene ni predstavljenoj literaturi), stoga se pretpostavlja da odgovori nisu bili kontaminirani sugestijama.

Nekoliko se ključnih argumenata ponavlja u većini odgovora:

a) Označivanje i pretraživanje

Detaljniji prikaz stavova ispitanika o ovom aspektu stranice bit će dan u jednom od narednih poglavlja; dovoljno je samo reći da se u 4734 odgovora na pitanje o ključnim faktorima u korist *AO3*-a, izraz “tag” spominje se 1110, a “search” 627 puta. Ovo ukazuje na činjenicu da za mnoge korisnike *AO3*-a postoji jasna svijest o tome da značajan dio njihovog (pozitivnog) iskustva na stranici određuje upravo uspješna organizacija metapodataka.

b) Kultura stranice

Iako samo nekoliko korisnika eksplicitno upotrebljava ovaj termin, mnogi ispitanici u svojim odgovorima ističu važnost kulture stranice koja se razvila iz dijeljenih vrijednosti osnivačica i korisnika. U svojoj objavi na *LiveJournalu* koja će pokrenuti osnivanje *AO3*-a, astolat kao jednu od najbitnijih odlika hipotetskog novog repozitorija imenuje “dopuštanje SVEGA”,¹³³ misleći pritom na objavljivanje sadržaja s LGBT+ tematikom, djela seksualno eksplicitne prirode, kao i objavljivanje fanfikcije o stvarnim ljudima (*Real Person Fiction*, skraćeno

¹³³ astolat. An Archive of One's Own. 2007. // LiveJournal. Dostupno na: <https://astolat.livejournal.com/150556.html> (29.7.2021.)

RPF)¹³⁴. Manjak ikakve cenzure i potpuna otvorenost *queer* korisnicima i sadržajima značajne su prednosti za brojne ispitanike:

“AO3 je jedina stranica koja dopušta objavljivanje eksplicitnih radova bez posljedica (tj. profil vam neće biti izbrisan i djela uklonjena sa stranice bez ikakvog upozorenja).”

“Činjenica da je izgrađen za fanfikciju i da je prihvaćanje seksualno eksplicitnog sadržaja jedna od svrha stranice znači da AO3 neće biti podvrgnut zabranama eksplicitnih ili queer sadržaja kao što je to bio slučaj na drugim stranicama (LJ, Tumblr, itd.).”

“Najbitniji faktor je to što AO3 ne cenzurira legalne sadržaje [sve sadržaje koji nisu plagijati ili nastoje profitirati od tuđeg intelektualnog vlasništva]. Kao queer osoba, to je jedina stranica pri čijem korištenju se osjećam 100% sigurno.”

“Pod dojmom sam da je AO3 više orijentiran prema queer ljudima. Ovime želim reći da imam osjećaj (koji je posve subjektivan, nemam dokaze kojima ovo mogu potkrijepiti) da je na AO3-u veliki udio autora i čitatelja koji su queer, dok su stranice poput Wattpada i FanFiction.net više heteronormativne (uz to, sustavi za pretraživanje su im grozni u usporedbi s onime na AO3-u).”

Iako za potrebe ovog upitnika ispitanici nisu pitani o svojim seksualnim orijentacijama¹³⁵, značajan postotak (gotovo četvrtina) ispitanika o svojem rodu se izjasnila opcijom “Ostalo”, tako da nalazi istraživanja podupiru pretpostavku ispitanice o velikoj zastupljenosti *queer* fanova na AO3-u.

Osim samog sadržaja, aspekt kulture stranice koju mnogi korisnici ističu jest interaktivnost, ali i *manjak* iste. Naime, AO3 čitateljima omogućuje razne načine za interakciju s djelima – korisnik na istom radu može ostaviti kudos, neograničen broj komentara, kao i stvoriti javnu recenziju putem opcije *bookmark* – no ne postoji izravan način za kontaktiranje autora. Već su prezentirani potencijalni negativni aspekti ovakvog uređenja stranice: manjak mogućnosti za stvaranje novih veza i građenje zajednica koje su kritizirali neki korisnici. Međutim, mnogi ispitanici manjak opcije slanja izravnih poruka autorima doživljavaju kao prednost, budući da

¹³⁴ Za detaljniji prikaz etičkih prigovora objavljivanju RPF-a, konzultirati Fidler, V. Finding the Path Through the Ethics of Fanfiction : An analysis of the ethical ramifications of fan-written fiction works : diplomski rad. Tallahassee : Florida State University, 2019., str. 41-42.

¹³⁵ Za više podataka o zastupljenosti seksualnih manjina na AO3, konzultirati Duggan, J. Who writes Harry Potter fan fiction? Passionate detachment, "zooming out," and fan fiction paratexts on AO3. // Transformative Works and Cultures 34 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1863/2599>.

im omogućava zadržavanje određene razine distance i privatnosti, kao i zaštitu od eventualnog uznemiravanja. Nije neuobičajeno da autori u bilješkama na kraju svojih djela pozivaju čitatelje da se dođu družiti s njima na *Tumblr*, gdje se mogu bolje upoznati i započeti razgovore koji se ne tiču nužno samog djela. Ovo samoinicijativno upućivanje na drugi fanovski prostor odražava dihotomiju koju je jedna ispitanica već istaknula – *Tumblr* je društveni prostor, *AO3* je knjižnica.

c) Misija *OTW*-a

Odgovori ispitanika ukazuju da među korisnicima postoji visoka razina svijesti o statusu *AO3*-a kao neprofitne stranice koja su stvorili sami fanovi, kao i o nastojanjima *OTW*-a (krovne organizacije pod kojim djeluje *AO3*) da maksimalno zaštititi fanovska djela i očuva fanovsku povijest.¹³⁶ Ne bi bilo pretjerivanje reći da određeni korisnici preferiraju *AO3* upravo iz etičkih razloga: riječima jedne ispitanice, “etika *OTW*-a možda je glavni razlog zbog kojeg volim *AO3*”. Sličan stav izražavaju i drugi ispitanici navodeći argumente u korist *AO3*-a u usporedbi s ostalim stranicama koje koriste:

“Predanost OTW-a zaštiti zakonskog prava fanovskih sadržaja da jednostavno postoje na internetu, kao i spremnost na otvorenu i iskrenu komunikaciju s korisnicima Arhiva.”

“Znanje da je AO3 neprofitan i dio OTW-a.”

“Nakon mnogih godina sretne uporabe, imam i emocionalnu povezanost s AO3-em, koja izvire i iz poznavanja priče o nastanku stranice (izgradili su je autori ficova, za autore ficova), kao i iz toga što znam da OTW pruža pravnu pomoć autorima fanfikcije. Tu je i činjenica da ne iskorištavaju svoje korisnike kako bi dobili novce od oglašivača... Došla sam do točke gdje osjećam odanost prema AO3-u, iako to nije bio izvorni razlog zbog kojeg preferiram ovu stranicu (već izvrsno označivanje i pretraživanje).”

“Jako cijenim to što AO3 nema nikakvog komercijalnog interesa u fanfikciju koju arhiviraju, pa znam da neće brisati djela ako neki investitor postane nervozan [zbog sadržaja]. Također sam kroz vrijeme počela cijeniti koliko OTW čini kako bi osigurali pravne temelje fanfikcije, to je zaista golema zaštita za fanfic i vjerojatno će nadživjeti sve druge arhive, zaista cijene fanfikciju više od svih drugih.”

¹³⁶ What We Believe. // Organization for Transformative Works. Dostupno na: [https://www.transformativeworks.org/what we believe/](https://www.transformativeworks.org/what_we_believe/) (30.7.2021.)

Kao što je vidljivo iz navedenih odgovora, ispitanicima je važna transparentnost i otvorena komunikacija čelnika stranice u vezi financija i donacija korisnika, pravna potpora i očuvanje fanovske povijesti, kao i percipirana stabilnost AO3-a, koju neki fanovi pripisuju tome što se ne mora pokoravati hirovima oglašivača:

“NEMA OGLAŠAVANJA! Nema prodaje osobnih podataka!!!!!! AO3 je neprofitna organizacija, a to uvijek podupirem!”

“Obožavam to što nema reklama!!! U prošlosti sam gubila priče kada su se pojedine stranice obrisale, tako da je super znati da postoji mjesto koje ima ulogu arhiva.”

“Stranica nije puna napadnih reklama koje prekidaju iskustvo čitanja.”

Iako to nigdje nije bilo sugerirano u samom pitanju, veliki broj ispitanika ističe nestalnu povijest objavljivanja fanfikcije, nastanak AO3-a kao neprofitne organizacije i pravni angažman OTW-a pri zaštiti i legitimaciji fanovskih djela kao ključne faktore u korist AO3-a. Ovi nalazi upućuju na važnost određenih etičkih vrijednosti (transparentnost, nekomercijalnost, manjak cenzure) za ispitanike čije su internetske zajednice u prošlosti prakticirale svoje hobije bez ikakvog osjećaja sigurnosti i stabilnosti.

d) Popularnost stranice; kvaliteta i kvantiteta sadržaja

Mnogi ispitanici ističu ulogu AO3-a kao jedne od trenutno najvećih centralnih arhiva fanfikcije. Popularnost stranice omogućuje milijunima korisnika da pronađu djela koja ih zanimaju (neovisno o veličini fandoma) te olakšava autorima pronalaženje novih čitatelja.

“To je najveća/najpopularnija stranica, tako da ima a) više ficova za čitanje i b) vjerojatno najveću publiku za fanfikciju (ja i čitam i objavljujem na AO3-u).”

“To je jednostavno mjesto gdje se sve nalazi. To je Studio 54, dušo. Naravno, mogla bi se uvesti dodatna poboljšanja. Ali jesi li posjetila stare arhive za pojedine fandome? Jesi li u zadnje vrijeme pokušala ići na Squidge.org? Čuju se cvrčci koliko je prazno.”

“Čak i sićušni fandomi imaju određenu razinu prisutnosti na AO3-u, a u slučaju nekih fandoma, AO3 je najznačajniji resurs uz Tumblr. ... AO3 je središte na kojem svaki autor kojeg znam primarno objavljuje svoja djela.”

“Kada objavljujem svoja djela, AO3 mi je najbolji izbor za povezivanje sa širokim rasponom publike koju možda ne bih pronašla na nekoj društvenoj mreži. Npr., na Tumblru imam blog posvećen Marvelu, pa odande dobivam čitatelje za djela u tom fandomu, ali kada pišem o

Narutu ili Fullmetal Alchemistu nema isti pristup čitateljstvu. Imam osjećaj da AO3 u nekoj mjeri sve moje radove stavlja na istu startnu poziciju, jer oznake i velika količina aktivnih korisnika osiguravaju da će ljudi vidjeti moje radove bez da se trebam umrežavati i promovirati svoja djela.”

Povezano s pitanjem popularnosti, mnogi ispitanici ističu kvantitetu i kvalitetu fanfikcije na AO3-u kao superiornu ponudi na drugim stranicama. Zanimljivo je primijetiti da pri usporedbama s drugim stranicama, ispitanici često izabiru *Wattpad* kao primjer stranice s niskom kvalitetom fanfikcije, a *Wattpad* je opcija koju je na prethodnom pitanju (o drugim stranicama koje koriste) izabralo relativno malo korisnika (12.4%). Uzevši u obzir veliku popularnost ove stranice¹³⁷, ovo potencijalno ukazuje na manjak preklapanja između fanovske kulture AO3-a (i *Tumblr*a, na kojem su prikupljeni ispitanici) i *Wattpada*.

e) Raspon opcija i pristupačnost sustava

Konstanta u velikom broju odgovora ispitanika bilo je hvaljenje korisničkog iskustva i raspona opcija koje su dostupne korisnicima dok navigiraju stranicom. Osim samog pretraživanja i čitanja djela, svi posjetitelji stranice (bez obzira na to jesu li izradili besplatni račun) mogu ostavljati kudose i komentare, posjećivati profile autora te po želji i preuzimati djela, bilo na desktopu ili u mobilnoj inačici stranice. Registrirani korisnici pak imaju određene dodatne opcije unutar sustava: mogu stvarati bookmarkove i zbirke, označivati djela “Za kasnije” (te ista djela kasnije pregledavati u rubrici “Povijest”), odabrati ograničen broj “Omiljenih oznaka”, pretplatiti se na autore i nedovršena djela ili serijale te personalizirati izgled cijele stranice putem opcije “Skins”. Ovu posljednju mogućnost prilagodbe korisničkog iskustva posebno ističu ispitanici s disleksijom i oštećenjima vida, budući da im je to ključno za nesmetano korištenje stranice. Ispitanici koji objavljuju svoje radove također ističu i mogućnost pretvaranja djela u “siročad” (kao alternativu brisanju fanfikcije za koju ne žele da bude objavljena pod njihovim pseudonimima), kao i jednostavnu uporabu HTML-a za dodatno uređivanje teksta. Autori na AO3 također imaju pristup statističkim podacima o čitanosti svojih djela.

¹³⁷ Pianzola, F, Rebora, S, Lauer, G. Wattpad as a resource for literary studies : Quantitative and qualitative examples of the importance of digital social reading and readers’ comments in the margins. // PLoS ONE 15.1 (2020). Dostupno na: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0226708>.

4.3.2. Stavovi o označivanju i pretraživanju

Ispitanici su pitani na koji način pretražuju *AO3*, s ponuđenim opcijama “Prema pojedinim fandomima ili likovima – pregledavam sve što je ponuđeno za izvorno djelo”, “Prema pojedinim fandomima ili likovima – koristim opciju Advanced Search za specifičnije pretraživanje kako bih uključio/la i isključio/la iz svoje pretrage pojedine oznake”, “Prema *tag cloudu* – biram oznake koje me zanimaju neovisno o fandomu”, “Prema autorima koje pratim – čitam njihova djela i/ili djela koja oni bookmarkaju” i “Ostalo”. Ispitanici su se mogli opredijeliti za više odgovora.

Najzastupljenija metoda pretraživanja je “Prema pojedinim fandomima ili likovima – koristim opciju Advanced Search za specifičnije pretraživanje kako bih uključio/la i isključio/la iz svoje pretrage pojedine oznake” s 88.4%. Ovdje valja naglasiti da je zbog načina na koje je sročeno, ovaj odgovor moguće protumačiti na više načina: izraz “Advanced Search” sugerira korištenje alata za pretraživanje, dok “uključivanje i isključivanje pojedinih oznaka” korisnici primarno asociraju uz alat za sortiranje, što potencijalno može utjecati na način percepciju ovog odgovora kod ispitanika. Sljedeća najzastupljenija opcija je “Prema autorima koje pratim – čitam njihova djela i/ili djela koja oni bookmarkaju” sa 60.8%, što se poklapa s visokim udjelom ispitanika koji je na pitanju o aktivnostima za koje koriste *AO3* odgovorio opcijom “Praćenje rada omiljenih fanovskih autora”. Visoko zastupljena je i opcija “Prema pojedinim fandomima ili likovima – pregledavam sve što je ponuđeno za izvorno djelo” (59.3%), što sugerira da, osim iskorištavanja alata za pretraživanje i sortiranje, korisnici imaju i tendenciju ležernijeg pristupa iskustvu traženja štiva, nalik pregledavanju polica u knjižnici. S 20.7% ispitanika zastupljena je opcija “Prema *tag cloudu* – biram oznake koje me zanimaju neovisno o fandomu”. Ovaj nalaz je vrlo zanimljiv, budući da indicira da se petina korisnika pri traženju novog štiva oslanja na oznake kao oblik žanrovske (ili čak emocionalne) kategorizacije, a ne na vlastitu upoznatost s izvornim materijalom ili pojedinim fandomom – što je inače temeljna pretpostavka s kojom se pristupa istraživanju fanovske kulture. Ovo otvara novo istraživačko pitanje za potencijalna buduća istraživanja o važnosti oznaka na *AO3*-u.

Osim već predloženih odgovora, 4.3% ispitanika odlučilo se za opciju "Ostalo", u kojoj neki ispitanici imenuju oznake likova, veza, zbirke i darove (fanfikcija koju autori pišu i naslovljavaju specifično za druge autore/korisnike) kao alternativne potencijalne načine pretraživanja. Korisnici također koriste bookmarkove korisnika koji imaju sličan ukus (a ne samo, kao što je u pitanju predloženo, autora koje cijene) kako bi pronašli novo štivo. Veliki

broj ispitanika također specificira da često koriste jednu od navedenih opcija samo kao početnu točku za sužavanje pretrage:

"Odgovor s 'tag cloudom' je skoro, ali ne posve točan – često tamo započnem pretraživanje, ali onda isključim fandome s kojima nisam upoznata ili koji mi smetaju."

"Ne koristim same alate za pretraživanje često; u pravilu pronađem jako općenitu oznaku za ono što me zanima – bio to fandom, veza, lik, ili nešto poput "angsta" – a potom koristim filtere za sortiranje sa strane kako bih suzila rezultate. Također koristim oznake bookmarkova na isti način kada tražim preporuke."

"Sortiranje, nemoj zaboraviti na sortiranje. U velikim fandomima, naprosto je nemoguće pregledati sve, a kamoli pročitati. Često se niti sužavanjem pretrage ne može doći do popisa razumne duljine. Zato mi sortiranje prema kudosima/komentarima daje dobru sliku toga što od ponuđenog će biti najkvalitetnije."

"Uglavnom pretražujem prema vezi koja me zanima i sortiram prema kudosima. Kada pronađem dobar fic, pročitat ću sve radove tog autora koji se poklapaju s mojim fandomima, a zatim ću proći kroz bookmarkove tog autora."

Neki se ispitanici se koriste vanjskom tražilicom (poput Googlea) kako bi formulirali svoj upit, dok dio ispitanika prijavljuju da uopće ne pretražuju, već se isključivo koriste preporukama prijatelja koji im šalju poveznice za djela na AO3-u.

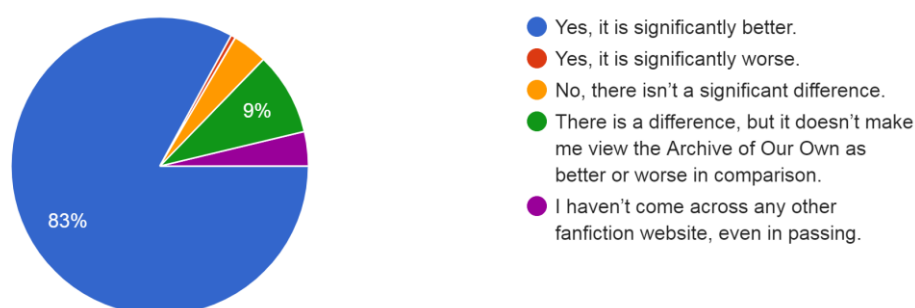
Nakon ovog općeg pitanja o navikama pretraživanja, ispitanici su pitani percipiraju li sustav za pretraživanje na AO3-u značajno različitim u odnosu na druge stranice za čitanje fanfikcije koje su koristili. 83% ispitanika izjavilo je da smatraju sustav za pretraživanje na AO3-u znatno boljim od onog na ostalim stranicama, a 9% prijavilo je postojanje razlike, ali ne toliko značajne da bi utjecala na njihovo korisničko iskustvo i mišljenje o AO3-u. 3.8% ispitanika tvrdi da ne postoji značajna razlika u sustavima za pretraživanje, 3.7% nemaju iskustva s drugim stranicama za čitanje fanfikcije pa ne mogu usporediti, a samo 0.5% korisnika smatra sustav za pretraživanje na AO3-u značajno gorim od sustava na drugim stranicama.

Ispitanici koji su prijavili postojanje značajne razlike zatim su pitani da obrazlože svoj odgovor. Analizom odgovora moguće je uočiti da korisnici "pretraživanje" ne shvaćaju samo kao "korištenje alata za složeno pretraživanje" (kao što je indicirano u samom pitanju), već kao one aktivnosti koje im pomažu pronaći točno ono što traže – a to je za većinu korisnika

upravo filtriranje oznaka. Iako je upitnik pokušao usmjeriti ispitanike da se fokusiraju isključivo na proces pretraživanja i načine interakcije s alatima stranice, ovaj pristup se pokazao pogrešnim. Označivanje i pretraživanje na A03-u samo su lice i naličje iste kovanice, stoga ni sami korisnici ne mogu ovo diferencirati kao dva posve odvojena pitanja – što je postalo očividno kada je odgovor mnogih korisnika na pitanje o pretraživanju bio jednostavno “oznake”.

8. Do you feel that the Archive of Our Own's searching system (the search engine, Advanced Search option,...) is different to a significant degree from other websites that you use or have come across?

6.386 odgovora

Slika 9: Stavovi o sustavu za pretraživanje na A03-u u usporedbi s drugim stranicama

Primarnu važnost oznaka (bilo kroz točno označavanje samih korisnika, ispravno kroćenje, lakoću filtriranja) u procesu traženja novog štiva podupire i činjenica da većina korisnika koji eksplicitno spominju alate za pretraživanje to čine samo u kontekstu ponovnog pronalaženja već pročitane fanfikcije:

“Alat za pretraživanje jako olakšava pronalaženje ficova jer dopušta toliku specifičnost. Čak i ako se ne mogu sjetiti autora ili naziva djela, mogu pronaći ficove prema fandomu i mjesecima ili godinama objavljivanja. U slučaju popularnih ficova, pretraživanje prema kudosima ili pregledima je također korisno.”

*“Koristim alat za pretraživanje da pronađem profile specifičnih autora čija imena već znam, ili ponekad, pojedinih ficova čija sam imena zapamtila. Funkcionira u tu svrhu, ali nije ništa posebno. Ne koristim pretraživanje kako bih pronašla nove ficove/autore, i nisam sigurna koliko bi to bilo korisno za tu svrhu, pogotovo kada je sustav za označivanje *tu preda mnom*.”*

Iako prema svemu sudeći nisu ekstenzivno korišteni u svrhu pronalaženja novih djela, alati za pretraživanje su, prema mišljenju korisnika, svejedno znatno korisniji od opcija za pretraživanje na drugim stranicama. Tako jedan ispitanik prepričava eksperiment koji je proveo kako bi usporedio kvalitetu pretraživanja na AO3-u i Fanfiction.netu:

“Koristeći Fanfiction.net kao primjer, recimo da želim prinaći djelo ‘The Worst Prisoner: The Element of Change’ autorice Emlerish, ali zaboravio sam imena djela i autora te se samo mogu sjetiti riječi ‘prisoner’ u naslovu, činjenice da je riječ o ficu u fandomu Avatar: the Last Airbender, i da je Zuko glavni lik. Kako bih pronašao ovo djelo na Fanfiction.netu, morao bih provesti pretraživanje u četiri odvojena koraka. Na AO3-u, moram samo otići u alat za složeno pretraživanje djela, ubaciti ‘prisoner’ u polje za naslov, ‘Avatar: the Last Airbender’ u polje za fandome i ‘Zuko (Avatar)’ u polje za likove i odabrati naslov kao polje prema kojem će se sortirati rezultati. Bilo je potrebno samo jedno pretraživanje kako bih pronašao ovu priču, koristeći iste informacije kao i prije.”

Međutim, kao što je već istaknuto, većina ispitanika se pri odgovaranju na ovo pitanje fokusira na procese kojima pronalaze nova štiva, te shodno tome na alat za filtriranje. Ispitanici ističu da je uspješnost ovog načina pretraživanja ovisi s jedne strane o radu krotitelja oznaka, no s druge strane i o volji autora da temeljito i pravilno označuju svoja djela. Označivanje i pretraživanje su na taj način nerazmrsivo povezani i na razini sustava i na razini pojedinog korisničkog iskustva. Ispitanici ističu važnost činjenice da se istovremeno može filtrirati preko više kategorija oznaka (npr. za fandome, likove, veze, dodatne oznake,...) te uz to sortirati rezultate prema određenom kriteriju (npr. broj kudos, duljina djela ili datum objavljivanja), a tu je i često isticana mogućnost razlikovanja između romantičnih (izražene znakom “/”) i platonskih (izražene znakom “&”) veza.

“AO3 ima sustav filtriranja koji omogućuje uključivanje i isključivanje prema kojim god parametrima želiš. Ako postoji nešto što želiš izbjeći, ili samo jedna veza koja te zanima, možeš koristiti primjerene filtere kako bi ili uklonila pojedinu oznaku iz svojih rezultata, ili osigurala da ti svi rezultati sadrže tu oznaku. Na Tumblru se mogu blokirati pojedine oznake i pretraživati sve ostale, ali nema nikakvog službenog sustava označivanja da ti pomogne; uz to, ficovi i umjetnost u rezultatima budu izmiješani s memeovima. Na AO3-u je također lako tražiti jako čudne i specifične stvari. Ako želim pronaći ficove označene oznakom dobne primjerenosti T za Destiel [fanovski naziv za popularnu vezu iz serije Supernatural] koji sadrži dinosaure, mogu samo ići na oznaku fandoma za Supernatural, uključiti Destiel, T oznaku i dinosaure, i odmah dobiti rezultate (dobila sam ih 7, ako te zanimalo). Kada

probam tako nešto izvesti na Tumblru, dobivam nekoliko nerelevantnih objava, uključujući jedan fic koji ne sadrži dinosaure nego samo ima tu riječ u naslovu. Uz to, ako objavim fic ovakvog sadržaja na Tumblru i stavim oznaku “dinosauri”, to će rezultirati s puno rasrđenih ljubitelja paleontologije koji se pitaju zašto se pod tom oznakom nalazi ljubavna priča, jer Tumblr nije isključivo stranica za fandome. Ako netko slučajno naleti na Destiel dok traži priče o dinosaurima na AO3-u, ne može se žaliti. Zna na kojoj je stranici. Svi se zajedno valjamo u ovoj kaljuži ljubica.”

Osim činjenice da mogu putem filtriranja oznaka mogu doći do vrlo specifičnog tipa priče kakva ih zanima, ispitanici ističu još jednu prednost ovakvog snalaženja u sustavu: opciju isključivanja oznaka.

“Mogućnost isključivanja je možda i bitnija [od uključivanja oznaka]. Jako dobar primjer je mogućnost isključivanja uznemirujućeg sadržaja poput silovanja/upitnog seksualnog pristanka. Nekada nisam u mentalnom stanju gdje mogu čitati takve fiktivne prikaze. Loš aspekt tradicionalno objavljene književnosti ili ostalih stranica za čitanje fanfikcije je to što ne mogu filtriranjem isključiti takve stvari, pa onda ili moram čitati recenzije koje prepričavaju radnju i nadati se da će spomenuti sve potencijalno uznemirujuće sadržaje, ili riskirati da dobra ljubavna/sci-fi/fantasy priča iz vedra neba postane mračna i uznemiri me (ovo mi se dogodilo previše puta kada sam bila mlađa, pogotovo u sci-fi/fantasy žarnu, gdje se prečesto silovanje koristi kao zaplet). Ali s AO3-em, znam u što se upuštam i da sam sigurna ako čitam oznake.”

Isključivanje oznaka, dakle, nije pitanje samo bržeg i lakšeg sortiranja metapodataka, već to za korisnike AO3-a predstavlja mogućnost zaštite sebe (tijekom pretraživanja) i drugih (tijekom samog označivanja djela) od susreta sa sadržajima koji potencijalno mogu imati znatan negativni učinak na mentalno dobrostanje. Ova opcija je pogotovo značajna ukoliko se uzme u obzir da AO3 kao dio svoje misije ne prakticira ikakvu kontrolu ili cenzuru sadržaja - na korisnicima je da se pridržavaju pravila fanovske pristojnosti¹³⁸ i upozore čitatelje o sadržaju (ili kroz oznaku “Autor(ica) je odlučio/la ne koristiti Upozorenja Arhiva” naznače da to neće učiniti). Iako AO3 ne penalizira sadržaj djela, prijavljeno pogrešno označivanje može

¹³⁸ Dobson, M. #FandomCommunication : how online fandom utilizes tagging and folksonomy. // Social Tagging in a Linked Data Environment / edited by Diane Rasmussen Pennington and Louise F. Spiteri. London : Facet, 2019. Str. 142.

dovesti do upućivanja upozorenja korisniku¹³⁹. Na ovaj način oznake na AO3-u zapravo služe i kao način provođenja i osnaživanja normi zajednice.

Osim ovog aspekta vrijednosti zajednice, ispitanici također ističu da je sama granularnost označivanja i pretraživanja na AO3-u zapravo odraz specifičnosti fanfikcije. Riječima jedne ispitanice, “sustav za označivanje omogućuje ti da nađeš ono što tražiš jer pretražuješ prema tome kakve će ti osjećaje priča izazvati, a ne nužno prema tome što će se zapravo dogoditi u njoj”. Fokusiranost na emocionalnu dimenziju čitanja prema Wilson je jedna od definirajućih odlika fanfikcije.¹⁴⁰ Pišući tako o *hurt/comfort*, zapletu karakterističnom za fanfikciju koji ustanovljuje bliskost između likova time što jedan lik skrbi za drugoga, Fidler tvrdi da je “*hurt/comfort* često način istraživanja veza i ljudskog odgovora na bol, kako fizičku tako emocionalnu”¹⁴¹. Iako je ovo popularan temelj za priče, čitateljima fanfikcije bi bilo vrlo teško pronaći *hurt/comfort* kada bi bili prisiljeni oslanjati se samo na žanrovske podjele, budući da je *hurt/comfort* moguće jednako moguće pronaći u priči u kojoj je netko oderao koljeno na putu do posla, kao i u priči u kojoj se netko bori protiv zombija.

“Koristeći FanFiction.net za usporedbu, tamo je moguće filtrirati samo prema žanrovima poput Ljubića, Akcije, Humora itd. Mislim da je prema ovakvim kategorijama jako teško pronaći ono što tražiš jer se većina fanfikcije ne može ukalupiti u te kategorije, već ima elemente raznih žanrova. S druge strane, označivanje na AO3-u tipično se oslanja na emocije koje žele izazvati u čitateljima, npr. Fluff, Angst, Hurt/Comfort, itd.”

“Nije me briga za žanr, želim znati o kakvim likovima ću čitati, koja je emocionalna dinamika priče i koliko će mi dugo trebati da ju pročitam.”

Odgovori ispitanika ukazuju da je korisnicima AO3-a jako značajno to što mogu pretraživati na intuitivan način, prema standardima kategorizacije priča koji su iznikli iz same zajednice. Međutim, to ne znači da ispitanici nemaju kritike prema ovakvom sustavu pretraživanja. Kao što je već spomenuto, čitav sustav na AO3-u oslanja se na savjesnost korisnika pri označivanju, kako bi pretraživanja davala drugim korisnicima relevantne rezultate i onemogućila izlaganje korisnika sadržajima koje ne žele vidjeti. No, što ako korisnici pri označivanju pogrešno procjene? Kao što jedna ispitanica ističe, problemi poput prikaza

¹³⁹ Terms of Service FAQ. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/tos_faq (16.8.2021.)

¹⁴⁰ Wilson, A. The role of affect in fan fiction. // *Transformative Works and Cultures* 21 (2016). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/684/570>.

¹⁴¹ Fidler, V. Finding the Path Through the Ethics of Fanfiction : An analysis of the ethical ramifications of fan-written fiction works : diplomski rad. Tallahassee : Florida State University, 2019., str. 38

rasizma u djelu se često ne označuju, ponekad zato što sami autori nisu svjesni da pišu rasističke sadržaje. Osim ovakvih problema koja izaziva nedovoljno označivanje, tu su i problemi pretjeranog označivanja: više ispitanika prepričava teškoće pri pronalaženju priča koje se fokusiraju na sporedne likove ili veze iz izvornog djela, budući da autori često označuju i likove koji tijekom čitave radnje priče ostaju u drugom planu.

“Pomalo iritantan aspekt označivanja na AO3-u je činjenica da ne postoje načini diferenciranja između glavnih veza/parova u ficu i onih koji se pojavljuju u manjoj ulozi. Sustav na FF.netu je u mnogočemu bio gori od onog na AO3-u, ali barem je mogućnost označavanja samo četiri glavna lika rješavala ovaj problem.”

“Mrzim kada prolazim kroz oznaku specifične veze koja nije toliko popularna i shvatim da je fokus u većini priča zapravo na drugom, popularnijem paru.”

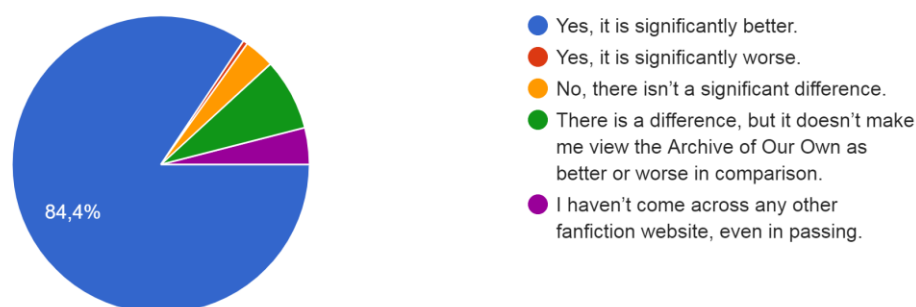
Iako korisnici mogu korištenjem oznake “Pozadinske veze” ili dodavanjem objašnjenja putem dodatnih oznaka u nekoj mjeri ublažiti ovaj problem, manjak načina da se unutar samog sustava odvoje kategorije glavnih i pozadinskih likova i veza za mnoge korisnike predstavlja značajan nedostatak pri iskustvu pretraživanja.¹⁴²

Sljedeća dva pitanja ticala su se stavova o označivanju te su zapravo bila nastavak prethodnih pitanja o pretraživanju. Ispitanici su pitani smatraju li sustav za označivanje na AO3-u znatno različitim od onog na drugim stranicama za čitanje fanfikcije, a u sljedećem pitanju je od njih zatraženo da obrazlože svoj odgovor. 84.4% ispitanika odgovorilo je da smatraju sustav za označivanje na AO3-u značajno boljim, 7.8% da misle da je sustav različit no ne u mjeri da bi to utjecalo na njihov stav o AO3-u, 4% nemaju iskustva s drugim stranicama za čitanje fanfikcije pa ne mogu uspoređivati, a 0.5% ispitanika misli da je sustav za označivanje na AO3-u značajno gori od onog na drugim stranicama.

¹⁴² Dalton, K. L. Searching the Archive of Our Own: the usefulness of the tagging structure : diplomski rad. Milwaukee : University of Wisconsin-Milwaukee, 2012., str. 49

9. Do you feel that the Archive of Our Own's tagging system (the way tags are assigned and organized) is different to a significant degree from other websites that you use or have come across?

6.386 odgovora

Slika 10: Stavovi o sustavu za označivanje na AO3-u u usporedbi s drugim stranicama

Zamjerke ispitanika kojima se na sviđa sustav za označivanje na AO3-u u velikoj mjeri se preklapaju s kritikama iznesenima na pitanju o pretraživanju: ispitanicima smeta nemogućnost odvajanja glavnih i sporednih likova i veza, kao i pretjerano označivanje određenih korisnika koje im otežava dolazak do relevantnih rezultata. Weinberger već 2005. godine prognozira da će neki korisnici folksonomija biti nekorektni u svojem označivanju i namjerno koristiti nerelevantne oznake.¹⁴³ Sukladno ovom predviđanju, više ispitanika se u svojim odgovorima (ponekad indirektno) referiralo na “Sexy times with Wangxian”, djelo koje tijekom rane 2021. godine postalo zloglasno zbog svoje zlouporabe sustava za označivanje - prije nego što je suspendirana sa stranice, autorica je svoju fanfikciju označila s više od 4000 oznaka.¹⁴⁴

Osim toga, korisnici se na ovom pitanju dotiču i rada krotitelja oznaka, ističući povremene netočnosti u povezivanju oznaka i kaskanje s kanonizacijom dodatnih oznaka koje je već koristio veći broj korisnika.

“Način na koji su oznake na AO3-u ‘ukroćene’ da se omogući istovremeno pretraživanje sinonimnih oznaka je nevjerojatno koristan kada funkcionira kako treba, ali i nevjerojatno frustrirajuć kada krotitelji (koji zaista naporno rade) naprave grešku, ili samo donesu odluku koja ne odražava moje viđenje. Ovo je suprotno od Tumblra, gdje trebaš pretraživati svaku

¹⁴³ Dobson, M. #FandomCommunication : how online fandom utilizes tagging and folksonomy. // Social Tagging in a Linked Data Environment / edited by Diane Rasmussen Pennington and Louise F. Spiteri. London : Facet, 2019. Str. 135.

¹⁴⁴ Sexy times with Wangxian. // Fanlore. Dostupno na: https://fanlore.org/wiki/Sexy_times_with_Wangxian (16.8.2021.)

pojedinu varijaciju, ali se ne trebaš brinuti da će neke oznake koje bi radije vidjela odvojene završiti zajedno.”

Iako pojedini ispitanici navode prilike u kojima nisu bili posve zadovoljni radom krotitelja oznaka, većina ispitanika koji ih spominje puni su riječi hvale. Sama činjenica da se stotine ispitanika eksplicitno referiraju na pojmove poput “krotitelji oznaka” i “kroćenje” ukazuje na iznadprosječnu upućenost u organizacijske i informacijske procese koji se odvijaju “iza kulisa”. Ova visoka razina informiranosti možda je posljedica činjenice da su Upute za kroćenje lako dostupne svim korisnicima stranice, ali i toga što je AO3 2019. godine na temelju svoje organizacijske strukture osvojio nagradu Hugo (značajna nagrada za djela povezana sa žanrovima znanstvene fantastike i fantasyja)¹⁴⁵, što je među širom javnosti podiglo razinu svijesti o ovom modelu strukture metapodataka.

“Bog blagoslovio krotitelje oznaka koji ručno pomažu organizirati Arhiv na način koji ne može replicirati nijedna stranica koja se bazira samo na radu algoritama.”

Kao što je moguće uočiti iz prethodne izjave ispitanika, korisnici AO3-a iznimno cijene ljudski faktor; no, možda i više od toga, cijene što su volonteri koji organiziraju oznake upravo članovi njihove zajednice, koji imaju potrebno znanje fanovskog govora i njegove povijesti:

“Ključ je u načinu na koji volonteri, “krotitelji oznaka”, iza scena povezuju oznake čija srodnost možda nije na prvi pogled očita, pa nenamjerno prespecifični ili zastarjeli termini i dalje daju rezultate. Primjerice, kada stariji fan koristi danas manje popularni izraz iz prethodne generacije fandoma, poput na primjer “whumpa”, krotitelj oznaka može ostaviti tu oznaku na djelu, ali povezati sve ficove označene s tim specifičnim starijim terminom “whump” sa sličnom oznakom poput “hurt no comfort” koja je novija, češće korištena, i daje više rezultata!”

Ispitanici iskazuju visoku razinu svijesti o tome kolika je količina rada potrebna kako bi sustav poput AO3-a bio funkcionalan, kao divljenja prema načinima na koje krotitelji oznaka koriste svoje poznavanje jezičnih normi fanovskih zajednica kako bi doprinijeli boljem funkcioniranju stranice. Još jedan aspekt upravljanje folksonomije koju ispitanici iznimno cijene je njezina fleksibilnost: krotitelji pomažu (kao u gore navedenom primjeru) povezati starije fanovske izraze s trenutno uvriježenim inačicama, ali i reagiraju na novitete. To se ne

¹⁴⁵ Jenkins, H. “Art Happens Not in Isolation, But in Community” : The Collective Literacies of Media Fandom. // Cultural Science Journal 11, 1 (2019), str 78.

odnosi samo na fanovske zajednice koje nastaju oko novih izvornih medija (primjerice, animirani film Luca koji je izašao u lipnju 2021. godine do sredine kolovoza je već prikupio gotovo 700 djela¹⁴⁶), već i na novine u trendovima i načinima izražavanja. Tako pojedine “samonikle” dodatne oznake iz šala pojedinaca ili manjih zajednica postupno postaju uvriježeni načini izražavanja širom sustava. Također, generalizirane verzije ovakvih šaljivih (no istovremeno informativnih) oznaka dobivaju svoje specifične inačice u pojedinim fandomima.¹⁴⁷

“Obožavam što sam fandom ima utjecaja na načine na koje se oznake stvaraju i grupiraju. Mi stvaramo naš vlastiti fandom i sami utječemo na njega. Na primjer, “bez bete” (engl. not beta read)¹⁴⁸ je kanonizirana, obična oznaka. Ali toliko fandoma ima svoju vlastitu inačicu oznake “no beta we die like _____”, i to je naprosto divno jer stvara osjećaj razvoja manjih zajednica unutar velike mrežne stranice.

*“Možda najdraži aspekt AO3-a mi je *kultura* označivanja. Određeni izrazi s vremenom postaju svojevrsne interne šale unutar fandoma. Primjerice, pisanje “no beta we die like men” umjesto “unbetaed” je započelo *negdje*, ali sada je postala specifična šala za svaki fandom. Autori u fandomu za Mo Dao Zu Shi će primjerice napisati “no beta we die like wei wuxian”, dok će se autori u fandomu za Gospodara prstenova odlučiti za “no beta we die like boromir”. Druge oznake, poput “____’s A+ parenting”¹⁴⁹ za izražavanje “Želim priču u kojoj se lik nosi sa svojim disfunkcionalnim roditeljem” ili “____ needs a hug” su zabavni načini za nalaženje specifičnog tipa fanfikcije. Ne samo Hurt/Comfort, već specifično priče u kojima će lik biti emocionalno povrijeđen pa zatim dobiti utjehu. Druge oznake, poput “Team Ironman” ili “Team Cap” ukazuju na pojedine strane fandoma - ficovi s oznakom “Team Ironman” će u radnji filma/stripa Civil War prikazati Iron Mana u pozitivnom svjetlu, dok će se autori koji koriste oznaku “Team Cap” prikloniti Steveu Rogersu. Zbog ovakvih sitnica AO3 nije samo arhiv fanfikcije, već prostor u kojem fandom nastaje i perpetuiira se.”*

Izraz “kultura označivanja” upotrebljen u posljednjem navodu iz upitnika ponavlja se u raznim oblicima u velikom broju odgovora. Koristeći ovaj izraz, ispitanici najčešće opisuju

¹⁴⁶ 1-20 of 689 Works in Luca(2021). // Archive of Our Own. Dostupno na: [https://archiveofourown.org/tags/Luca%20\(2021\)/works](https://archiveofourown.org/tags/Luca%20(2021)/works). (16.8.2021.)

¹⁴⁷ Herzog, A. “We, the Fans”: Power in the Democratic Archive of Fandom : doktorski rad. Regensburg : Universität Regensburg, 2014., str. 157.

¹⁴⁸ “Beta” je izraz koji u fanovskom govoru označava drugog čitatelja koji prije objavljivanja pregledava fanovsko djelo i savjetuje autora o potencijalnim izmjenama; “beta reading” možemo smatrati fanovskom verzijom lektoriranja.

¹⁴⁹ U slobodnom prijevodu, “Izvršne Roditeljske Vještine [Ime lika]”.

dvije zasebne tendencije korisnika: nepisana pravila pristojnosti o temeljitom označivanju potencijalno uznemirujućih sadržaja te pomalo kaotičnu prirodu označivanja koja omogućuje spontanu popularizaciju oznaka (bilo na razini pojedinih fandoma, ili čitave stranice). Čini se da je upravo kombinacija visoke razine brige za dobrobit drugih korisnika i spontanog stvaranja (često namjerno komičnog) idioma zajednice ključna za način na koji ispitanici percipiraju vlastitu moć oblikovanja AO3-a.

Zanimljivo je primijetiti da mnogi ispitanici u svojim odgovorima uspoređuju korisničko iskustvo na AO3-u s korištenjem usluga knjižnica:

“Oznake su organizirane tako da se nove oznake mogu lako dodati postojećima (kroćenje oznaka), što je izvrsno! Kada koristim druge mrežne stranice, često moram pripremiti vrlo dugačak popis pojmova (npr. pojmovi za pretraživanje “1800-1899” i “Devetnaesto stoljeće” su oboje nužni za pronalaženje informacija o 19. stoljeću u knjižnici mojeg fakulteta iako je riječ o sinonimima; na AO3-u je uporaba redundantnih i sinonimnih termina mnogo rjeđa).”

“Sustav kroćenja oznaka koji povezuje slične korisničke oznake je iznenađujuće jednostavan za korištenje. Imala sam problema, pogotovo sa sustavima knjižnica, kada pretraživanje jednim pojmom ne bi funkcioniralo jer je unaprijed definirani jezik sustava imao drugačiji zadani pojam, pa na kraju ne bih znala postoji li uopće ikakav sadržaj koji me zanimao. Budući da sustav na AO3-u sakuplja više inačica iste oznake pod jednom oznakom, mogu pretraživati po određenoj oznaci i biti sigurna da ću pronaći što tražim, jer sustav prepoznaje sinonime.”

“Svaki put kada pretražujem audio-knjige u sustavu svoje knjižnice poželim da su kodirali mogućnost isključivanja pri filtriranju, jer nikada neću izabrati kršćanske knjige za samopomoć, ali sustav samo omogućuje filtriranje koje uključuje sve sadržaje.”

Osim općenitih usporedbi s knjižničnim uslugama, valja napomenuti da je nekoliko ispitanika navelo da su i sami knjižničari po struci. Iako je već ustanovljeno da su korisnici AO3-a iznadprosječno upućeni u način funkcioniranja ovog sustava, stavovi knjižničara mogu ponuditi dodatnu dimenziju.

“Kombinacija folksonomije na autorskoj strani i kontrole na čitateljskoj strani je toliko dobra da to ne mogu ni opisati. Nikada nisam vidio tako nešto, a knjižničar sam. Činjenica da primjerice mogu označiti svoj fic s “Trans Muškarac Jiang Cheng”, a onda će se to pojaviti i pod “Trans Lik” i “Trans Muški Lik” je fantastična, i znači da će moj fic lakše dospjeti do

čitatelja koji traže takve sadržaje. Postoje određene odluke krotitelja oznaka s kojima se ne slažem, ali generalno je to najbolji sustav koji sam ikada vidio.”

“Ja sam knjižničarka (diplomirana + 5 godina rada u struci) i sustav označivanja na AO3 je najbolji, najpametniji i najfunkcionalniji koji sam ikada vidjela. Ima određene probleme, previde, kašnjenja (u kanonizaciji popularnih oznaka), ali i to je mnogo bolje od službenog sustava ključnih riječi francuske Nacionalne knjižnice koji svakodnevno koristim na poslu (i koji je prepun grešaka, praznina i uvredljivih zastarjelih izraza), unatoč tome što AO3 vode volonteri, a Nacionalnu knjižnicu obučeni i plaćeni zaposlenici. Moji omiljeni dio sustava za označivanje na AO3-u je činjenica da korisnici mogu koristiti vlastite izraze koji se spajaju sa sinonimnim oznakama koje već postoje u sustavu, no novi izrazi neće biti zamijenjeni starima, dopuštajući tako nijansiranost i jasnoću U ISTO VRIJEME kao i vidljivost i pretraživost.”

“Stupanj kontrole i detaljnosti je čudesan. Bog blagoslovio krotitelje oznaka i sve što rade za nas. Mogu od nekoliko stotina tisuća ficova u danom fandomu doći do deset tisuća ili manje uključivanjem ILI isključivanjem oznaka. “Jao, ne mogu se sjetiti naslova tog fica, ali znam da je imao TU oznaku i ONU i još par drugih stvari - opa, eto ga.” Neuspješno sam više puta pokušala kolegama knjižničarima objasniti zašto je ovaj sustav za označivanje umjetničko djelo. Sigurna sam da bi me naši katalogizatori i tehničko osoblje živu oderali da im pokušam predložiti uvođenje sličnog sustava umjesto MARC-a.”

“Imaju golemu volontersku radnu snagu za “kroćenje” oznaka. Radim u knjižnici u kojoj si nismo mogli priuštiti uvođenje folksonomije jer nismo imali dovoljno resursa i zaposlenika. Moja knjižnica je nedavno obnovila svoju glavnu taksonomiju i to je bio ogroman poduhvat koji je trajao mjesecima jer smo imali samo nekoliko ljudi koji su radili na tome. Sustav za označivanje na AO3- u je sjajan, ali volonterska radna snaga je ta koja mu omogućuje da funkcionira na toj razini. To je nešto što nijedan od prijašnjih arhiva ficova nije imao, zbog više razloga.”

“Kao što sam napisao u vlastitom radu na studiju bibliotekarstva (a zatim izložio na konferenciji), AO3 je moderirana folksonomija koja se u potpunosti oslanja na fanove-volontere - jako je malo forsiranih hijerarhija, a potpora zajednice je snažna. Kombinacija ovih faktora osigurala je razvoj mnogo korisnijeg i inkluzivnijeg označivanja u usporedbi sa mnogim drugim stranicama.”

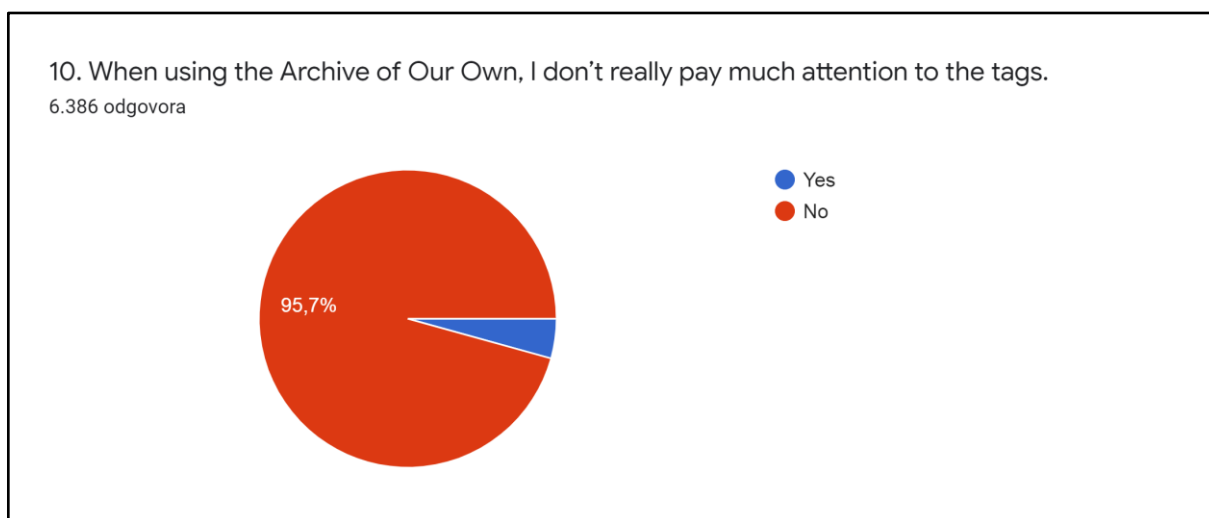
“Radim u narodnoj knjižnici, i mislim da činjenica da autori na AO3-u mogu označivati svoja djela kako god žele (a krotitelji oznaka naporno rade kako bi povezali srodne oznake)

zapravo čini sustav za označivanje na AO3-u boljim od deskriptora koje koristimo u knjižničnim katalozima.”

4.3.3. Odgovori na izjavna pitanja i završni komentari ispitanika

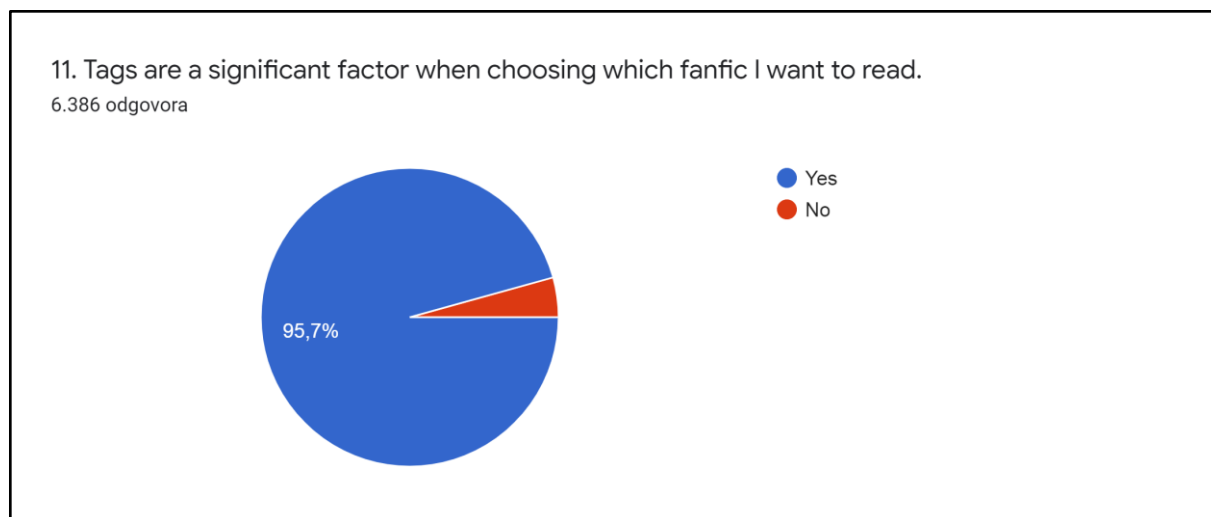
Nakon pitanja višestrukog izbora i pitanja dugog odgovora, ispitanicima su dane izjavne rečenice i trebali su procijeniti slažu ili se ne slažu s njima. Prva skupina ovih izjavnih rečenica sastojala se od 7 pitanja koja su bila namijenjena čitateljima na AO3-u, pa su stoga bila obavezna.

Na prvu izjavu (10. pitanje) “U svojem korištenju *Archive of Our Own* ne obraćam pretjeranu pažnju na oznake”, 95.7% korisnika odgovorilo je niječno, a 4.3% potvrdno.

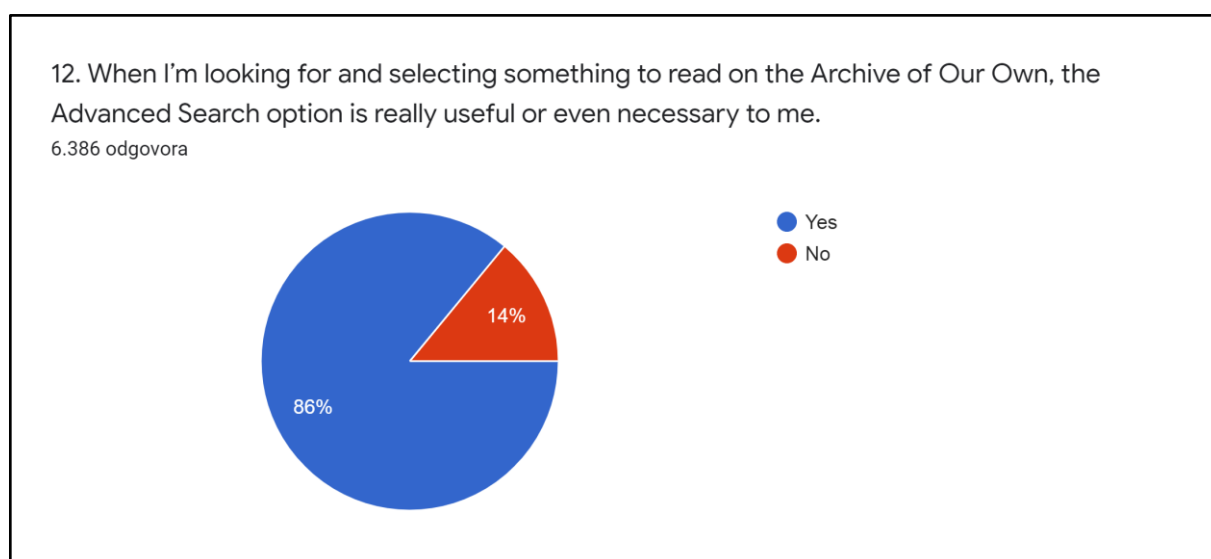
Slika 11: grafički prikaz odgovora na izjavu “U svojem korištenju *Archive of Our Own* ne obraćam pretjeranu pažnju na oznake”

Na drugu izjavu (11. pitanje) “Oznake su mi značajan faktor pri izboru fanfikcije koju namjeravam čitati” 95.7% korisnika odgovorilo je potvrdno, a 4.7% niječno.

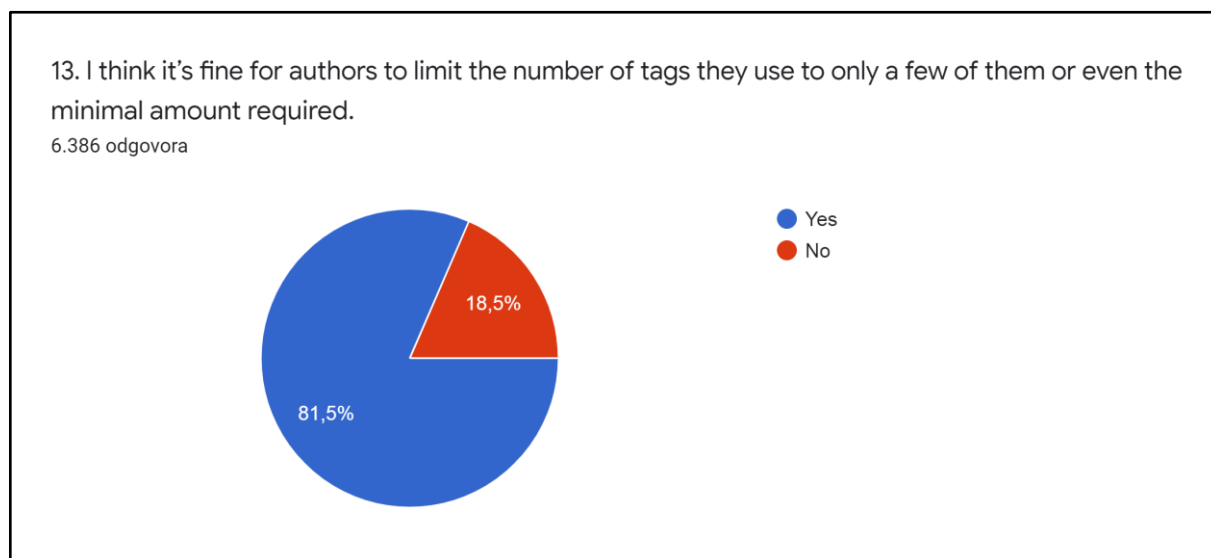
Slika 12: grafički prikaz odgovara na izjavu “Oznake su mi značajan faktor pri izboru fanfikcije koju namjeravam čitati”

Na treću izjavu (12. pitanje) “Pri traženju i izboru štiva na *Archive of Our Own*, opcija Advanced Search mi je jako korisna ili čak nužna” 86% ispitanika odgovorilo je potvrdno, a 14% niječno. Kod ove izjave valja uzeti u obzir da je teško predvidjeti je li pojedini ispitanik pojam “Advanced Search” protumačio kao “alati za složeno pretraživanje” ili “alati za filtriranje”, stoga je moguće da je to utjecalo na postotke u prilog ili protiv ove izjave. Budući da je udio ispitanika koji je na ovom pitanju odgovorio potvrdno vrlo sličan postotku ispitanika koji su na pitanju 8.a izjavili da smatraju sustav za pretraživanje na AO3-u značajno boljim od sustava na drugim stranicama, smatra se da su podaci prikupljeni ovim pitanjem iskoristivi.

Slika 13: grafički prikaz odgovora na izjavu “Pri traženju i izboru štiva na Archive of Our Ownu, opcija Advanced Search mi je jako korisna ili čak nužna”

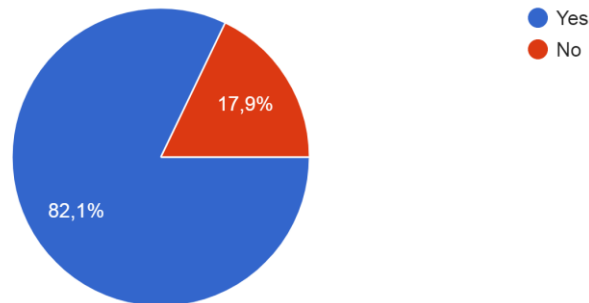
Na četvrtu izjavu (13. pitanje) “Smatram da je u redu da se autori ograniče na mali ili čak minimalan broj oznaka.” 81.5% ispitanika odgovorilo je potvrdno, a 18.5% niječno.

Slika 14: grafički prikaz odgovora na izjavu “Smatram da je u redu da se autori ograniče na mali ili čak minimalan broj oznaka.”

Na petu izjavu (14. pitanje) “Smatram da bi autori trebali koristiti onoliko oznaka koliko je nužno da se čitatelje informira o glavnim značajkama radnje i karakterizacije, tonu djela, prisutnosti potencijalno uznemirujućih scena, itd.” 82.1% ispitanika je odgovorilo potvrdno, a 17.9% niječno.

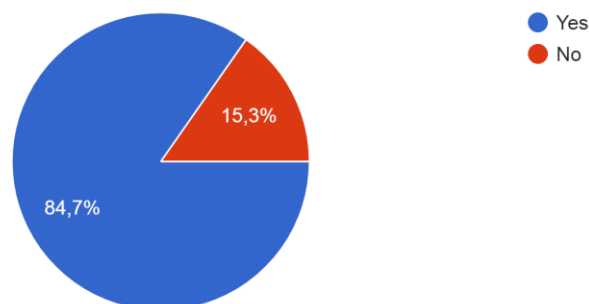
14. I think that authors should use as many tags as is necessary for them to inform the readers about the main features of the plot and characteriz...e presence of potentially disturbing content, etc.
6.386 odgovora

Slika 15: grafički prikaz odgovara na izjavu “Smatram da bi autori trebali koristiti onoliko oznaka koliko je nužno da se čitatelje informira o glavnim značajkama radnje i karakterizacije, tonu djela, prisutnosti potencijalno uznemirujućih scena, itd.”

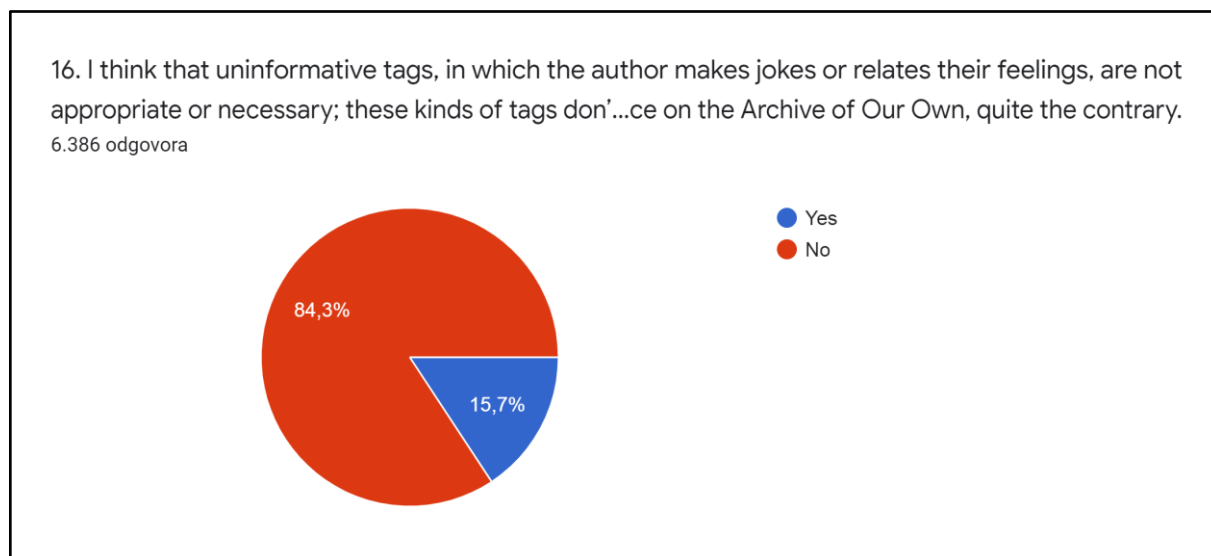
Na šestu izjavu (15. pitanje) “Oznake ne moraju nužno prenositi samo bitne informacije o djelu; u redu mi je ili čak cijenim kada oznake sadržavaju dosjetke, igre riječima i šale koje odražavaju karakter i stavove autora.” 84.7% ispitanika je odgovorilo potvrdno, a 15.3% niječno.

15. Tags don't only have to relate important information about the fanwork; I think it's fine, or even appreciate, when tags contain jokes and wordplay w...eflects the character and opinions of the author.
6.386 odgovora

Slika 16: grafički prikaz odgovara na izjavu “Oznake ne moraju nužno prenositi samo bitne informacije o djelu; u redu mi je ili čak cijenim kada oznake sadržavaju dosjetke, igre riječima i šale koje odražavaju karakter i stavove autora.”

Na sedmu izjavu (16. pitanje) “Mislim da neinformativne oznake u kojima autor zbija šale ili iznosi svoje osjećaje nisu primjerene ili potrebne, te nimalo ne pridonose mojem iskustvu korištenja Archive of Our Own, dapače čine ga gorim.” 84.3% ispitanika odgovorilo je niječno, a 15.7% potvrdno.

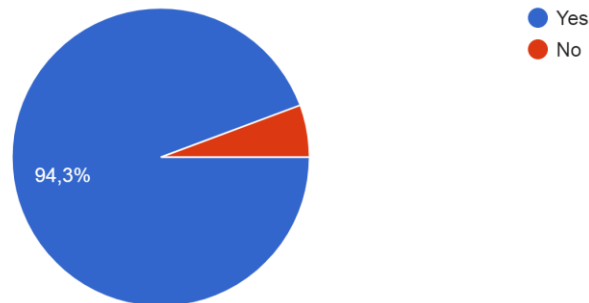
Slika 17: grafički prikaz odgovara na izjavu “Mislim da neinformativne oznake u kojima autor zbija šale ili iznosi svoje osjećaje nisu primjerene ili potrebne, te nimalo ne pridonose mojem iskustvu korištenja Archive of Our Own, dapače čine ga gorim.”

Druga skupina izjavnih rečenica sastojala se od četiri izjave. Ova pitanja bila su namijenjena autorima koji objavljuju svoja djela na AO3-u te stoga nisu bila obavezna.

Na prvu neobaveznu izjavu (17. pitanje) “Kada biram oznake za svoje djelo, najvažnije mi je da što bolje i vjernije opišem sadržaj djela.” 94.3% ispitanika odgovorilo je potvrdno, a 5.7% niječno.

17. When choosing the tags for my work, the most important thing is to relate the content of the work as faithfully and accurately as possible.

4.461 odgovor

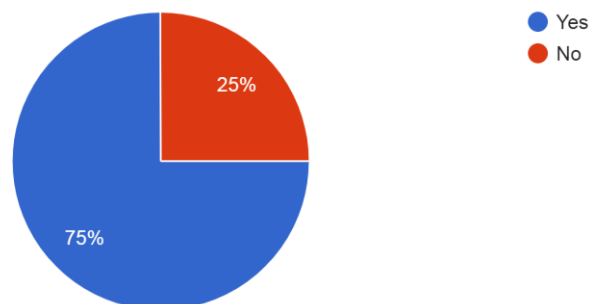

Slika 18: grafički prikaz odgovara na izjavu “Kada biram oznake za svoje djelo, najvažnije mi je da što bolje i vjernije opišem sadržaj djela.”

Na drugu neobaveznu izjavu (18. pitanje) “Kada biram oznake za svoje djelo, razmišljam o tome hoće li oznake koje koristim povećati pretraživost.” 75% ispitanika odgovorilo je potvrdno, a 25% niječno.

18. When choosing the tags for my work, I consider whether the tags I am using are going to increase the work's searchability.

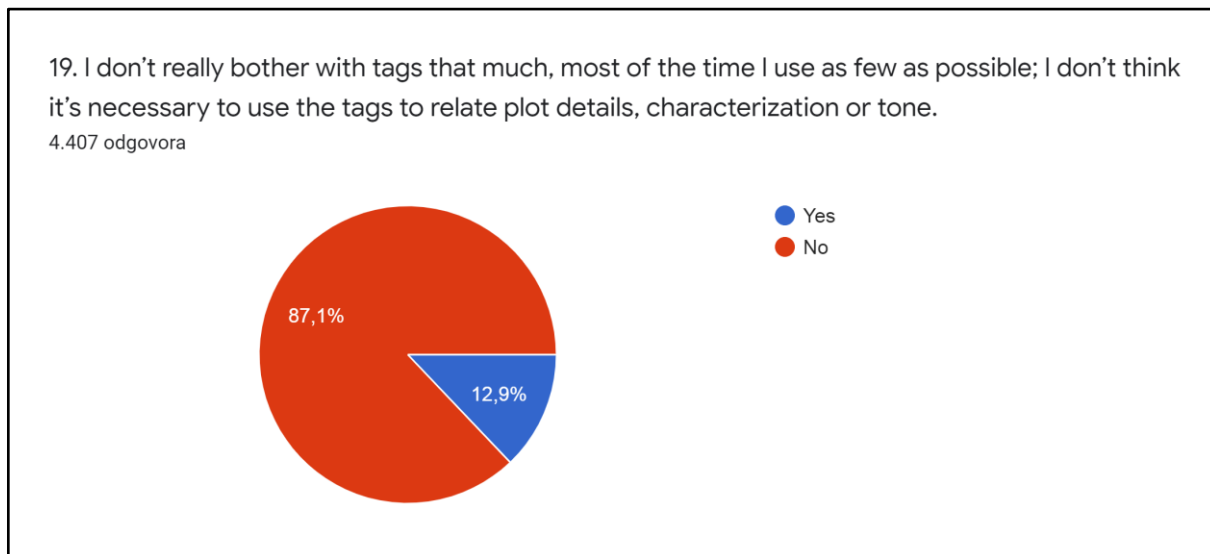
4.433 odgovora

Slika 19: grafički prikaz odgovara na izjavu “Kada biram oznake za svoje djelo, razmišljam o tome hoće li oznake koje koristim povećati pretraživost.”

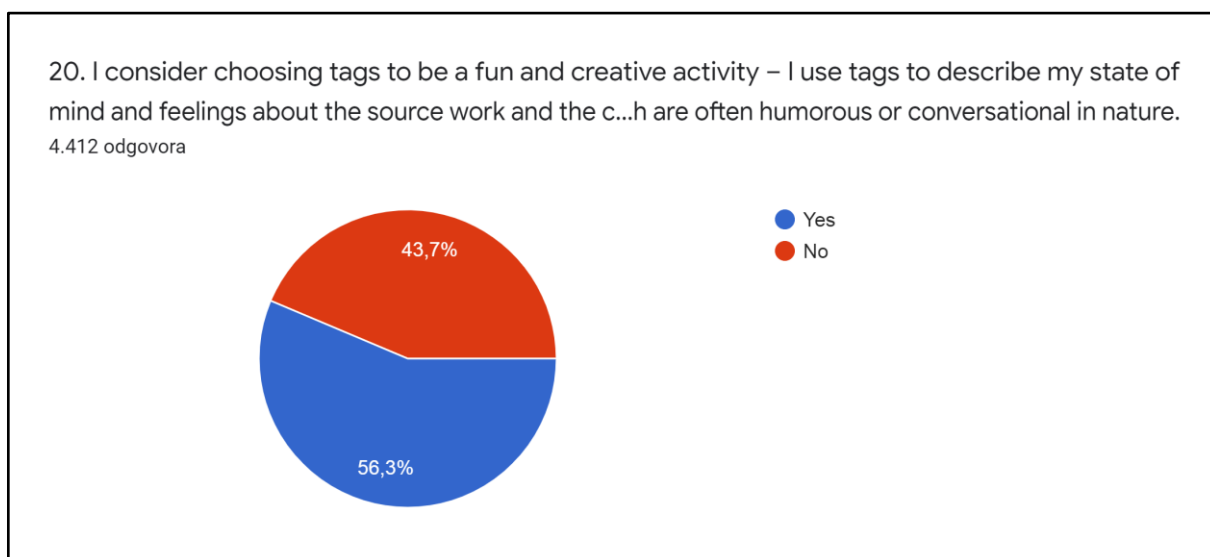
Na treću neobaveznu izjavu (19. pitanje) “Ne opterećujem se pretjerano izborom oznaka te ih najčešće svedem na minimum; smatram da nije potrebno u oznakama navoditi detalje o

radnji, karakterizaciji likova i tonu djela.” 87.1% ispitanika odgovorilo je niječno, a 12.9% potvrdno.

Slika 20: grafički prikaz odgovora na izjavu “Ne opterećujem se pretjerano izborom oznaka te ih najčešće svedem na minimum; smatram da nije potrebno u oznakama navoditi detalje o radnji, karakterizaciji likova i tonu djela.”

Na četvrtu neobaveznu izjavu (20. pitanje) “Smatram izbor oznaka zabavnom i kreativnom aktivnošću – koristim oznake kako bih opisao/la stanje svog uma i osjećaje u vezi izvornika i likova; volim stvarati vlastite oznake koje su često humorističnog ili konverzacijskog tona.” 56.3% ispitanika odgovorilo je potvrdno, a 43.7% niječno.

Slika 20: grafički prikaz odgovora na izjavu “Smatram izbor oznaka zabavnom i kreativnom aktivnošću – koristim oznake kako bih opisao/la stanje svog uma i osjećaje u vezi izvornika i likova; volim stvarati vlastite oznake koje su često humorističnog ili konverzacijskog tona.”

Iako da/ne izjave zauzimaju relativno veliki dio upitnika i naizgled daju poprilično jasne uvide o preferencijama čitatelja (bitne su im oznake, smatraju da je u redu kada autori označuju minimalno, ali i cijene opsežno označivanje, odobravaju konverzacijske oznake) i navikama autora (žele vjerno prenijeti sadržaj djela, veliki broj pri označivanju djela cilja na povećavanje pretraživosti, podijeljeni su po pitanju konverzacijskih oznaka), posljednje slobodno pitanje upitnika pruža nužan kontekst za interpretaciju. Naime, mnogi korisnici su iskoristili upravo ovo pitanje kako bi pojasnili i komentirali svoje odabire na prethodnim pitanjima. Čitajući ove odgovore, postalo je jasno da su izjavne rečenice s binarnim opcijama odgovora nesavršen način za prikupljanje podataka o stavovima o oznakama.

“Voljela bih da su neke od ovih pitanja imala opciju “Neutralno” ili “Ostalo”? Upitnik stvara dihotomiju između mišljenja da autori trebaju označavati sve korisne informacije i mišljenja da je u redu ne označavati takve stvari, ali po meni je oboje točno. Vjerujem da oznake služe prenošenju bitnih informacija i da je to ljubazno činiti, ali zbog toga ne smatram da ljudi koji se opredijele za CNTUAW [“Autor(ica) je odlučio/la ne koristiti Upozorenja Arhiva”] ili koriste malo oznaka to Čine Pogrešno, budući da su i sažetak i prostor za autorove bilješke dobra alternativa za takve informacije.”

*“Razumijem da je ovo upitnik, ali da/ne odgovori zapravo eliminiraju svu nijansu iz razgovora o oznakama. Mislim da je temeljito označivanje odličan razvoj u fandomu - ali ne mislim da bi autori *trebali* tako označivati ukoliko to ne žele, dok god izjasne vlastitu namjeru za tajnovitošću. Primjerice, ja se trudim označivati svoja djela što vjernije - ali također sam vjerna svojim minimalističkim standardima označivanja.”*

Ispitanici u svojim objašnjenjima i kritikama ističu da je ideja da treba postojati samo jedan ispravan način označivanja suprotna kulturi AO3-a, koji je stvoren kako bi se svaki čitatelj i autor moderirao iskustvo po vlastitoj mjeri. Iako su ispitanici pitani o svojim osobnim preferencijama, način na koji su izjave sročene implicirao je da bi se drugi korisnici *trebali* ili *morali* ponašati na određene načine, što je bilo kontraintuitivno za mnoge ispitanike. Ispitanici također inzistiraju na potrebi nijansiranog pristupa, budući da bi umjesto da ili ne, mnogima odgovor zapravo bio bliži “da, ali”, “ne, osim ako”, “ovisi” ili “ponekad”. Javlja se i

sukob motiva kod ispitanika koji znaju da nasumične šaljive oznake mogu spontano ući u vokabular svih korisnika stranice (najpopularniji primjer u upitniku je zasigurno “no beta we die like _____”), ali se istovremeno brinu o potencijalnom opterećivanju krotitelja oznaka. Za neke od ovih korisnika, presudni faktor je informativnost: oznaka može izricati nešto na komičan i nestandardiziran način, ali to mora opravdati time što izriče *nešto*.

“Na neka od ovih pitanja je bilo teško odgovoriti pa želim pojasniti: mislim da nepotrebne oznake ili oznake koje su stvorene samo da budu humoristične mogu prenatrpati učinkoviti sustav za označivanje na AO3-u i stvoriti dodatni stres za krotitelje oznaka koji ga organiziraju. Međutim, nekada komične oznake mogu postati toliko česte u fandomu da počnu prenositi određeno značenje. Tu može riječ o oznakama koje su univerzalno razumljive poput “dead dove: do not eat”¹⁵⁰ ili nešto specifično za pojedini fandom, primjerice “the turtle CAN help us” u fandomu za IT, što je započelo kao komična oznaka, a sada ju cijeli fandom koristi kao skraćenicu za “ovaj fic sadrži lika imenom Maturin koji pomoću svojih moći utječe na stvarnost i tijekom vremena kako bi spasio likove koji su poginuli u izvornom djelu”. Postoje oznake čija je jedina svrha humor, ili ljudi koji koriste oznake za stvari koje bi trebale ići u dio za autorove bilješke, ali mislim da je u redu koristiti komične izraze dok god oznaka prenosi informacije koje bi trebala prenijeti.”

Ispitanici koji navode da su i sami krotitelji oznaka također cijene sposobnost slobodnog označivanja i spontane popularizacije oznaka kao temelje kulture na AO3-u, no ipak u svojim odgovorima ističu da preferiraju korištenje kanonskih oznaka kad god je to moguće. Zanimljivo je da jedan krotitelj oznaka tvrdi kako smatra da korisnici AO3-a ne znaju dovoljno o načinima na koje stranica funkcionira, s pretpostavkom da bi stvarali manje novih konverzacijskih oznaka (i manje posla krotiteljima) kada bi bili bolje educirani. Iako je to zasigurno točno za dio korisnika AO3-a, brojni ispitanici koji su sudjelovali u ovom upitniku su iznadprosječno upućeni u to kako funkcionira kroćenje oznaka. Stoga je moguće da korištenje (konverzacijskih i komičnih) nekanoniziranih oznaka odraz razine informiranosti, ali samo za novije korisnike koji nisu toliko upućeni u “kulturu označivanja” na AO3-u. Kod iskusnijih korisnika, moguće je da je riječ o osobnim preferencijama i procjenama važnosti slobodnog izražavanja nauštrb rada krotitelja oznaka.

Osim komentara o označivanju i objašnjenja izjavnog dijela upitnika, odgovori ispitanika na posljednje slobodno pitanje dotiču se još nekoliko tema, od kojih su za knjižničarsku struku

¹⁵⁰ Oznaka za moralno upitne i mračne sadržaje.

posebice zanimljive dvije: negativna percepcija tradicionalnog izdavaštva i pitanje cenzure. Određeni ispitanici, koji su kao korisnici *AO3*-a navikli na robustan sustav upozorenja i o oznaka o sadržaju, tonu i karakterizaciji, izražavaju frustriranost prema manjku sličnih oznaka u opisima i promociji tradicionalno objavljenih knjiga. Nekoliko ispitanika tvrdi da iz ovog razloga više uopće ne traži štivo izvan *AO3*-a. Osim želje za zaštitom od susretanja potencijalno uznemirujućih sadržaja, značajan faktor je i to što je označivanje na *AO3*-u toliko granularno da omogućuje čitateljima pronalaženje vrlo specifičnih djela koja točno odgovaraju njihovom raspoloženju i emocionalnom iskustvu koje žele dobiti čitanjem. Dok se pri plasiranju knjiga često nastoji privući čitatelje atraktivnim naslovnica uz zadržavanje doze tajnovitosti o sadržaju, određenim čitateljima na *AO3*-u presudni faktor je upravo mogućnost davanja informiranog pristanka u vezi onoga što ih čeka kada započnu čitati.

Značajan broj ispitanika iskoristio je priliku da u posljednjem pitanju o “dodatnim komentarima i stavovima o *AO3*-u” otvore pitanje cenzure i manjka iste; neki ispitanici hvale posvećenost stranice potpunom odbijanju cenzure, dok drugi tvrde da je nužno da *AO3* počne bolje moderirati sadržaje koji se na njemu objavljuju. Ova dihotomija u stavovima korisnika nije zanimljiva samo iz knjižničarske perspektive (koja se i u svojoj teoriji i praksi tijekom povijesti često bavila pitanjima cenzure), već i zato što odražava razvoje i mijene u fanovskoj kulturi. Samo osnivanje *AO3*-a eksplicitno je vezano uz odbijanje restrikcija sadržaja, a ovu činjenicu citiraju i mnogi ispitanici pri argumentiranju svojeg podupiranja rada ove stranice. Analizom odgovora ovih ispitanika (koji se često opisuju kao dugogodišnji ili čak višedesetljetni sudionici u fanovskim zajednicama), stječe se dojam da je stav *AO3*-a po ovom pitanju prirodan i dobrodošao razvoj nakon dugog perioda nesigurnosti i cenzure. Međutim, druga skupina ispitanika tvrdi da je od čelništva *AO3*-a neodgovorno što podupire objavljivanje bilo kakvih sadržaja (dok god nisu plagijati), budući da smatraju da je određena razina moderacije nužna iz etičkih razloga. Činjenica da se u slobodnom pitanju upitnika spontano pojavio veliki broj odgovora za i protiv cenzure odraz je trenutnih tenzija unutar fanovskih zajednica.

4.4. Verifikacija hipoteza

Na temelju kvantitativne i kvalitativne analize podataka predočene u poglavlju Rezultati i rasprava, radna hipoteza „H1: Korisnici preferiraju *AO3* nad drugim stranicama za čitanje i

objavljivanje fanfikcije.“ se prihvaća. Od ispitanika koji osim *AO3*-a koriste i druge stranice, 87.7% ih češće i radije koristi *AO3*.

Radna hipoteza „H2: Korisnici smatraju da je sustav za označivanje i pretraživanje bolji u odnosu na druge stranice za čitanje i objavljivanje fanfikcije.“ se prihvaća. 83% ispitanika smatra da je pretraživanje na *AO3*-u znatno bolje od pretraživanja fanfikcije na ostalim stranicama, a 84.4% ispitanika misli da je označivanje na *AO3*-u znatno bolje od označivanja fanfikcije na ostalim stranicama.

Radna hipoteza „H3: Sustav za označivanje i pretraživanje jedan je od značajnih faktora zbog kojih korisnici preferiraju ovu stranicu.“ se prihvaća. Kvalitativnom analizom ustanovljeno je da je korisnicima označivanje i pretraživanje iznimno važan aspekt *AO3*-a.

Radna hipoteza „H4: Korisnici imaju suprotstavljena mišljenja o prikladnosti načina na koje drugi korisnici dodjeljuju oznake, pogotovo što se tiče dodatnih oznaka neformalnijeg karaktera.“ se odbija. Kvantitativna analiza indicira da oko 84% ispitanika podupire dodjeljivanje konverzacijskih i šaljivih oznaka. Kvalitativna analiza ukazuje na to da ispitanici velikim dijelom misle da (osim u slučaju očitih zloupotrebljavanja sustava) nije primjereno nametati svoje preferencije označivanja drugim korisnicima, stoga dihotomija slaganja ili neslaganja s određenim načinom označivanja nije primjenjiva.

4.5. Ograničenja istraživanja i nova istraživačka pitanja

Autorica rada višegodišnja je korisnica *AO3*-a te pripadnica fanovskih zajednica, stoga u svojem istraživačkom radu zauzima dvojnu poziciju *aca-fana*, člana akademske zajednice koji istražuje fandom iako (i jer) mu pripada.¹⁵¹ Iako autorica ima pozitivna iskustva s korištenjem stranice i podupire misiju *OTW*-a, nema nikakve koristi od potvrđivanja ili opovrgavanja svojih hipoteza o *AO3*-u.

¹⁵¹ Za pregled različitih perspektiva o pozicionalnosti *aca-fanova* (i drugih metodoloških problema pri istraživanju fanova) konzultirati:

Ader, S. E. Negotiating Acafandom as a First-Time Researcher. // *Transformative Works and Cultures* 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1653/2543>.

Hansal, S. Toward a Fannish Methodology: Affect as an Asset. // *Transformative Works and Cultures* 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1747/2473>.

Popova, M. Fan Studies, Citation Practices, and Fannish Knowledge Production. // *Transformative Works and Cultures* 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1861/2547>.

Većina ispitanika za istraživanje pronađena je putem *Tumblr*a, što utječe na potencijalnu prezastupljenost ove stranice u odgovorima, pogotovo u usporedbi s vrlo popularnom stranicom za čitanje fanfikcije Wattpad. Nesrazmjer između korisnika *AO3*-a koje je moguće pronaći na *Tumblr*u i korisnika *Wattpada* otvara nova istraživačka pitanja o potencijalnim razlikama u fanovskim kulturama na različitim platformama. Nadalje, u uzorku ispitanika su u izrazito velikom broju (cca. 85%) zastupljeni aktivni korisnici stranice, stoga saznanja ovog istraživanja potencijalno nisu reprezentativna kada je riječ o ležernim korisnicima. Također, svi korisnici nemaju jednaku količinu vremena i sklonosti rješavati upitnike. Međutim, budući da su fanovske zajednice koje se okupljaju na *AO3*-u inherentno i internetske zajednice, pretpostavka je da među korisnicima stranice postoji velika količina pojedinaca kojima posvećivanje nekoliko minuta upitniku u Google Obrascima ne predstavlja veliki problem.¹⁵² Štoviše, uzevši u obzir interes koji su mnogi ispitanici iskazali prema rezultatima istraživanja (kao i obzire koje bi trebali iskazivati istraživači koji ulaze u fanovske prostore¹⁵³), bilo bi poželjno da je upitnik sadržavao i neobavezno pitanje na kojem svoje e-mail adrese mogu ostaviti oni ispitanici koji žele dobiti informacije o glavnim zaključcima istraživanja.

Upitnik nije sadržavao pitanja o nacionalnosti i materinjem jeziku ispitanika, čime je propuštena prilika za dobivanje jasnije slike o geografskoj i kulturalnoj rasprostranjenosti ispitanika. Također, upitnik nije tražio od ispitanika da se izjasne jesu li se bavili kroćenjem oznaka te imaju li pozadinu u informacijskim znanostima. Budući da je prikupljen veliki uzorak, opravdano je očekivati da bi nekoliko zasebnih pitanja namjenjenih ovim skupinama iznjedrilo dovoljnu količinu odgovora za analizu. Dodatni kontekst dalo bi i pitanje o tome jesu li ispitanici registrirani korisnici ili ne, budući da to utječe na raspon opcija i moguće načine prilagodbe stranice, a shodno tome i na samo korisničko iskustvo.

Upitnik je strukturiran s pretpostavkom da velika većina korisnika *AO3*-a čitaju unutar svojih fandoma, međutim odgovori ispitanika ukazuju da ih više od 20% pretražuje prema *tag cloudu*, to jest da se primarno orijentiraju prema dodatnim oznakama. Ispitivanje toga zašto korisnici biraju čitati samo na temelju dodatnih oznaka predstavlja dodatnu dimenziju korisničkog ponašanja koju bi valjalo istražiti.

¹⁵² Dalton, K. L. Searching the Archive of Our Own: the usefulness of the tagging structure : diplomski rad. Milwaukee : University of Wisconsin-Milwaukee, 2012. Str. 25.

¹⁵³ Dym, B. ; Fiesler, C. Ethical and Privacy Considerations for Research Using Online Fandom Data. // Transformative Works and Cultures 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1733/2445>.

Izraz „Advanced Search“ koji se pojavljuje u pitanjima o pretraživanju je dvosmislen, jer ga ispitanici mogu tumačiti kao da se odnosi na alat za složeno pretraživanje i/ili alat za filtriranje. Kvalitativna analiza ukazuje na to da u kontekstu sustava na *AO3*-u većina ispitanika vezuje pojam pretraživanje (a pogotovo napredno pretraživanje) u svrhu pronalaženja novog štiva s alatom za filtriranje oznaka. Dodatni aspekt koji je ispitanicima vjerojatno otežavao odjeljivanje ovih pojmova je inherentna isprepletenost označivanja i pretraživanja na *AO3*-u, stoga je sama struktura upitnika potencijalno bila suprotna načinu na koji korisnici intuitivno shvaćaju ovaj aspekt djelovanja *AO3*-a.

Uočeno je da korisnici imaju različite razine edukacije o načinu funkcioniranja *AO3*-a; neki korisnici hvale upravo one opcije i aspekte funkcionalnosti stranice za koje drugi korisnici tvrde da nedostaju. Ovo je posebno zanimljivo u kontekstu toga da *AO3* vrlo proaktivno radi na edukaciji i uključivanju korisnika u razvojne procese stranice. Stoga bi potencijalno bilo korisno istražiti koja je zapravo prosječna razina informiranosti korisnika ove stranice – umjesto da se samo pita korisnike koje su im najvažnije ili omiljene karakteristike stranice, može ih se pitati za koje opcije uopće misle da postoje.

Dio upitnika koji od ispitanika traži da indiciraju slažu li se ili ne s izjavnim rečenicama problematičan je na nekoliko razina. Primjerice, 16. pitanje je redundantno – traži odgovor na isto pitanje kao i 15., samo je postavljeno putem negacije (što može biti dodatno zbunjujuće ispitanicima čiji materinji jezici ne strukturiraju negativne izjave na isti način; ovo je širi problem na razini cijele ove sekcije pitanja). 10. i 11. pitanje bi se također moglo zamijeniti samo jednom izjavom. Nadalje, ispitanici ističu da se u jednoj izjavi nalazi više različitih argumenta, pa su se nalazili u situaciji gdje žele odgovoriti potvrdno na jedan dio izjave, no ne slažu se s drugim. Primjerice, kod izjave “Smatram izbor oznaka zabavnom i kreativnom aktivnošću – koristim oznake kako bih opisao/la stanje svog uma i osjećaje u vezi izvornika i likova; volim stvarati vlastite oznake koje su često humorističnog ili konverzacijskog tona.” ispitanik možda koristi oznake u navedene svrhe, no ne uživa u tome jer mu je proces dodjeljivanja oznaka stresan – no zbog zatvorene prirode pitanja, ne može to nigdje napomenuti. Kod izjava je općenito problematično to što su vrlo kategoričke i apsolutne, što bi u nekoj mjeri bilo ublaženo da je ispitanicima ponuđena Likertova skala ili opcija „Ostalo“ u kojoj mogu objasniti svoje stavove (posljednje slobodno pitanje je u nekoj mjeri preuzelo funkciju te opcije). Iako su da/ne izjave naizgled olakšale obradu, zapravo dobivene rezultate nije moguće smatrati u potpunosti reprezentativnima, budući da su ispitanici bili prisiljeni na binaran način dati odgovor na kompleksna pitanja. Stoga ovaj dio istraživanja sam po sebi ne

omogućuje donošenje opravdanih zaključaka (primjerice, jednostavno reći da “oko 84% ispitanika odobrava konverzacijske oznake”, iako se taj udio ispitanika odlučio za taj odgovor). Međutim, kroz kvalitativnu analizu stotina pojašnjenja koja su ispitanici dali u posljednjem slobodnom pitanju bilo je moguće doći do vrijednih informacija o tome što ispitanici zapravo misle o konverzacijskim oznakama.

5. Zaključak

Archive of Our Own je stranica za objavljivanje fanfikcije koja predstavlja mogućnost srednjeg puta u organizaciji metapodataka, budući da svojom upravljanim folkosnomijom ujedinjuje slobodu i spontani razvoj trendova koji karakteriziraju korisničko označivanje, kao i strukturiranost i pouzdanost stručnog indeksiranja. Zbog specifične građe i supkulturne prirode korisničke baze, dosadašnji radovi o *AO3*-u primarno su smatrani doprinosom polju istraživanja fanova (engl. *fan studies*), a ne bibliotekarstva. Ovo je djelomično moguće opravdati i time da je *AO3* sustav koji je posve ovisan o volonterskoj radnoj snazi, a nije realno očekivati da bi bilo koji sustav za označivanje i pretraživanje mogao u organizacijske svrhe upregnuti toliko posvećenu korisničku bazu. Bez obzira na to, povijest *AO3*-a, kao i njegov kontinuirani razvoj i odgovaranje na korisničke zahtjeve, nudi neprocjenjive uvide u potencijalne alternativne načine pri organizaciji čitateljskih zajednica u internetskom okruženju.

Istraživanjem je potvrđeno da označivanje i pretraživanje predstavlja značajan dio korisničkog iskustva i kulture same stranice. Korisnicima oznake nisu važne samo zbog lakšeg pretraživanja, već u njima nalaze i određene druge vrijednosti. Rezultati ukazuju da je korisnicima iznimno važno da se poštuje “kultura označivanja” i “pravila pristojnosti fandoma”: od autora se očekuje da ispravno označuju uznemirujuće sadržaje te da ne koriste prekomjernu količinu nepretraživih oznaka, no istovremeno su na cijeni i komične oznake koje su učestalom uporabom postale dio fanovskog govora. Dok opisuju što im se sviđa u vezi *AO3*-a, korisnici se često pozivaju na to kakve su opcije bile dostupne u fanovskoj prošlosti (ili kakve su i dalje prisutne na drugim stranicama za objavljivanje i čitanje fanfikcije), što ukazuje na to da fanovi ne razmišljaju o *AO3*-u kao o izoliranoj stranici, već kao jednom od najsnažnijih organizama šireg fanovskog ekosustava. *AO3* za mnoge korisnike u ovom kontekstu predstavlja sadašnjost fandoma. Također, zbog pravnog zalaganja krovne

organizacije (*OTW*-a), mnogi korisnici percipiraju *AO3* stabilnijom od svih alternativa i prethodnica. Uzevši u obzir promjenjivu prirodu interneta (i povijesne migracije fanovskih zajednica) teško je reći jesu li ovi korisnici u pravu. Međutim, nedvojbeno je da je u više od 10 godina postojanja *AO3* predstavio ne samo novu etapu razvoja fanovskih prostora, već i revolucionaran sustav za označivanje i pretraživanje, koji prema nalazima istraživanja zadovoljava gotovo sve potrebe svojih korisnika.

6. Literatura

Ader, S. E. Negotiating Acafandom as a First-Time Researcher. // Transformative Works and Cultures 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1653/2543>.

Alberto, M. Fan users and platform studies. // Transformative Works and Cultures 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1841/2441>.

AO3 Statistics 2020: An Update. 2021. // Archive of Our Own. Dostupno na: http://www.archiveofourown.org/admin_posts/19828 (30.7.2021.)

Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/> (25.7.2021.)

astolat. An Archive of One's Own. 2007. // LiveJournal. Dostupno na: <https://astolat.livejournal.com/150556.html> (29.7.2021.)

Banek Zorica, M.; Špiranec, S.; Zauder, K. Collaborative Tagging : Providing User Created Organizational Structure for Web 2.0 // The Future of Information Sciences: INFUTURE2007 - Digital Information and Heritage / uredili Sanja Seljan i Hrvoje Stančić. Zagreb : Filozofski fakultet, 2007. Str. 193-202.

Bookmark Search. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/bookmarks/search> (4.8.2021.).

Bourlai, E. "Comments in Tags, Please!": Tagging practices on Tumblr. // Discourse, Context and Media 22 (2017). PROVJERITI DAL NEGDJE MOGU NAĆ STRANICE

Brezovec, B. Korisničko označivanje kao pristup organizaciji mrežnih izvora na primjeru stranice Archive of Our Own : diplomski rad. University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences, 2019.

Bullard, J. Curated Folksonomies: Three Implementations of Structure through Human Judgment. // KO KNOWLEDGE ORGANIZATION 45.8 (2019), str. 1-25.

centrumlumina. Age. 2013. // Tumblr. Dostupno na:
<https://centrumlumina.tumblr.com/post/62805734754/age> (8.8.2021.)

centrumlumina. Gender. 2013. // Tumblr. Dostupno na:
<https://centrumlumina.tumblr.com/post/62816996032/gender> (8.8.2021.)

Cordón-García, J.-A., et al. Social reading: platforms, applications, clouds and tags. Oxford ; Cambridge ; New Delhi : CP [Chandos Publishing], 2013.

Creative Forums. // Sufficient Velocity. Dostupno na:
<https://forums.sufficientvelocity.com/categories/creative-forums.1/> (11.8.2020.)

Creative Writing. // SpaceBattles. Dostupno na:
<https://forums.spacebattles.com/forums/creative-writing.18/> (11.8.2021.)

Dalton, K. L. Searching the Archive of Our Own: the usefulness of the tagging structure : diplomski rad. Milwaukee : University of Wisconsin-Milwaukee, 2012.

Dobson, M. #FandomCommunication : how online fandom utilizes tagging and folksonomy. // Social Tagging in a Linked Data Environment / edited by Diane Rasmussen Pennington and Louise F. Spiteri. London : Facet, 2019. Str. 131-150.

Guiding Principles. // Dreamwidth. Dostupno na:
<https://www.dreamwidth.org/legal/principles> (11.8.2021.)

Duggan, J. Who writes Harry Potter fan fiction? Passionate detachment, "zooming out," and fan fiction paratexts on AO3. // Transformative Works and Cultures 34 (2020). Dostupno na:
<https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1863/2599>.

Dym, B.; Brubaker J; Fiesler C. „theyre all trans sharon”: authoring gender in video game fan fiction. // Game Studies 18.3 (2018). Dostupno na:
http://gamestudies.org/1803/articles/brubaker_dym_fiesler.

Dym, B. ; Fiesler, C. Ethical and Privacy Considerations for Research Using Online Fandom Data. // Transformative Works and Cultures 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1733/2445>.

Fidler, V. Finding the Path Through the Ethics of Fanfiction : An analysis of the ethical ramifications of fan-written fiction works : diplomski rad. Tallahassee : Florida State University, 2019.

Fiesler, C.; Morrison S.; Bruckman A. S. An archive of their own: a case study of feminist HCI and values in design. // Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (2016), str. 2574-2585.

Griesse, B. Mediating Conflicting Values in a Community Archives Setting : diplomski rad. Austin : The University of Texas, 2019.

Gursoy, A.; Wickett K.; Feinberg M. Understanding tag functions in a moderated, user-generated metadata ecosystem. // Journal of Documentation (2018), str. 490-508.

Hansal, S. Toward a Fannish Methodology: Affect as an Asset. // Transformative Works and Cultures 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1747/2473>.

Herzog, A. The Power of “AH, E/B, Very OOC” : Agency in Fanfiction Jargon // COPAS—Current Objectives of Postgraduate American Studies 14, 1(2013), str. 1-23.

Herzog, A. “We, the Fans”: Power in the Democratic Archive of Fandom : doktorski rad. Regensburg : Universität Regensburg, 2014.

Ivanjko, T. Korisničko označivanje i predmetni pristup. // Pregledna obrada: Pogled unaprijed / uredile Branka Purgarić-Kužić i Sonja Špiranec. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2017. Str. 38-55.

Jenkins, H. “Art Happens Not in Isolation, But in Community” : The Collective Literacies of Media Fandom. // Cultural Science Journal 11, 1 (2019), str 78-88.

Johnson, S. F. Fan fiction metadata creation and utilization within fan fiction archives: three primary models. // Transformative Works and Cultures 17.1 (2014). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/download/578/459?inline=1?inline=1>.

Lawrence, K. F. The web of community trust – Amateur fiction online: a case study in community focused design for the semantic web : doktorska disertacija. University of Southampton, 2007.

Lothian, A. An archive of one's own: subcultural creativity and the politics of conservation. // Transformative Works and Cultures 6 (March 2011). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/267/197> (30.7.2021.).

Our Projects. // Organization for Transformative Works. Dostupno na: <https://www.transformativeworks.org/our-projects/> (30.7.2021.)

OTW Finance: 2021 Budget. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://www.archiveofourown.org/admin_posts/19032 (3.8.2021.).

Pianzola, F, Rebora, S, Lauer, G. Wattpad as a resource for literary studies : Quantitative and qualitative examples of the importance of digital social reading and readers' comments in the margins. // PLoS ONE 15.1 (2020). Dostupno na: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0226708>.

Price, L. Fandom, Folksonomies and Creativity: the case of the Archive of Our Own. // The Human Position in an Artificial World: Creativity, Ethics and AI in Knowledge Organization (2019), str., 11-37.

People Search. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/people/search> (4.8.2021.).

Popova, M. Fan Studies, Citation Practices, and Fannish Knowledge Production. // Transformative Works and Cultures 33 (2020). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/1861/2547>.

Popova, M. "Slightly dub-con but they both wanted it hardcore": Erotic fanfiction as a form of cultural activism around sexual consent : doktorski rad. Bristol : University of the West of England, 2017.

Raw, A. E. Normalizing Disability: Tagging and Disability Identity Construction through Marvel Cinematic Universe Fanfiction. // Canadian Journal of Disability Studies 8.2 (2019), str. 185-200.

Roberts, J. An Archive By Any Other Name: The Organizational Structure of the Archive of Our Own. // Information System Research Report, 2020., str. 1-26.

Sexy times with Wangxian. // Fanlore. Dostupno na: https://fanlore.org/wiki/Sexy_times_with_Wangxian (16.8.2021.)

Steve Rogers/Tony Stark. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/tags/Steve%20Rogers*s*Tony%20Stark (2.8.2021.).

Symbols we use on the Archive. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/help/symbols-key.html>. (1.8.2021.).

Syn, S.Y. Social Tags for Linked Data with Resource Description Framework (RDF). // Social Tagging in a Linked Data Environment / edited by Diane Rasmussen Pennington and Louise F. Spiteri. London : Facet, 2019. Str. 39-58.

Špiranec, S. Subjektivna paradigma sadržajnog označivanja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 1/3 (2014), str. 1-14.

Tag Search: Beta. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/tags/search> (4.8.2021.).

Terms of Service FAQ. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/tos_faq (16.8.2021.)

The past, present, and hopeful future for tags and tag wrangling on the AO3. // Archive of Our Own. 15.12.2012. Dostupno na: https://archiveofourown.org/admin_posts/267. (3.8.2021.)

Upcoming changes to the search and filter functionality. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/admin_posts/10575 (5.8.2021.)

Vander Wal, T. Folksonomy Coinage and Definition. 2007. // vanderwal.net. Dostupno na: <https://vanderwal.net/folksonomy.html> (28.7.2021.)

Weinberger, D. Tagging and why it matters. // Berkman Center Research Publication 2005-07 (2005), str. 1-6.

Weller, K.; Peters, I. Seeding, weeding, fertilizing. different tag gardening activities for folksonomy maintenance and enrichment. // Proceedings of I-Semantics08, International Conference on Semantic Systems. (2008.), str. 110-117.

What We Believe. // Organization for Transformative Works. Dostupno na: https://www.transformativeworks.org/what_we_believe/ (30.7.2021.)

Wilson, A. The role of affect in fan fiction. // Transformative Works and Cultures 21 (2016). Dostupno na: <https://journal.transformativeworks.org/index.php/twc/article/view/684/570>.

Work Search. // Archive of Our Own. Dostupno na: <https://archiveofourown.org/works/search> (4.8.2021.).

Wrangling Guidelines. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/wrangling_guidelines (3.8.2021.).

Wrangling Guidelines - Additional Tags (Freeforms). // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/wrangling_guidelines/11#Base_Rules (3.8.2021.).

Wrangling Guidelines – Intro and General Concepts. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/wrangling_guidelines/2 (31.7.2021.).

Wrangling Guidelines – First Principles. // Archive of Our Own. Dostupno na: https://archiveofourown.org/wrangling_guidelines/16 (31.7.2021.)

xenacryst. astolat is made of awesome. 2007. // LiveJournal. Dostupno na: <https://xenacryst.livejournal.com/25619.html?style=mime> (29.7.2021.)

Zarin, B. From the Mixed-Up Files of Fandom: The Tagging of an Archive. // 10th Annual Bridging the Spectrum Symposium / Washington, D.C. : The Catholic University of America, 2018. Str. 1-17.

7. Prilozi

Upitnik "Tagging and searching on Archive of Our Own"

(Napomena: pitanja označena znakom * su obavezna)

1. How old are you? *

- a) 18-23
- b) 24-30
- c) 31-35
- d) 36-40
- e) 41-50
- f) Older than 50

2. What is your gender? *

- a) Male
- b) Female
- c) Other

3. How long have you been using the Archive of Our Own? *

- a) Less than a year
- b) Between one and two years
- c) Between two and five years
- d) More than five years
- e) From the very beginnings of the website

4. How often do you use the Archive of Our Own? *

- a) Every day

- b) A few times a week
- c) A few times a month
- d) Once in every month or two
- e) A few times a year
- f) I am currently not using the Archive of Our Own, but I had a period of being an active user of the website
- g) Other

5. Do you use any fanfiction websites or repositories other than the Archive of Our Own? *

- a) Yes
- b) No

5.a) If your answer to the previous question was “Yes”, which are the websites that you use? (You can select multiple options)

- a) FanFiction.net
- b) Wattpad
- c) Tumblr
- d) LiveJournal
- e) Smaller archives and repositories created for particular fandoms
- f) Blogs and websites of particular fan authors
- g) Other

5.b) Do you use these other websites as frequently as you use the Archive of Our Own?

- a) Yes.
- b) No, I prefer to use the Archive of Our Own.

c) No, I prefer to use another website.

5.c) If you prefer to use the Archive of Our Own, please list some key factors in favour of this website (e.g. the quality of quantity of fanfics available, the tags, the search engine, the commenting or bookmarking options, the presence of your favourite authors, the website's graphic design,...).

5.d) If you prefer to use another website, please specify which one you prefer and why.

6. What do you use the Archive of Our Own for? (You can select multiple options) *

- a) Reading fanfiction (or consuming other creative fanworks)
- b) Publishing my own fanfiction (or other creative fanworks)
- c) Commenting on fanworks
- d) Bookmarking fanworks
- e) Following the work of my favourite fan authors
- f) Other

7. How do you search the Archive of Our Own? (You can select multiple options) *

- a) By specific fandoms or characters – I browse through everything listed under the source work
- b) By specific fandoms or characters – I use the Advanced Search option to have a more detailed search, including and excluding certain tags
- c) By the tag cloud – I choose the tags that interest me regardless of the fandom
- d) By the authors I'm following – I read their work or the fanfics they bookmark
- e) Other

8. Do you feel that the Archive of Our Own's searching system (the search engine, Advanced Search option,...) is different to a significant degree from other websites that you use or have come across? *

- a) Yes, it is significantly better.
- b) Yes, it is significantly worse.
- c) No, there isn't a significant difference.
- d) There is a difference, but it doesn't make me view the Archive of Our Own as better or worse in comparison.
- e) I haven't come across any other fanfiction website, even in passing.

8.a) If you reported that there is a significant difference (be it positive or negative), please describe what in your view makes searching the Archive of Our Own such a distinct experience for you.

9. Do you feel that the Archive of Our Own's tagging system (the way tags are assigned and organized) is different to a significant degree from other websites that you use or have come across? *

- f) Yes, it is significantly better.
- g) Yes, it is significantly worse.
- h) No, there isn't a significant difference.
- i) There is a difference, but it doesn't make me view the Archive of Our Own as better or worse in comparison.
- j) I haven't come across any other fanfiction website, even in passing.

9.a) If you reported that there is a significant difference (be it positive or negative), please describe what in your view makes tagging the Archive of Our Own such a distinct experience for you.

The next section of the questionnaire consists of a series of statements. Please indicate whether you agree with them or not.

10. When using the Archive of Our Own, I don't really pay much attention to the tags. *

a) Yes

b) No

11. Tags are a significant factor when choosing which fanfic I want to read. *

a) Yes

b) No

12. When I'm looking for and selecting something to read on the Archive of Our Own, the Advanced Search option is really useful or even necessary to me. *

a) Yes

b) No

13. I think it's fine for authors to limit the number of tags they use to only a few of them or even the minimal amount required. *

a) Yes

b) No

14. I think that authors should use as many tags as is necessary for them to inform the readers about the main features of the plot and characterization, the tone, the presence of potentially disturbing content, etc. *

a) Yes

b) No

15. Tags don't only have to relate important information about the fanwork; I think it's fine, or even appreciate, when tags contain jokes and wordplay which reflects the character and opinions of the author. *

a) Yes

b) No

16. I think that uninformative tags, in which the author makes jokes or relates their feelings, are not appropriate or necessary; these kinds of tags don't positively contribute to my user experience on the Archive of Our Own, quite the contrary. *

a) Yes

b) No

The next section of the questionnaire is intended for authors who have published their work on the Archive of Our Own, and consists of a series of statements. Please indicate whether you agree with these statements or not.

17. When choosing the tags for my work, the most important thing is to relate the content of the work as faithfully and accurately as possible.

a) Yes

b) No

18. When choosing the tags for my work, I consider whether the tags I am using are going to increase the work's searchability.

a) Yes

b) No

19. I don't really bother with tags that much, most of the time I use as few as possible; I don't think it's necessary to use the tags to relate plot details, characterization or tone.

a) Yes

b) No

20. I consider choosing tags to be a fun and creative activity – I use tags to describe my state of mind and feelings about the source work and the characters; I enjoy creating my own tags, which are often humorous or conversational in nature.

a) Yes

b) No

21. If you have any comments or additional opinions on the Archive of Our Own you'd like to share, feel free to do so here:

8. Sažetak

Cilj diplomskog rada bit će promotriti sustav za označivanje i pretraživanje na stranici za objavljivanje fanfictiona Archive of Our Own. Archive of Our Own će biti predstavljen kroz prizmu njegovog nastanka i održavanja u okrilju fanovskih zajednica, a sustav za označivanje i pretraživanje analiziran kao specifičan oblik folksonomije. Osim pregleda relevantne literature i analize same stranice, cilj diplomskog rada je doći do novih saznanja te će stoga dio rada biti posvećen ispitivanju stavova korisnika. Iako stručna literatura ističe posebnosti ovog sustava za označivanje i pretraživanje, određene uvide i smjernice mogu dati samo korisnici. U diplomskom radu će se iz tog razloga prezentirati i mišljenja korisnika Archive of Our Owna, kako bi se ustanovilo poklapaju li se stručne procjene ovog sustava s potrebama i preferencijama samih korisnika stranice.

Ključne riječi: Archive of Our Own, upravljana folksonomija, korisničko označivanje, fanfikcija

9. Summary

The aim of the thesis is to look into the tagging and searching structure on the fanfiction website the Archive of Our Own. The Archive of Our Own will be presented through the lens of its inception and maintenance in fan communities, and the tagging and searching system will be analysed as a specific form of folksonomy. Apart from providing a literature overview and analysing the website, the goal of the thesis is to obtain new insights; therefore, a part of the thesis will be dedicated to examining the users' opinions. Although scholars point out the specificities of this tagging and searching system, certain insights and guidelines can only be offered by its users. Thus, the Master's Thesis will present the opinions expressed by the users of Archive of Our Own, in order to ascertain whether the experts' assessments of this system coincide with the needs and preferences of the users themselves.

Keywords: Archive of Our Own, curated folksonomy, user tagging, fanfiction